LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH NA TERENIE GMINY ZAWIERCIE NA LATA 2007-2013

Urząd Miejski w Zawierciu

WSTĘP ... 4
1 CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI W MIEŚCIE ... 9
1.1 Ogólna charakterystyka miasta ... 9
1.2 Zagospodarowanie przestrzenne ... 9
1.2.1 Charakterystyka przestrzeni miasta Zawiercie ... 10
1.2.2 Granice stref ochrony konserwatorskiej ... 11
1.2.3 Uwarunkowania ochrony środowiska ... 15
1.2.4 Własność gruntów i budynków ... 16
1.2.5 Infrastruktura techniczna ... 16
1.2.6 Identyfikacja problemów ... 23
1.3 Gospodarka ... 25
1.3.1 Główni pracodawcy ... 25
1.3.2 Struktura podstawowych branż gospodarki ... 25
1.3.3 Podmioty gospodarcze ... 25
1.3.4 Identyfikacja problemów ... 26
1.4 Sfera społeczna ... 27
1.4.1 Struktura demograficzna i społeczna ... 27
1.4.2 Określenie grup społecznych wymagających wsparcia w ramach programu rewitalizacji ... 28
1.4.3 Stan i zróżnicowanie dochodowości gospodarstw domowych ... 30
1.4.4 Struktura organizacji pozarządowych ... 31
1.4.5 Identyfikacja problemów ... 31
1.5 Podstawowe dane statystyczne ... 33
1.6 Analiza SWOT ... 34
2 NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO – SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO MIASTA I REGIONU ... 37
3 ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI ... 42
3.1 Cele rewitalizacji obszarów miejskich ... 42
3.2 Zasięg terytorialny rewitalizowanego obszaru i uzasadnienie ... 42
3.2.1 Zakres i metody pracy ... 42
3.2.2 Funkcje miasta ... 42
3.2.3 Obszary podlegające rewitalizacji ... 43
3.2.4 Charakterystyka obszarów docelowych ... 46
3.2.5 Uzasadnienie wybranych obszarów ... 50
3.3 Podział na projekty i zadania inwestycyjne ... 51
3.3.1 Ukierunkowanie działań ... 51
3.3.2 Szczegółowe działania Programu Rewitalizacji na lata 2007-2013 ... 51
3.4 Kryteria wyboru pilotażu i kolejność realizacji ... 53
4 PLANOWANE DZIAŁANIA W LATACH 2007–2013 NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM ... 55
5 WYTYCZNE W ZAKRESIE MIESZKALNICTWA ... 64
6 PLANY FINANSOWE REALIZACJI REWITALIZACJI ... 65
7 SYSTEM WDRAŻANIA – WYBÓR PRAWNEJ FORMY ZARZĄDZAJĄCEGO PROGRAMEM ... 68
8 SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ ... 70
8.1 Ocena i monitoring ... 70
8.2 Zasady monitoringu ... 70
8.3 Cele monitoringu ... 71
8.4 Organizacja monitoringu ... 72

8.5 Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi 78
8.6 Promocja programu rewitalizacji 78
9 SPIS TABEL I RYSUNKÓW 80
10 WIZUALIZACJA PROGRAMU REWITALIZACJI (załączniki) 81

WSTĘP

Pomimo krótkiego okresu funkcjonowania *„Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie na lata 2005-2013”* pojawiła się konieczność jego aktualizacji. Wynika to przede wszystkim z nowego okresu programowania na lata 2007-2013 oraz nowych programów pomocowych, w szczególności *„Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013”* zarządzanego samodzielnie na poziomie województwa.

Podstawowa potrzeba opracowania *„Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie na lata 2007-2013”* wynika z potrzeby praktycznego przygotowania miasta do podejmowania starań o dofinansowanie projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, finansowanego z europejskich funduszy strukturalnych. Niniejszy program wpisuje się w priorytet VI – „Zrównoważony Rozwój Miast”.

W ramach priorytetu wspierane będą działania w zakresie wzmacniania regionalnych ośrodków wzrostu i rewitalizacji terenów zdegradowanych. Rewitalizacja zdegradowanych terenów poprzemysłowych, powojskowych i miejskich prowadzona będzie w miastach powyżej 50 tysięcy mieszkańców. W priorytecie główny nacisk kładzie się na przywracanie ładu przestrzeni publicznej i podnoszenie wartości substancji miejskiej, nadawanie i przywracanie jej funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych. Wspierane będzie również przygotowanie terenów inwestycyjnych z dostępem do krajowej lub międzynarodowej sieci drogowej. Uzupełnieniem powyższych działań zmierzających do kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych będą również inwestycje w zakresie tkanki mieszkaniowej.

Program zawiera krótką charakterystykę sytuacji społeczno – gospodarczej w mieście Zawiercie oraz wyznacza ramy działań rewitalizacyjnych i indykatywne źródła ich finansowania.

Dokument obejmuje projekty, których realizacja przewidziana jest na lata 2007 – 2013.

Wyodrębnienie podokresów uwarunkowane jest programowaniem budżetu Unii Europejskiej w zakresie funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Projekty, których realizacja rozpocznie się najpóźniej do 2013 roku będą mogły być współfinansowanie do roku 2015 (zgodnie z zasadą n+2).

Zgodnie z przyjętą koncepcją program ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów będzie on aktualizowany.

Cel opracowania

Celem opracowania jest określenie barier rozwojowych miasta i terenów miejskich związanych z brakiem ich rewitalizacji oraz wskazanie potrzeb w zakresie kreowania instrumentów rozwojowych i rozwijania nowych funkcji miasta.

Program Rewitalizacji ma za zadanie wskazać kierunki zmian w celu wielofunkcyjnego wykorzystania zdegradowanych obszarów zlokalizowanych na terenach gminy Zawiercie.

Działanie to wynika z przekonania o kluczowej roli jaką pełni Zawiercie w powiecie zawierciańskim, czyli centrum społeczno-gospodarczego. Jako ośrodek miejski bierze

również udział w procesie rozwoju województwa śląskiego. Z tego względu konieczne jest utrzymanie i wzbogacanie funkcji miejskich głównych węzłów sieci osadniczej, pozwalających mu konkurować w skali kraju i Europy oraz spełniać swoje zadania wobec regionu.

Przygotowanie funkcjonalnego programu rewitalizacji musi wskazywać na zakres rozwoju wielu różnorodnych dziedzin, jakie składają się na funkcjonowanie organizmu miejskiego. Główne sfery, które należy poddać gruntownej analizie to między innymi:

- społeczna,
- ekonomiczna,
- planistyczna.

Podejmowanie i realizacja programów rewitalizacji to sprawa szczególnie istotna, nie tylko ze względu na zainicjowanie procesów społecznych, czy poprawę warunków życia w mieście i jakości przestrzeni publicznej, ale również dlatego, iż jest znaczącym czynnikiem podnoszenia jego konkurencyjności.

Jako czynniki wpływające na sukces w osiągnięciu celu programu rewitalizacji należy wskazać:

- *zaangażowanie i aktywną współpracę zainteresowanych stron* – scentralizowane, odgórne planowanie stoi w sprzeczności z koncepcją długoterminowego zrównoważonego rozwoju. Szczególnie istotne jest przyjęcie programu, którego zamiar realizacji deklarują wszystkie zainteresowane strony (szerokie grono partnerów społeczno-gospodarczych);
- *skalę i rozmiar* – autorzy projektów rewitalizacyjnych powinni uwzględnić odpowiedni rozmiar i skalę przedsięwzięć tak, by osiągnąć tzw. masę krytyczną (pod tym pojęciem rozumiemy kompleksowe projekty uwzględniające aspekty gospodarcze, społeczne i środowiskowe). Bez osiągnięcia masy krytycznej nie można zapewnić ani utrzymać sprawnego transportu, handlu detalicznego, podstawowych usług publicznych oraz innych elementów infrastruktury gospodarczej;
- *różnorodność gospodarczą* – projekty realizowane w ramach programów rewitalizacyjnych należy planować w taki sposób, by maksymalizowały one korzyści ekonomiczne. Dzięki optymalnie dobranej oraz zróżnicowanej działalności gospodarczej, zwiększamy bowiem szanse osiągnięcia zamierzonych celów społecznych i środowiskowych;
- *społeczną harmonię* – wewnętrznie zrównoważona, różnorodna społeczność ma większe szanse stworzenia spójnej platformy dla różnych elementów rozwoju, takich jak dobrobyt gospodarczy czy wyższa jakość życia;
- *jakość* – podstawowym założeniem przy planowaniu i realizacji długofalowego projektu powinna być wysoka jakość, czyli dążenie do zapewnienia jak najwyższych standardów. Dla przykładu: dobrze zaplanowany i zrealizowany projekt kreuje pozytywną atmosferę wokół podjętych działań, wpływa korzystnie na emocje mieszkańców i wzmacnia ich poczucie dumy obywatelskiej. Jednym z głównych założeń tego typu projektów jest szeroko pojęte utożsamianie się społeczności lokalnych z danym przedsięwzięciem;
- *innowacyjność, możliwości oraz kwalifikacje* – inwestycje w wykształcenie oraz poszerzanie wiedzy i umiejętności pozwalające lepiej przystosować się do wymogów rynku pracy i wzrostu poziomu konkurencyjności;

- *elastyczność i integrację* – wymogi stojące przed twórcami programów rewitalizacyjnych zmieniają się wraz z upływem czasu. Przy realizacji projektów trwających wiele lat niesłychanie istotna jest umiejętność radzenia sobie ze zmianami i elastyczne reagowanie na te zmiany;

W trakcie planowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych konieczne są integracja i skoordynowanie wszystkich powyższych czynników. Ich praktyczne zastosowanie może mieć wpływ na efektywniejsze wykonanie programów rewitalizacyjnych przez sektor publiczny, jak i określać stopień zrealizowania założonych celów.

Współczesne uwarunkowania rewitalizacji

Pojęcie rewitalizacji obejmuje wszystkie działania mające na celu przywrócenie miastom i małym miasteczkom funkcji ekonomicznych. Celem rewitalizacji jest wielofunkcyjne wykorzystanie zdegradowanych obszarów.

Miasto jest organizmem żywym i żeby mógł on prawidłowo funkcjonować, konieczne jest, by każdy z jego elementów działał poprawnie. Elementy miasta to nie tylko przestrzeń zabudowana, ale także to, co się w tej przestrzeni znajduje (np. chodniki, place, tereny zielone, przystanki, kioski, słupy ogłoszeniowe, latarnie).

Rewitalizacja to proces przemian przestrzennych i ekonomicznych w zdegradowanych częściach miast. Proces ten przyczynia się do poprawy życia mieszkańców, przywrócenia ładu przestrzennego, ożywienia gospodarczego oraz odbudowy więzi społecznych. Jest to proces narastający w czasie.

Rewitalizacja – jako kompleksowy i długotrwały program działań operacyjnych, mających na celu ożywienie gospodarcze w połączeniu z działaniami na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i środowiskowych – wymaga od samorządów terytorialnych długotrwałego zaangażowania oraz skoordynowania pracy wielu jednostek organizacyjnych. Działania niezbędne do osiągnięcia zamierzonych celów należy podjąć zarówno na etapie planowania, jak i realizacji samego procesu rewitalizacji. Najważniejszym rezultatem prawidłowo przeprowadzonych programów rewitalizacyjnych jest zrównoważony rozwój społeczności lokalnych w trzech podstawowych obszarach: gospodarczym, społecznym i środowiskowym.

Termin „rewitalizacja" oznacza powtórne przywrócenie do życia, czy też dodanie życia czemuś, co utraciło witalność. Mając na myśli przestrzeń miejską, mówimy o wypełnieniu jej życiem biologicznym i społecznym. Rewitalizacja to działanie bardzo rozległe i skomplikowane, polegające na łączeniu działań technicznych z programami ożywienia gospodarczego i działaniem na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Programu tego nie należy realizować w ograniczeniu wyłącznie do sfer: gospodarczej, środowiskowej, społecznej i przestrzennej.

Degradacja przestrzeni miejskiej wpływa niekorzystnie, a często wręcz uniemożliwia rozwój społeczno-ekonomiczny całego miasta i jego mieszkańców. Rewitalizacja to „pomysł na miasto", na jego poszczególne obszary przestrzenno-funkcjonalne uwikłane w mechanizmy ekonomiczne, urbanistyczne, prawne, kulturowe i społeczne.

W celu prawidłowego określenia zakresu prac oraz kierunków rozwoju nie należy tworzyć celów sztucznych i stworzonych jedynie pod potrzeby programów lub wąskich środowisk. Aby prawidłowo określić kierunki rozwoju należy najpierw sięgnąć do przeszłości, skorzystać z doświadczenia przodków. Odwołać się do historii miejsca. Należy wykazać atuty oraz specyfikę i odrębność. O to właśnie powinno się zabiegać i dbać, to trzeba pielęgnować i rozwijać.

Prawidłowo funkcjonujące miasto musi zaspakajać różne potrzeby jego mieszkańców, ich aspiracje kulturalne, społeczne i polityczne. Powinno być miejscem, gdzie ludziom po prostu dobrze się mieszka, gdzie czują się bezpieczni, gdzie mogą wyjść na spacer i spędzić swój wolny czas.

Po to właśnie, między innymi, tworzy się Lokalne Plany Rewitalizacji. Byłoby idealnie, gdyby stanowiły one wspólne dzieło planistów, gminy i mieszkańców. Przygotowywaniu takiego planu powinna towarzyszyć bardzo żywa dyskusja publiczna i szeroka akcja informacyjna. Tworzenie planu bez konsultacji powoduje, iż zawarte w nim projekty nie zawsze są zgodne z oczekiwaniami społeczności lokalnej, co najczęściej powoduje liczne protesty i konflikty, a te mogą zniweczyć realizację planu.

Miasta są ośrodkami gospodarczego wzrostu i innowacji. Aby mogły się one rozwijać i wpływać pozytywnie na region, muszą uzyskać silną pozycję konkurencyjną względem innych ośrodków w kraju i regionie. Konieczne jest zatem podjęcie działań prowadzących do wzrostu potencjału miasta poprzez rozwijanie i wzmacnianie m.in. innowacyjnego potencjału gospodarczego, zaplecza akademickiego i kulturalnego, czy też międzynarodowej dostępności komunikacyjnej. Województwo śląskie jest najbardziej zurbanizowanym regionem Polski (78,6% ludności miejskiej). Zawiercie, jak i inne miasta tego regionu, w sposób szczególny w skali kraju zmagają się ze skutkami procesu przemian społecznych i transformacji gospodarczej, postępującej od początku lat dziewięćdziesiątych. Stopniowe zmiany zachodzące w strukturze gospodarki regionu, odchodzenie od modelu gospodarki opartej na sektorze górniczym i hutniczym w kierunku gospodarki opartej na nowoczesnym przemyśle i usługach, powodowało w przeciągu ostatnich 18 lat degradację zurbanizowanych obszarów o charakterze przemysłowym. Wiele przedsiębiorstw przemysłu ciężkiego jest, albo było, zlokalizowanych w samych centrach miast. Powoduje to, iż obecnie większość obszarów miejskich województwa śląskiego zawiera w sobie tereny zdegradowane lub z nimi bezpośrednio sąsiaduje. Znaczenie problematyki przekształcania terenów poprzemysłowych wynika zatem z masowości ich występowania, a także z ich lokalizacji w potencjalnie wartościowych miejscach – centrach miast, w pobliżu arterii komunikacyjnych, w sąsiedztwie obszarów o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Rewitalizacji wymagają także inne elementy tkanki miejskiej, w złym stanie jest tkanka mieszkaniowa oraz infrastruktura działalności gospodarczej, infrastruktura edukacyjna, kulturalna, społeczna, rekreacyjna czy turystyczna.

Do Regionalnego Programu Operacyjnego, jednego z elementów Programu, zostały wpisane zadania odnoszące się do problematyki rewitalizacji i zagospodarowania przestrzennego miast. Jest to część priorytetu VI „Zrównoważony rozwój miast". Konieczne jest przy tym zastrzeżenie: zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego nabierze pełnego sensu i da zwielokrotnione efekty nie wówczas, gdy będzie odnosiła się jedynie do punktowych obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, lecz dopiero wtedy, gdy będzie wpisana w kompleksowe i różnorodne programy rewitalizacji i odnowy obszarów urbanistycznych.

Ważnym elementem priorytetu VI „Zrównoważony rozwój miast" jest Działanie 6.2 dotyczące „Rewitalizacji obszarów zdegradowanych". Jego realizacja służyć ma ożywieniu gospodarczemu i społecznemu niewielkich terenów, szczególnie dotkniętych procesami degradacji społecznej i ekonomicznej. Zalicza się do nich przede wszystkim niektóre monokulturowe miasta i dzielnice, stanowiące część większych ośrodków, które straciły podstawy rozwoju ekonomicznego, zaś ich mieszkańcy ze względu na niskie kwalifikacje i umiejętności zagrożeni są bezrobociem, ubóstwem i marginalizacją. Wsparcie funduszy europejskich udzielane będzie na realizację szeregu kompleksowych projektów rewitalizacji społeczno-ekonomicznej przygotowanych przez samorządy terytorialne. Ich elementem mogą być remonty, modernizacja infrastruktury podstawowej oraz zabudowy, w tym także

obiektów o często znacznej wartości architektonicznej i historycznej. Projekty te obejmować będą także działania na rzecz walki z patologiami społecznymi. Obok projektów rewitalizacji miast i dzielnic, w ramach Działania 6.2 będą realizowane kompleksowe projekty rozwojowe i modernizacyjne dotyczące obiektów i terenów poprzemysłowych.

Rewitalizacja jest szansą na ożywienie społeczno-gospodarcze regionów i miast. Procesy te mają wiele aspektów, zaś ich efekty powinny być rozpatrywane na kilku poziomach. Jednym z nich jest klasyczny program rewitalizacji w wybranej, zdegradowanej technicznie, społecznie i gospodarczo dzielnicy miasta. Taki program obejmuje także działania techniczne, takie jak remonty, dobudowy, nadbudowy, realizacje tzw. „plomb mieszkaniowych", a także poprawę funkcjonalną i estetyczną przestrzeni publicznych. Obejmuje równocześnie działania na rzecz rozwoju handlu i usług dla mieszkańców tej wybranej przez program dzielnicy. Program rewitalizacji ma zapewnić rozwiązanie jednostkowych, indywidualnych problemów konkretnych rodzin czy osób, a także prywatnych właścicieli mieszkań i budynków remontowanych na wynajem. W takim kształcie program ten ma swą społeczną wartość i może dać rezultaty na płaszczyźnie przesiedleń i przyrostu liczby nowych mieszkańców, którzy reprezentują na ogół wyższy status społeczny. Dla przygotowania programów rewitalizacji społeczno-gospodarczej na terenie regionów samorządowych, konieczna jest szeroka współpraca i uzyskanie konsensusu wielu partnerów ekonomicznych i społecznych. To partnerstwo zostało już w niektórych regionach zainicjowane. Jednak bardzo wiele pozostaje jeszcze do zrobienia, aby stworzyć w samorządzie regionalnym reguły i zasady „gry o przestrzeń" pomiędzy zainteresowanymi stronami, których interesy są różnorodne, niekiedy sprzeczne, a logika działania odmienna.

1 CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI W MIEŚCIE

1.1 Ogólna charakterystyka miasta

Zawiercie leży nad rzeką Wartą (tu znajdują się jej źródła) na Wyżynie Krakowsko – Wieluńskiej. Położone jest w północno – wschodniej części województwa śląskiego, w odległości 43 km od Katowic i 45 km od Częstochowy, a 67 km od Krakowa oraz 28 km od Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach.

Stąd zaczynają się szlaki turystyczne na triasowe skałki Jury Krakowsko – Częstochowskiej i szlak tzw. „Orlich Gniazd" – zamków warowno-obronnych pochodzących z XIV i XV wieku. Tereny te są częścią Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd (zajmuje on 35,2 km² powierzchni miasta) podlegającego ochronie przyrody. W rejonie i okolicach Zawiercia występują: dolomity, rudy cynku i ołowiu, wapienie, węgiel brunatny. Hydrografia: dwa źródła rzeki Warty wypływają w dzielnicy Kromołów. Trzy źródła rzeki Czarna Przemsza wypływają w dzielnicy Bzów. Potoki: Łośnicki, Rak i Strumień. Stawy: w Blanowicach i na Borowym Polu.

Od 1998 roku miasto jest stolicą powiatu zawierciańskiego, w skład którego, oprócz Zawiercia, wchodzą następujące gminy: Irządze, Kroczyce, Łazy, Ogrodzieniec, Pilica, Poręba, Szczekociny, Włodowice, Żarnowiec.

Według stanu na 31 grudnia 2008 r. Zawiercie zamieszkiwało 52.295 osób. Kobiety stanowiły 52,8 % populacji (27.604).

Miasto leży na przecięciu ważnych szlaków transportowych:

- kolejowego biegnącego z Katowic do Warszawy,
- drogowego – DK 78 relacji Gliwice – Tarnowskie Góry – Jędrzejów - Chmielnik łącząca Aglomerację Górnośląską z Kielcami,

i położone jest w centralnej części Jury Krakowsko-Częstochowskiej.

1.2 Zagospodarowanie przestrzenne

Zawiercie zajmuje powierzchnię 8524 ha, z czego:

- Użytki rolne:5234 ha;
- Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione: 1713 ha (lasy – 1681 ha, grunty zadrzewione i zakrzewione – 32 ha);
- Grunty zabudowane i zurbanizowane : 1368 ha;
- Grunty pod wodami : 22 ha;
- Nieużytki : 120 ha;
- Tereny różne : 67 ha;

Pod względem funkcjonalno – przestrzennym miasto można podzielić na dwie strefy:

- Strefę zachodnią – położoną nad rzeką Wartą, obejmującą centralną część miasta, z dominującą zabudową wielorodzinną i dobrze rozwiniętym przemysłem (charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią hydrauliczną).
- Strefę wschodnią – obejmującą tereny rolne i leśne, których część wchodzi w obręb Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych, stanowiących zaplecze rekreacyjne dla całego regionu.

W chwili obecnej miasto Zawiercie nie ma wyodrębnionego centrum handlowego. Tylko w starej części miasta można wskazać na ciąg usługowo-handlowy przy ulicach: 3 Maja, Marszałkowskiej, Aptecznej, Hożej, Piłsudskiego, Obrońców Poczty Gdańskiej, zbiegających się w rejonie „małego" i „dużego" rynku. Natomiast w pozostałych częściach miasta większe zespoły handlowe zlokalizowane są w sposób rozproszony.

1.2.1 Charakterystyka przestrzeni miasta Zawiercie

Miasto jest podstawowym elementem struktury funkcjonalno - przestrzennej. Wynika to z przebiegu procesów osadniczych na tym obszarze oraz ze znaczenia przemysłu jako głównego czynnika rozwojowego.

Największa dynamika rozwojowa Zawiercia datuje się od drugiej połowy XIX wieku, kiedy to rozwinęły się: przemysł na bazie linii kolejowej PKP, osiedla przyfabryczne, obiekty i urządzenia infrastruktury społecznej i technicznej. Ten proces rozwojowy trwa nadal - nosi w sobie rozwiązania i realizację wielu idei i koncepcji kształtowania przestrzeni w całym obszarze miasta, a w szczególności w śródmieściu.

Współistnienie, przenikanie, koegzystencja dawnych i współczesnych przestrzeni ze zmieniającą się strukturą funkcjonalno-użytkową przestrzeni zurbanizowanych, kształtowanych często przypadkowo powoduje, że rozwój ten, w kategoriach jakości przestrzeni o znaczeniu ogólnomiejskim, oceniany jest negatywnie. Szczególnie amorficzny w odbiorze wizualnym jest rejon dworca kolejowego PKP i PKS. Uwarunkowań rozwojowych w tym zakresie upatruje się w możliwościach wykorzystania przepisów wywodzących się z ustawy o samorządzie terytorialnym, które to zobowiązały samorządy do artykułowania własnej polityki przestrzennej i działań sprzyjających poprawie ładu przestrzennego. W Śródmieściu w zasadzie brak wolnych terenów i zwarta trwała zabudowa stanowi ograniczenia dla rozwoju innych funkcji niż usługowe. Ponadto Śródmieście wymaga działań porządkujących i modernizacyjnych.

Dzielnice położone na północ i na południe od Śródmieścia posiadają zabudowę w znacznym stopniu przemieszaną. Występują tu: zabudowa wielorodzinna, zabudowa jednorodzinna, wydzielone urządzenia usługowe, a także obiekty przemysłowo - składowe, urządzenia gospodarki komunalnej oraz zespoły zieleni. Na wschód od terenów śródmiejskich występują tereny przemysłu angażujące znaczne przestrzenie. Tereny przemysłu, składów i baz położonych również w sąsiedztwie linii kolejowej PKP tworzą rozległy kompleks w części zachodniej miasta. Na pozostałym obszarze występują, wzajemnie przemieszane, zespoły zabudowy jednorodzinnej rozciągnięte wzdłuż dróg oraz tereny otwarte, częściowo użytkowane rolniczo.

1.2.2 Granice stref ochrony konserwatorskiej

Szereg uwarunkowań dotyczących zagospodarowania i rozwoju przestrzennego miasta dotyczy jego zasobów kulturowych, co pokrywa się lub jest bliskie ustaleniom konserwatorskim ochrony tychże zasobów.

Ograniczenia i uwarunkowania rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta Zawiercie są między innymi kształtowane przez następujące czynniki:

- występowanie wartościowych zasobów kulturowych krajobrazu w granicach administracyjnych miasta ze szczególnym uwzględnieniem obszaru Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd",
- ochronę konserwatorską układów i zespołów zabytkowych oraz poszczególnych obiektów – na mocy Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- wykaz obiektów i obszarów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego,
- występowanie obszarów o wartościowych zasobach dziedzictwa kulturowego, mających znaczenie dla walorów krajobrazu miasta - nie objętych dotychczas ochroną prawną,
- walory kompozycyjne „śródmieścia" Zawiercia (najstarsze części po obu stronach torów PKP oraz pozostałe elementy kompozycji krajobrazu miasta, w tym: Kromołowa, Bzowa i Skarżyc),
- złożoną i niejednolitą strukturę krajobrazu miasta, zróżnicowaną zarówno strukturalnie, przestrzennie, a także jakościowo.

Proponowane kierunki zmian w kształtowaniu obszarów miasta o znaczących wartościach kulturowych winny obejmować:

- rejon placu Dąbrowskiego – tzw. „Stare Miasto",
- rejon na północny wschód od dworca PKP (ul. 3-go Maja, ul. Kościuszki) wraz z zespołem osiedla TAZ wpisanym do rejestru zabytków w granicach określonych ochronną strefą konserwatorską,
- zespoły zabudowy przemysłowej (XIX w i XIX – XX w) o wartościach historycznych – w obszarach najstarszych części miasta,
- dolina rzeki Warty i park miejski – od rejonów wschodnich miasta poprzez obszary jej obustronnego zainwestowania miejskiego,
- Kromołów – najstarszy historyczny zespół miejski o lokacyjnym średniowiecznym rodowodzie,
- Zamek w Morsku – ruiny Zamku ze wzgórzem zamkowym w leśnym zespole wraz z najbliższym otoczeniem – objęty wpisem do rejestru zabytków.

Zgodnie z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Zawiercie (uchwalonym Uchwałą Rady Miejskiej nr XVIII/172/2000 z dn. 21.03.2000 r., zmienionym Uchwałą Rady Miasta nr VIII/74/07 z dn. 25.04.2007 r.), dążąc do ochrony występujących na obszarze miasta wartości krajobrazu kulturowego, a także częściowo krajobrazu przyrodniczego, przy wykorzystaniu dostępnych materiałów źródłowych i innych opracowań oraz w oparciu o „Wytyczne do opracowania problematyki ochrony wartości kulturowych" Zespołu Ekspertów Międzyresortowej Komisji ds. Rewaloryzacji Miast i Zespołów Staromiejskich z 1981 r., zaproponowano strefy ochrony

konserwatorskiej z wyłączeniem „Strefy A”, która została określona w odniesieniu do przedmiotowych obszarów i obiektów w aktualnym rejestrze i wykazie zabytków województwa śląskiego.

Strefa „A" – pełnej, ścisłej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje ona obszary szczególnie wartościowe, o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej, które należy zachować bezwzględnie. Jest to strefa o absolutnym priorytecie wymagań konserwatorskich, z koniecznością opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Prace budowlane na tym terenie wymagają nadzoru i akceptacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Strefa „A" obejmuje:

- Zawiercie - obszar osiedla TAZ - układ urbanistyczny wraz z budynkami użyteczności publicznej i zielenią ogólnoużytkową, w granicach odpowiadających ustaleniom wpisu tego obszaru do rejestru zabytków,
- Zawiercie - zespół zabudowy willowej (z oficyną i ogrodem) przy ul. 3-go Maja 25 - w granicach wpisu zespołu wraz z najbliższym otoczeniem, tj. kwartałem urbanistycznym ograniczonym ulicami: 3-go Maja, Sądową, Zegadłowicza i Ks. K. Wyszyńskiego. W obrębie tego kwartału urbanistycznego znajdują się obiekty, które ze względu na datę ich powstania i wartość zabytkową należałoby zakwalifikować do obiektów prawnie chronionych. Są to obiekty: przy ul. 3-go Maja 13,17,19,21, Sądowej 6, Zegadłowicza 14, 17, 19 i 21,
- Bzów – obszar dworu szlacheckiego, w granicach obejmujących obiekt oraz jego otoczenie,
- Kromołów:
  - obszar zespołu kościoła parafialnego p.w. św. Mikołaja - w granicach obejmujących całość obiektu w ramach ogrodzenia oraz najbliższych obiektów zabytkowych sakralnych,
  - cmentarz żydowski - ul. Piaskowa - w granicach obejmujących całość zespołu w ramach ogrodzenia,
- Morsko – obszar ruin zamku rycerskiego - w granicach obejmujących całość ruin (na wydłużonym wzniesieniu) oraz nowsze zabudowania u stóp wzgórza - ze strefą o promieniu 100 m wokół ruin,
- Skarżyce - ul. Skarżycka 11:
  - obszar zespołu kościoła parafialnego p.w. św. Trójcy,
  - Kostnica (dawn. Kaplica Ogrójec) przy ww. kościele parafialnym – granice obejmują oba powyższe obiekty tworząc zespół sakralny w ramach ogrodzenia oraz najbliższych obiektów zabytkowych „przedkościelnych”, sakralnych.

Strefa „B" - częściowej ochrony konserwatorskiej

Strefa ta winna obejmować obszary podlegające rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania, istniejącej substancji o wartościach kulturowych

oraz charakteru i skali nowej zabudowy. Na terenie objętym ograniczeniem zachowało się niewiele zabytkowej substancji.

Podstawowe obszary do ewentualnego objęcia ich strefą „B" zaproponowano na bazie analiz kartograficznych, specjalistycznych materiałów historycznych oraz na podstawie konsultacji z PSOZ w Katowicach i własnych autorskich obserwacji w terenie.

Strefa „B" - do tej strefy zaproponowano poniższe obszary:

Zawiercie

a. obszary zabudowy najstarszej części miasta po wschodniej i zachodniej stronie linii PKP - z nieregularną siecią ulic i występującą, zachowaną nie dość licznie, interesującą architektonicznie zabudową XIX - XX-wieczną:
   - część zachodnia zwana także „Starym Miastem" - z placem Dąbrowskiego i zabudową po obu stronach ul. Wojska Polskiego (rejony ul. Górnośląskiej, Porębskiej, Robotniczej, Stary Rynek, itp.),
   - część wschodnia - narożnik ul. Wajzlera i Blanowickiej, rejon ul. Piłsudskiego i ul. Leśnej (z wyłączeniem osiedla TAZ - leżącego w strefie „A") oraz ul. Ściegiennego, Zegadłowicza, plac Jana Pawła II, rejon Dworca PKP, a szczególnie obszary ul. 3-go Maja,
b. obszary zabudowy przemysłowej, fabryki i zakłady przemysłowe wraz z obiektami kubaturowymi, które ze względu na okres ich powstania i reprezentowane wartości kulturowe należałoby zakwalifikować do strefy „B":
   - Zawierciańskie Zakłady Przemysłu Bawełnianego - ul. 11 Listopada 2 (była przędzalnia bawełny H. Pańskiego z 1830 r., potem Mandloka, Ginsberga i Spółki Akcyjnej „Zawiercie"),
   - Zakłady Tkanin Technicznych „Stomil" - ul. 11 Listopada 6 (była fabryka „sztucznej wełny" C. Braussa z 1875 r.),
   - Odlewnia Żeliwa Ciągłego i Wytwórnia Łączników:
     - Zakład nr I - ul. Leśna 10 (była Fabryka Wyrobów lanokutych „Ernst Erbe" z 1886 r.)
     - Zakład nr II - ul. Wojska Polskiego 46 (była fabryka odlewów lanokutych z 1898 r.)
   - Zawierciańskie Zakłady Naprawy Samochodów (Warsztaty remontowe) - ul. Wojska Polskiego 2 (byłe Zakłady Włókiennicze H.T. Berndt i S-ka z 1890 r.)
   - Huta Szkła Gospodarczego „Zawiercie" - ul. Towarowa 32 (była manufaktura z 1888 r. Ludwika Kautz'a - potem fabryka Chemiczna - tzw. „Octownia"),
   - Fabryka Opakowań Blaszanych - ul. Leśna 16 (byłe Zakłady Przemysłowe „Chemimetal" z 1909 r.)
   - Kombinat Urządzeń Mechanicznych „Bumar – Łabędy" ul. Paderewskiego 32 (była wytwórnia pędni, maszyn i odlewnia żeliwa - „Krawczyk i S-ka" z 1893 r.)
   - CMC „Zawiercie" S.A. (najstarsza część huty) - ul. Okólna 10 (byłe Towarzystwo Sosnowieckich Fabryk Rur z Żelaza - Hulczyńskiego z 1900 r.)
c. obszary zieleni o znaczących wartościach w mieście:

- park miejski przy ul. Leśnej i Paderewskiego wraz ze skwerem przy ul. Sikorskiego,
- historyczny park koło osiedla TAZ,
- zespół zabytkowych cmentarzy, katolickiego oraz sąsiednich cmentarzy wyznaniowych, przy ul. Cmentarnej i ul. Daszyńskiego,
- tereny zieleni - bulwary nad Wartą między ul. Kościuszki i ul. Okulickiego.

d. obszary zabudowy przemysłowej wzdłuż ul. Leśnej (dawn. Okrzei) oraz najstarszej części Huty „Zawiercie" przy ul. Okólnej,

e. obszar zabytkowego cmentarza katolickiego i sąsiednich cmentarzy wyznaniowych przy ul. Cmentarnej i Daszyńskiego,

Kromołów:

- Obszar zabytkowego układu historycznego z Rynkiem i jego zabudową oraz zabudową skupioną przy ulicach (niektóre są fragmentami dawnych dróg historycznych): Siewierskiej, Żniwnej, Łośnickiej, Żelaznej, Bonerów itp., a także zabudową wokół placu z kaplicą nad źródliskiem Warty,
- cmentarz katolicki o charakterze zabytkowym przy ul. Karlińskiej (obok kościoła parafialnego), jak również rejon cmentarza wojennego – obok cmentarza żydowskiego (strefa „A"),

Bzów:

- zespoły zabudowy o charakterze zabytkowym i „tradycyjnym" w centralnej części wsi oraz części zachodniej przy ul. Poległych oraz rejon północno-wschodni wsi - ul. Żeromskiego, Korzenna, Zagrodowa itp.,
- otoczenie zespołu dworskiego z zachowanymi elementami (zabudowa gospodarcza, starodrzew), a także sąsiednia kapliczka z XVIII w.;
- rejon źródła Czarnej Przemszy, obetonowanego ze schodkami, lokalnie zw. „źródłem miłości",

Skarżyce:

- zespół zabudowy w obszarze centralnym wsi o charakterze zabytkowym z trójkątnym placem i zabytkową studnią zwaną „rynkiem" – obok zabytkowego kościoła św. Trójcy,
- zespoły zabudowy w obszarze zabytkowym wsi,

Żerkowice:

- obszar zespołu centralnego wsi (skrzyżowanie dróg historycznych) z zabudową o charakterze zabytkowym w rejonie ul. Fredry,
- obszar parku podworskiego (względnie folwarku) z resztówką budynków „podworskich" i drzewostanem (późniejszy PGR).

Na pozostałych terenach zachowało się niewiele substancji zabytkowej czy zabudowy „tradycyjnej", charakteryzują się one zabudową nową o zróżnicowanym wyrazie architektonicznym, której stosowanie w realizacji winno być poddane rygorom architektonicznym i urbanistycznym, z uwagi na sąsiedztwo zabudowy zabytkowej.

1.2.3 Uwarunkowania ochrony środowiska

Najcenniejsze przyrodnicze tereny gminy Zawiercie stanowią jej wschodnią część położoną na Wyżynie Częstochowskiej. Tym samym są one objęte ochroną prawną w formie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd. Park utworzony został jako element Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych zatwierdzonego prawnie w roku 1980. Rozciąga się on na obszarze 59 663 ha od doliny Warty pomiędzy Częstochową a Mstowem na północy, po dolinę Białej Przemszy na południu. Na terenie gminy Zawiercie zajmuje powierzchnię 2 975 ha (34,9 % powierzchni gminy).

Granica Parku Krajobrazowego przebiega w przybliżeniu wzdłuż dróg łączących Kromołów z Pomrożycami i Bzowem. Na terenie Parku w całości położone są Skarżyce, Żerkowice i Karlin. W obrębie gminy 537 ha (6,3% powierzchni gminy) zajmuje otulina Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych o statusie Obszaru Chronionego Krajobrazu, obejmująca Pomrożyce i Bzów oraz wschodnie obrzeża Kromołowa i Blanowic.

Niezwykle cennym i jednocześnie jednym z najbardziej reprezentatywnych elementów krajobrazu Wyżyny Częstochowskiej jest morfologia, na którą składają się przede wszystkim wapienne wzniesienia zwieńczone w wielu miejscach ostańcami skalnymi.

Poza funkcją krajobrazotwórczą spełniają one także ważną rolę w rozwoju świata roślinnego i zwierzęcego, m.in. tworząc środowisko rozwoju muraw naskalnych oraz bytowania wielu gatunków ptaków, owadów, a także ssaków.

Na terenie gminy Zawiercie najciekawsza i najlepiej rozwinięta rzeźba krasowa w postaci ostańców znamionuje okolice Skarżyc (Skała Czubata, Góry Chełmy, Okiennik Wielki), Karlina (Skała Rzędowa, Skała Kopaniny), Żerkowic, a także najdalej na północ wysuniętego skraju gminy pomiędzy Morskiem w gminie Włodowice a Piasecznem w gminie Kroczyce (Skały Morskie).

Uatrakcyjnieniem centralnej części gminy Zawiercie pod względem przyrodniczym są tereny zieleni miejskiej zajmujące około 39 ha, tj. niespełna 0,5% powierzchni gminy. Stanowią one około 25% powierzchni terenów zielonych w całym powiecie. Na tereny zieleni miejskiej w gminie Zawiercie składają się: parki spacerowo-wypoczynkowe (Park Kościuszki, Park Mickiewicza, Park Huty „Zawiercie" o łącznej powierzchni 17,4 ha), zieleńce (15,4 ha), zieleń osiedlowa (5,3 ha), zieleń uliczna (1 ha) oraz żywopłoty (około 700 m).

Obszary w rejonie doliny rzeki Warty i Czarnej Przemszy oraz w północnej części miasta należą do ekologicznego systemu obszarów chronionych (ESOCH).

1.2.4 Własność gruntów i budynków

Według stanu na koniec 2008 r. grunty komunalne w Zawierciu zajmowały powierzchnię 732 ha, z czego:

- tworzące gminny zasób nieruchomości: 561 ha
- przekazane w trwały zarząd gminnym jednostkom organizacyjnym: 42 ha
- przekazane w użytkowanie wieczyste: 128 ha
- przekazane w użytkowanie wieczyste osobom fizycznym: 36 ha.

Jeśli chodzi o zasoby mieszkaniowe w mieście Zawiercie, sytuacja na koniec 2007 r. przedstawiała się następująco:

- mieszkania ogółem: 20 777
- zasoby gmin: 2 874
- zasoby spółdzielni mieszkaniowych: 9 010
- zasoby zakładów pracy: 43
- zasoby osób fizycznych: 8 600
- zasoby pozostałych podmiotów: 250.

1.2.5 Infrastruktura techniczna

Gospodarka ściekowa

Na terenie miasta Zawiercie istnieje nowoczesna oczyszczalnia ścieków. Właścicielem oczyszczalni jest Gmina Zawiercie, administratorem Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji.

Istniejąca mechaniczno - biologiczna oczyszczalnia ścieków o maksymalnej przepustowości 32000m3/d do niedawna posiadała znaczne rezerwy przepustowości wynoszące 35%. Do roku 2010 oczyszczalnia przejmie ścieki z całego obszaru miasta.

Sieć kanalizacji sanitarnej jest realizowana w ramach projektu p.n. „Gospodarka Ściekowa Zawiercia" z wykorzystaniem Funduszu Spójności. Do 2010 r. na terenie Gminy Zawiercie zostanie wybudowane: ponad 90 km sieci kanalizacyjnej, prawie 4300 przyłączy kanalizacyjnych, 21 przepompowni ścieków oraz zmodernizowana zostanie oczyszczalnia ścieków w Zawierciu. Projekt obejmuje następujące obszary gminy: Borowe Pole, Kromołów, Marciszów, Nowe Zawiercie, Bzów, Blanowice oraz Centrum (rejony: Stawki – Ręby, Warty, Dąbrowica, Łośnice, Zuzanka, Mostowa, Prusa). Kanalizacja jest budowana na terenach nie objętych dotychczas zorganizowanym systemem odprowadzania ścieków. Ścieki z tych terenów były dotąd gromadzone z reguły w nieszczelnych zbiornikach bezodpływowych (szambach) i okresowo wywożone na oczyszczalnię. Znaczna część z nich trafiała jednak bez oczyszczenia do wód powierzchniowych i do ziemi, powodując degradację środowiska naturalnego.

Realizacja powyższego programu pozwoli na objęcie zorganizowaną siecią kanalizacji sanitarnej 97,7% zabudowy. Dopuszcza się jednak skanalizowanie obszarów, głównie w dzielnicach peryferyjnych, posiadających niekorzystny układ wysokościowy (konieczność licznych pompowni) i znaczną odległość od głównych kolektorów poprzez:

- zastosowanie przydomowych, kontenerowych oczyszczalni ścieków indywidualnych lub grupowych. Wskazane wsparcie ze strony Miasta dla inicjatyw grupowych i stosowanie rozwiązań technicznych opartych na modelu niemieckim (minimum trzy komory o pojemności od $1m^3$ każda z systemem rozsączania dostosowanym do zastosowanej technologii i warunków terenowych.
- zastosowanie przydomowych zbiorników bezodpływowych na ścieki sanitarne z wywozem do stacji zlewnej znajdującej się na terenie oczyszczalni.
- wskazane wprowadzenie efektywnego systemu działań kontrolnych w zakresie postępowania mieszkańców ze ściekami sanitarnymi w obszarach nie objętych zbiorczymi systemami odprowadzania ścieków.

Potrzeby w zakresie odprowadzenia i oczyszczania ścieków wynikają nie tylko z dążenia do podniesienia standardów życia i obsługi mieszkańców, zapewnienia prawidłowego funkcjonowania wszystkich rodzajów działalności gospodarczej, ale również z konieczności zapewnienia ochrony środowiska przyrodniczego. Obecnie istnieje konflikt sanitarny w płaszczyźnie zagrożenia czystości wód podziemnych.

Sieć kanalizacji deszczowej istnieje jedynie w centrum Zawiercia, w części Kromołowa oraz w Zawierciu Nowym. Obrzeża centrum i dzielnice peryferyjne nie posiadają kanalizacji deszczowej. Spływ wód deszczowych w tych rejonach odbywa się w sposób naturalny, co jak dotąd nie stwarzało poważniejszych problemów, oprócz Kromołowa. Niezbędna jest więc przebudowa kanalizacji deszczowej i wymiana na większe średnice kanałów deszczowych w Kromołowie z uwagi na mającą tam miejsce w 1997 roku powódź.

Gospodarka odpadami

Zbieranie, transport i odzysk odpadów z terenu gminy Zawiercie reguluje obowiązujący „Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Zawiercie na lata 2004-2011”. Miasto Zawiercie posiada własne nowoczesne składowisko odpadów komunalnych pn. „Kobylarz”, które administrowane jest przez Zakład Gospodarki Komunalnej, stanowiący spółkę komunalną ze 100% udziałem gminy Zawiercie. Gmina prowadzi selektywną zbiórkę odpadów. W tym celu uruchomiony został Zakład Przerobu Odpadów.

Sieć wodociągowa

System zaopatrzenia w wodę nie stwarza istotnych uwarunkowań rozwojowych miasta Zawiercia, które posiada własne zasoby dyspozycyjne wód głębinowych występujące w utworach triasu i nadwyżki wody dyspozycyjnej w stosunku do potrzeb. Jedynym źródłem zaopatrzenia w wodę miasta Zawiercia są ujęcia wód podziemnych ze studni głębinowych. Woda z ujęć głębinowych na terenie Zawiercia charakteryzuje się bardzo dobrą jakością i dużą stabilnością. Eksploatacja wód podziemnych w rejonie Zawiercia odbywa się w 30 studniach:

- 18 studni ujmuje poziom triasowy
- 8 studni triasowo-dewoński
- 2 studnie jurajski

Sieć wodociągowa jest rozbudowana w centrum Miasta. Właścicielem i eksploatatorem ujęć wody oraz sieci wodociągowej na terenie Zawiercia jest Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Zawierciu.

Warunki hydrogeologiczne obszaru Zawiercia wskazują, że eksploatowane obecnie złoże wodonośne posiada wystarczające zasoby wody dla zaspokojenia wynikającego z prognozy demograficznej na okres docelowy przy założeniu, ze zostaną podjęte niezbędne działania dla poprawy wydajności systemu dystrybucyjnego.

W sytuacji, gdy podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę jest ujęcie zlokalizowane w zurbanizowanym centrum miasta, nie jest możliwe zapewnienie odpowiedniej ochrony zbiornika wód podziemnych i zabezpieczenie dostaw wody o dobrej jakości. Należy więc znaleźć alternatywne miejsce poboru wody.

W celu uzyskania niezawodnego systemu dostaw wody do wszystkich obszarów miasta wymagane jest:

- rozbudowa sieci magistralnych o znaczeniu ogólnomiejskim,
- zagospodarowanie nowych studni w Parkoszowicach na potrzeby miasta,
- ochrona istniejących ujęć wody.

Rozbudowa sieci magistralnej wiąże się z koniecznością rozwiązania problemu tzw. „wąskich gardeł" w sieci wodociągowej będących przyczyną obniżonego ciśnienia w rejonie Marciszowa i Zawiercia Nowego oraz po obydwu stronach ulicy Sienkiewicza i Spacerowej.

W celu zapewnienia odpowiedniego ciśnienia w Marciszowie i Zawierciu Nowym konieczne jest zwiększenie przepływu wody z centrum do tych dzielnic, poprzez wymianę rurociągów na większe średnice w ulicy Rolniczej, Mrzygłodzkiej.

Dla poprawy ciśnienia w obszarze ulicy Paderewskiego należy wymienić rurociągi w ulicy Marszałkowskiej, Wykładanej i Pszczelej oraz wykonać połączenie magistrali Ø 350 mm tworzącej pierścień wokół centrum z wodociągami w ulicy Spacerowej, Paderewskiego i Sienkiewicza.

Z rozbudowy sieci magistralnych wiąże się również właściwe napełnianie zbiornika w Łośnicach. Obecny sposób zasilania zbiornika stwarza problemy z ciśnieniem w Kromołowie i niezbędne jest oddzielne zasilanie z ujęcia w Parkoszowicach rurociągiem Ø 400 mm.

Ponieważ głównym źródłem zasilania dla miasta będzie zbiornik w Łośnicach, istniejący wodociąg Ø 400 mm doprowadzający wodę do centrum będzie niewystarczający, a straty ciśnienia powstałe w nim będą przyczyną zbyt niskiego ciśnienia w całym centrum miasta. Niezbędna jest zatem nowa magistrala wodociągowa celem utrzymania zmodyfikowanej struktury zaopatrzeniowej sieci. Musi ona łączyć zbiornik w Łośnicach z siecią w pobliżu centralnej stacji pomp. Wymaga to budowy wodociągu Ø 400 mm w ulicy Łośnickiej, Piłsudskiego i Stary Rynek.

Zagospodarowanie nowych studni na potrzeby miasta wiąże się z koniecznością przeniesienia ciężaru produkcji wody z ujęcia „Stary Rynek" w centrum miasta do Parkoszowic. Powodem jest brak możliwości utworzenia strefy ochronnej wokół studni w centrum Zawiercia i choć obecna jakość wody jest wystarczająca, nie można zagwarantować stałości tej sytuacji.

Lokalizacja nowego ujęcia w Parkoszowicach została wybrana z dwóch powodów. Po pierwsze, uwzględniając główne kierunki przepływu wód gruntowych, miejsce to leży powyżej Zawiercia i jest mało prawdopodobne, aby zostało skażone zanieczyszczeniami miejskimi. Po drugie, w miejscu tym jest już kilka studni, które nie są aktywnie

wykorzystywane, a są w stanie zapewnić bez problemu odpowiednią jakość wody. Finalne źródło to poprzez nowy przewód zasilający zbiornik w Łośnicach może zapewnić nieomalże całkowicie grawitacyjną dystrybucję wody w mieście.

Z uwagi na niesprecyzowany termin zagospodarowania nowych studni w Parkoszowicach i spory zakres koniecznych inwestycji modernizacyjnych w mieście, konieczna będzie, jako działanie doraźne, szczególna ochrona ujęcia „Stary Rynek" mająca na celu utrzymanie jakości wody i wydajności na dotychczasowym poziomie, stanowiącym 50% zasobów dyspozycyjnych miasta.

Ochrona istniejących ujęć wody jest konieczna, gdyż obserwuje się już pierwsze sygnały antropogenicznego zanieczyszczenia wód. Wokół istniejących ujęć wyznaczone są jedynie strefy ochrony bezpośredniej i bezwzględnie wymagane jest ustanowienie stref ochrony pośredniej z odpowiednimi ograniczeniami w ich użytkowaniu.

Podjęte w 1997 r. przez Państwowy Instytut Geologiczny - Warszawa opracowanie dotyczące ochrony całego zbiornika wód podziemnych Olkusz - Zawiercie nie zostało dotychczas ukończone, ale z modelowania matematycznego przeprowadzonego w dotychczasowych pracach wynika, że strefy pośrednie wokół poszczególnych ujęć są tak duże, że praktycznie cały obszar Zawiercia położony jest w ich zasięgu. Oznacza to, że jest to obszar wymagający ustalenia szczególnych warunków korzystania z terenów wysokiej i najwyższej ochrony zasobów wód podziemnych I klasy czystości.

Ważnym problemem, który należy rozpatrywać w sferze eksploatacji jest poprawa stanu technicznego sieci wodociągowej miasta, wpływająca w sposób bezpośredni na bezawaryjną pracę systemu zaopatrzenia w wodę.

Wskazana jest sukcesywna wymiana sieci, zwłaszcza stalowych i azbestocementowych. O priorytetach i kolejności wymiany wodociągów zdecyduje ilość wykonywanych napraw na poszczególnych odcinkach z powodu wycieków wody.

Gazownictwo

Zaopatrzenie w gaz nie rodzi konfliktów. Miasto Zawiercie zgazyfikowane jest w 75%. Wymagana jest jedynie budowa sieci rozdzielczej średnioprężnej dla zgazyfikowania dzielnicy Pomrożyce, Skarżyce, Żerkowice i Karlin. Całkowicie brakuje sieci gazowych w dzielnicach obrzeżnych, zlokalizowanych głównie w północno-wschodniej części Miasta. Zakłada się 100% gazyfikacji, co oznacza wykonanie gazociągów w dzielnicy Pomrożyce, Skarżyce, Żerkowice i Karlin. Będą to gazociągi będące kontynuacją gazociągów w dotychczas zgazyfikowanych dzielnicach. W celu stworzenia lepszych warunków dla pracy układu i drugostronnego zasilania istnieje możliwość połączenia z siecią średnioprężnej Ø 90 PE w Kiełkowicach w gminie Ogrodzieniec. Zasilanie odbiorców nastąpi poprzez zastosowanie indywidualnych reduktorów przydomowych. Po zrealizowaniu gazyfikacji w/w dzielnic możliwe będzie powszechne stosowanie gazu w gospodarstwach domowych do przygotowywania posiłków, ciepłej wody użytkowej, a także do ogrzewania mieszkań na terenach poza systemem centralnego ogrzewania.

Energia cieplna

Potrzeby cieplne miasta Zawiercie pokrywane są ze źródeł ciepła zlokalizowanych na terenie Zawiercia, którymi są:

- Ciepłownia Rejonowa

- Kotłownia Lokalna
- Kotłownia Przędzalni Zawiercie

Barierą w uciepłownieniu całego miasta z miejskiego systemu ciepłowniczego jest rozproszona struktura rozmieszczenia budownictwa mieszkaniowego. W branży ciepłowniczej nie przewiduje się nowego centralnego źródła ciepła.

Uciepłownienie miasta nastąpi w oparciu o istniejącą ciepłownię „Zawiercie" dającą gwarancję pokrycia potrzeb cieplnych tylko części najbardziej zurbanizowanego centrum, miasta. Zakłada się:

- uciepłownienie centrum miasta zlokalizowanego po wschodniej stronie torów kolejowych z w/w ciepłowni,
- uciepłownienie centrum miasta zlokalizowanego po zachodniej stronie torów kolejowych oraz pozostałych dzielnic w oparciu o rozwiązania lokalne,
- w ramach rozwiązań lokalnych uciepłownienie gminy w około 50% poprzez ogrzewanie gazowe, a w pozostałej części zastosowanie ekologicznych kotłowni olejowych lub innych paliw bezdymnych.

Ze względu na możliwość konkurencyjności w zastosowaniu rodzaju nośnika energii nie precyzuje się rozwiązania w sposób jednoznaczny.

Energia elektryczna

Na terenie miasta Zawiercie istnieje obecnie rozbudowany układ sieci elektroenergetycznych wysokich, średnich i niskich napięć pośredniczący w dostawie energii elektrycznej z krajowego systemu elektroenergetycznego do odbiorców bytowo-komunalnych i przemysłowych. Elementami systemu wysokich napięć są: stacja węzłowa 220/110 kV „Łośnice", linie przemysłowe napowietrzne 220 110 kV, główne zasilania (GPZ): „Kądzielów", „Zuzanka", „Borowe Pole", „Argentyna", „Śródmieście". Istniejący system zapewnia dostawę energii do wszystkich odbiorców. Łączna długość linii 220 kV to 24 km łącznej długości oraz linii 110 kV to 26 km łącznej długości. Średnia moc GPZ-tów wynosi 35 MVA. Sieć elektroenergetyczna oraz urządzenia elektroenergetyczne z nią związane na terenie miasta Zawiercie eksploatowane są przez ENION S.A. oddział w Będzinie, Rejon Dystrybucji Zawiercie. Zabudowane są 4 463 punkty oświetleniowe o mocy 883,83 kW (stan na maj 2002).

Istniejący układ linii przesyłowych wraz ze stacjami węzłowymi w obecnym stanie w pełni pokrywa zapotrzebowanie na energię elektryczną. Trendy spadku energochłonności gospodarki powodują stabilizację zużycia energii. Problem stanowią elementy elektroenergetycznego systemu funkcjonujące ponad 30 lat, wymagające doinwestowania i gruntownej modernizacji.

Poprawa bezpiecznej obsługi odbiorców w mieście i zapewnienie dostaw energii elektrycznej dla nowych terenów rozwojowych ukierunkowana jest na modernizację istniejącego układu polegającej na:

- budowie prawidłowego układu podstawowego zasilania średnich napięć w śródmieściu Zawiercia w oparciu o wymianę transformatora na 110kW/ŚN w GPZ „Śródmieście",
- rozbudowie układu sieci średnich napięć o nowe elementy liniowe i stacyjne,

- wydzieleniu średniego napięcia na poziomie 15kW na rzecz sukcesywnej likwidacji linii 6kW i 30kW.

Dopuszcza się korekty przebiegu oraz wszelkie prace mające na celu utrzymanie i modernizację linii elektroenergetycznych, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczenia emisji pól elektromagnetycznych i hałasu oraz odpowiednich zabezpieczeń technicznych.

W zapisach planów w strefach bezpieczeństwa linii elektroenergetycznych, ustalonych odrębnymi przepisami dla napowietrznych linii elektroenergetycznych 110kV w odległości 15m od osi linii:

- Zakazuje się wznoszenia budynków i użytkowania terenów, które mogłoby zagrażać trwałości i bezpieczeństwu tych linii oraz przebywających w sąsiedztwie ludzi;
- Zakazuje się nasadzeń drzew, które w okresie całego swojego wzrostu mogą zbliżyć się do przewodów roboczych linii na odległość mniejszą niż 5m;
- Wymaga się zapewnienia swobodnego dojazdu do słupów linii elektroenergetycznych sprzętu ciężkiego i swobodnego przemieszczania się w ich obrębie, a także zapewnienie dostępności terenu dla prac eksploatacyjnych, modernizacyjnych, remontowych i inwestycyjnych linii elektroenergetycznych;
- Dopuszcza się:
    - Rolnicze użytkowanie strefy przy odpowiednim ograniczeniu rodzaju i wysokości upraw;
    - Przebudowę i rozbudowę istniejących budynków oraz przyjęcie mniejszych odległości dla nowej zabudowy i inne formy użytkowania terenu, w przypadku aktualizacji odpowiednich przepisów odrębnych lub indywidualnej zgody zarządcy linii elektroenergetycznych na dokonanie uprawnionego odstępstwa, uzasadnionego względami techniczno – ekonomicznymi,
    - Wszelkie zasady zagospodarowania mające na celu utrzymanie i modernizację obiektów elektroenergetycznych, ze szczególnym uwzględnieniem:
        - Zwiększenia bezpieczeństwa,
        - Zwiększenia pewności zasilania,
        - Ograniczenia oddziaływania związanego z emisją pól elektromagnetycznych,
        - Ograniczenia hałasu,
        - Prac modernizacyjnych związanych z postępem technicznym.

W zapisach planów w strefach bezpieczeństwa linii elektroenergetycznych, ustalonych odrębnymi przepisami dla napowietrznych linii elektroenergetycznych 220kV w odległości 25m od osi linii:

- Zakazuje się wznoszenia budynków i użytkowania terenów, które mogłoby zagrażać trwałości i bezpieczeństwu tych linii oraz przebywających w sąsiedztwie ludzi;
- Zakazuje się nasadzeń drzew, które w okresie całego swojego wzrostu mogą zbliżyć się do przewodów roboczych linii na odległość mniejszą niż 10m;
- Wymaga się zapewnienia swobodnego dojazdu do słupów linii elektroenergetycznych sprzętu ciężkiego i swobodnego przemieszczania się w ich obrębie, a także zapewnienie dostępności terenu dla prac eksploatacyjnych, modernizacyjnych, remontowych i inwestycyjnych linii elektroenergetycznych;

- Dopuszczenia jak dla napowietrznych linii elektroenergetycznych 110kV.

Dopuszcza się w m.p.z.p. wyznaczenie terenów zabudowy, w strefach bezpieczeństwa linii energetycznych wysokiego i średniego napięcia pod warunkiem pozytywnego uzgodnienia lokalizacji, rodzaju zabudowy i szczegółowych zasad kształtowania budynków z odpowiednim zarządcą.

Dla napowietrznej linii elektroenergetycznej 110kV znajdującej się w obrębie terenów mieszkaniowych w okolicy ul. Surowej, ustala się wymóg przebudowy tej linii do formy skablowanej w pasie drogowym ul. Surowej lub poprowadzenie linii napowietrznej o innym przebiegu nie kolidującym z terenami zabudowy.

Telekomunikacja

Z uwagi na korzystną sytuację lokalizacji w Zawierciu nowoczesnej centrali cyfrowej z możliwością świadczenia usług ISDN oraz możliwością jej rozbudowy nie wymagającą wybudowania nowych obiektów kubaturowych, rozwój telekomunikacji ukierunkowany jest na podnoszenie standardu obsługi. Z uwagi na pełne pokrycie siecią magistralną i abonencką całego terenu miasta wymagana jest jedynie rozbudowa tej sieci i urządzeń prowadząca do przyrostu nowych numerów abonenckich.

W zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- Dopuszcza się lokalizowanie infrastruktury dla telefonii komórkowej, w obrębie wszystkich terenów zabudowy pod warunkiem zachowania norm i przepisów odrębnych.
- Dopuszcza się wprowadzenie zakazu lokalizowania stacji bazowych w obrębie obiektów i terenów, w szczególności oświaty i zdrowia,
- Dopuszcza się wprowadzenie zakazu lokalizowania stacji bazowych w obrębie stref ochrony konserwatorskiej lub wprowadzenie w tych strefach ograniczeń i wytycznych dotyczących kształtowania oraz zasad lokalizowania tej infrastruktury,
- Dopuszcza się adaptację istniejących wolnostojących masztów poprzez oznaczenie symbolem „T" czyli wskazanie na rysunku planu jako terenu infrastruktury technicznej,
- Dopuszcza się, poza obszarem parku krajobrazowego, wyznaczenie jednostek oznaczonych symbolem „T" w obrębie terenów rolnych oraz zieleni dla lokalizowania wolnostojących masztów infrastruktury telefonii komórkowej, o ile uwarunkowania z zakresu ochrony krajobrazu oraz przyrody na to pozwalają,

Inwestycje publiczne i proponowane do ujęcia w programach rządowych z zakresu infrastruktury technicznej:

- budowa wodociągu Ø 400 mm dla rozbudowy zasilania zbiornika w Łośnicach,
- budowa wodociągu Ø 400 mm w ul. Łośnickiej, Piłsudskiego i Stary Rynek łączącego zbiornik w Łośnicach z wieżą ciśnień w pobliżu centralnej stacji pomp,
- budowa połączeń magistrali Ø 350 mm:
    - rurociągiem Ø 100 mm w ul. Spacerowej,
    - rurociągiem Ø 100 mm w ul. Paderewskiego,

    - rurociągiem Ø 100 mm w ul. Sienkiewicza,
- wymiana wodociągów na większe średnice:
    - Ø 100 mm na Ø 200 mm w ul. Rolniczej,
    - Ø 100 mm na Ø 150 mm w ul. Mrzygłodzkiej i Włodarskiej,
    - Ø 150 mm na Ø 250 mm w ul. Marszałkowskiej,
    - Ø 100 mm na Ø 200 mm w ul. Wykładnej i Pszczelnej.
- realizacja projektu p.n. „Gospodarka Ściekowa Zawiercia" współfinansowanego z Funduszu Spójności,
- przebudowa kanalizacji deszczowej w Kromołowie,
- modernizacja i przebudowa układu sieci niskich napięć, zwłaszcza w śródmieściu,
- budowa linii napowietrznej 110kW relacji GPZ „Łośnice" - Stomil Wolbrom (inwestycja wojewódzka)
- modernizacja układów technologicznych węzłów cieplnych i w centralnej ciepłowni,
- rozbudowa systemu sieci rozdzielczych,
- budowa lokalnych źródeł ciepła,
- gazyfikacja dzielnicy Pomrożyce, Skarżyce, Żerkowice i Karlin,
- rozbudowa sieci teletechnicznych,
- Rozbudowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych i składowiska odpadów.

1.2.6 Identyfikacja problemów

Jednym z podstawowych problemów w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego miasta Zawiercie jest rozbicie miasta na dwie strefy trakcją kolejową i wynikająca z tego blokada komunikacyjna w centrum. Wskutek tego brak jest wyodrębnionego centrum handlowego miasta.

Kolejnym problemem jest znaczne przemieszanie zabudowy w dzielnicach położonych na północ i na południe od Śródmieścia (zabudowa wielorodzinna, zabudowa jednorodzinna, wydzielone urządzenia usługowe, a także obiekty przemysłowo - składowe, urządzenia gospodarki komunalnej oraz zespoły zieleni). Na wschód od terenów śródmiejskich występują tereny przemysłu angażujące znaczne przestrzenie. Tereny przemysłu, składów i baz położonych również w sąsiedztwie linii kolejowej PKP tworzą rozległy kompleks w części zachodniej miasta. Na pozostałym obszarze występują, wzajemnie przemieszane, zespoły zabudowy jednorodzinnej, rozciągnięte wzdłuż dróg oraz tereny otwarte, częściowo użytkowane rolniczo.

Jeśli chodzi o infrastrukturę techniczną, niezbędne jest dokończenie inwestycji w zakresie odprowadzenia i oczyszczania ścieków, co wynika nie tylko z dążenia do podniesienia standardów życia i obsługi mieszkańców, zapewnienia prawidłowego funkcjonowania wszystkich rodzajów działalności gospodarczej, ale również z konieczności zapewnienia ochrony środowiska przyrodniczego. Dotąd istniał konflikt sanitarny w płaszczyźnie zagrożenia czystości wód podziemnych.

Ochrona istniejących ujęć wody jest konieczna, gdyż obserwuje się już pierwsze sygnały antropogenicznego zanieczyszczenia wód. Wokół istniejących ujęć wyznaczone są jedynie strefy ochrony bezpośredniej i bezwzględnie wymagane jest ustanowienie stref ochrony pośredniej z odpowiednimi ograniczeniami w ich użytkowaniu.

Ważnym problemem jest poprawa stanu technicznego sieci wodociągowej miasta, wpływająca w sposób bezpośredni na bezawaryjną pracę systemu zaopatrzenia w wodę. Ponadto, znaczna część dzielnic miasta nie jest jeszcze skanalizowana.

1.3 Gospodarka

1.3.1 Główni pracodawcy

Przemysł ciężki, mimo ograniczeń w produkcji i redukcji pracowników do dziś dnia daje zatrudnienie szerokiej grupie mieszkańców Zawiercia. Wiodącym inwestorem, a jednocześnie głównym pracodawcą na terenie miasta jest Commercial Metals Company (CMC) – amerykański potentat w branży hutniczej, który przejął w 2003 r. blisko 75% udziałów Huty Zawiercie.

Ponadto do największych zakładów należą: Huta Szkła Gospodarczego S.A., Odlewnia Żeliwa S.A., FOB – DAIM sp. z o.o.

Do niedawna miejsca pracy w Zawierciu generował także przemysł lekki. Niestety, po likwidacji ZZPB „ZAWTEX" w październiku 2008 r. ogłoszono upadłość „Przędzalni Zawiercie", czego efektem jest utrata zatrudnienia przez blisko 360 osób.

1.3.2 Struktura podstawowych branż gospodarki

Najważniejszymi gałęziami przemysłu w Zawierciu są: przemysł hutniczy, włókienniczy i metalurgiczny.

Nową gałęzią rozwijającą się od kilku lat w mieście jest turystyka.

Obecność na terenie Zawiercia licznych placówek oświatowych szczebla średniego oraz wyższej uczelni stanowi cenny rezerwuar wykwalifikowanej kadry niezbędnej obecnym, jak i przyszłym inwestorom.

Zwiększająca się liczba podmiotów gospodarczych sprzyja wzrostowi liczby placówek bankowych i firm ubezpieczeniowych.

Pozytywny wpływ na rozwój miasta ma także działalność organizacji branżowych, tj. Cech Rzemieślników oraz Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Jest to organizacja samorządu gospodarczego zrzeszająca zakłady z obszaru powiatu zawierciańskiego (10 gmin), a także gmin: Mierzęcice i Siewierz. Członkami Cechu są rzemieślnicy legitymujący się dyplomami czeladniczymi i mistrzowskimi oraz kupcy zrzeszeni w Forum Przedsiębiorców i transportowcy. Zakłady i firmy pogrupowane są w branżach: budowlanej, drzewnej, fryzjerskiej, kupieckiej, metalowej, odzieżowej, samochodowej, spożywczej i innych. Cech jest od 1998 r. organizatorem lokalnych Targów Rzemieślniczych. Dla wyróżniających się firm nadaje godło i certyfikat cechowy.

1.3.3 Podmioty gospodarcze

Liczba działających w mieście podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na dzień 31 grudnia 2008 r. wynosiła 4690, z czego 4514 stanowiły podmioty gospodarcze sektora prywatnego.

Spośród podmiotów sektora prywatnego według formy prowadzenia działalności wyróżniamy:

- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą: 3710
- Spółki handlowe: 192

- Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego: 15
- Spółdzielnie: 12
- Fundacje: 5
- Stowarzyszenia i organizacje społeczne: 59

Podział podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD przedstawia się następująco (stan na 31 grudnia 2007 r.):

- Rolnictwo: 29
- Przetwórstwo przemysłowe: 470
- Budownictwo: 458
- Handel: 2020
- Zakwaterowanie i gastronomia: 237
- Pozostałe usługi: 1607

1.3.4 Identyfikacja problemów

Baza ekonomiczna miasta posiada wiele słabości dotykających głównie przemysł, który w ostatnim okresie systematycznie wytraca swój potencjał techniczny i kadrowy. Problemem jest znaczący spadek zatrudnienia w najważniejszych dla miasta gałęziach przemysłu oraz pogarszanie się kondycji finansowej wielu podmiotów gospodarczych. Mimo tego, miasto pozostanie obszarem o dominacji funkcji przemysłowej.

Wzrost działalności w ramach sektora usług powoduje polepszenie się sytuacji w sferze rynku pracy i dochodów lokalnych. Jednak sektor usług nie ma większych możliwości stania się filarem bazy ekonomicznej miasta - jedynie funkcja turystyczno-rekreacyjna może stać się funkcją zewnętrzną. Rozwój turystyki i rekreacji na tym obszarze wymagać będzie dużych wysiłków promocyjnych i środków na rozbudowę infrastruktury technicznej i turystycznej.

Poziom przedsiębiorczości lokalnej, mierzonej liczbą przedsiębiorstw w przeliczeniu na mieszkańców miasta, jest niezadowalający. Zbyt mała jest także aktywność części podmiotów gospodarczych w zakresie dużych inwestycji o strategicznym znaczeniu dla rozwoju miasta.

1.4 Sfera społeczna

1.4.1 Struktura demograficzna i społeczna

Według stanu na dzień **31 grudnia 2008 r.** Zawiercie zamieszkiwało **52.295** osób, w tym 27.604 kobiety oraz 24.691 mężczyzn. Od kilku lat liczba mieszkańców nieznacznie spada. Dane szczegółowe przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1 Liczba mieszkańców miasta Zawiercie w latach 2004-2008 (stan na 31 grudnia)

Liczba mieszkańców wg faktycznego miejsca zamieszkania	2004	2005	2006	2007	2008
Ogółem	53 359	53 073	52 789	52 435	52 295
Kobiety	28 112	27 945	27 847	27 709	27 604
Mężczyźni	25 247	25 128	24 942	24 726	24 691

Źródło: Dane GUS, BDR

Gęstość zaludnienia w mieście wynosi 613 os./km^2 i jest znacznie wyższa od średniej dla województwa śląskiego (377 os./km^2). Na 100 mężczyzn w mieście Zawiercie przypada 112 kobiet. Przyrost naturalny w mieście od kilku lat jest ujemny. Ujemne jest także saldo migracji.

Tabela 2 Przyrost naturalny w mieście Zawiercie w latach 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Urodzenia żywe	458	445	482	470	519
Zgony ogółem	612	637	629	617	679
Przyrost naturalny	-154	-192	-147	-147	-160

Źródło: Dane GUS, BDR

Tabela 3 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w mieście Zawiercie w latach 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Zameldowania ogółem	377	449	402	393	355
Wymeldowania ogółem	491	545	563	510	396
Saldo migracji	-114	-96	-161	-117	-41

Źródło: Dane GUS, BDR

Analizując liczbę ludności w poszczególnych grupach wieku zauważyć należy, iż systematycznie maleje liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, natomiast rośnie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w latach 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
W wieku przedprodukcyjnym (%)	17,5	17,1	16,8	16,4	16,2
W wieku produkcyjnym (%)	66,3	66,5	66,4	66,3	66,0
W wieku poprodukcyjnym (%)	16,3	16,4	16,8	17,3	17,8

Źródło: Dane GUS, BDR

1.4.2 Określenie grup społecznych wymagających wsparcia w ramach programu rewitalizacji

Ze względu na dużą ilość problemów, które występują na terenie Miasta Zawiercie nie można jednoznacznie określić głównych grup wymagających wsparcia w ramach programu rewitalizacji. Należy wymienić jednak następujące grupy, które szczególnie dotykają problemy społeczno-gospodarcze:

- **Niepełnosprawni**
- **Bezrobotni**

Ogółem **liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Zawierciu** na dzień 31 grudnia 2008 r. wynosiła 5909 osób, z czego około 54 % (tj. 3167 osób) stanowiły kobiety, natomiast 201 osób to niepełnosprawni.

Z terenu miasta Zawiercie zarejestrowanych było 2791 osób, w tym około 55% (tj. 1531 osób) stanowiły kobiety. Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych to 123 osoby.

Stopa bezrobocia na koniec miesiąca grudnia 2008 r. wynosiła odpowiednio:

- powiat zawierciański - 13,2 %
- woj. Śląskie - 6,9 %
- kraj - 9,5 %

Od kilku lat odnotowuje się systematyczny spadek bezrobocia w kraju. Tendencja ta odnosi się również do lokalnego rynku pracy, choć wskaźnik bezrobocia jest jednym z najwyższych w województwie śląskim. Zwiększyła się ponadto liczba zarejestrowanych jako bezrobotne osób niepełnosprawnych.

Rysunek 1 Liczba osób bezrobotnych w mieście Zawiercie w latach 2004-2008

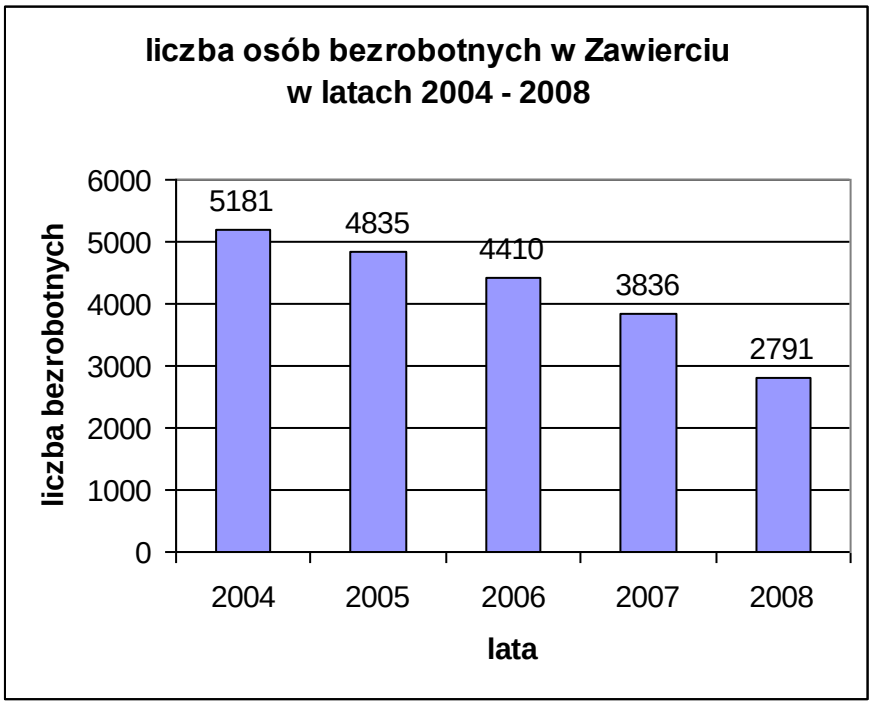

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Zawierciu

Wśród osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Zawierciu na koniec 2008 r. sytuacja przedstawiała się następująco:

- Osoby do 25 roku życia: 412
- Osoby, które ukończyły szkołę wyższą do 27 roku życia: 35
- Długotrwale bezrobotni: 1554
- Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka: 216
- Osoby powyżej 50 roku życia: 639
- Bez kwalifikacji zawodowych: 618
- Bez doświadczenia zawodowego: 746
- Bez wykształcenia średniego: 1495
- Samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia: 195
- Osoby, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia: 67
- Niepełnosprawni: 123

Osoby bezrobotne będące w trudnej sytuacji na rynku pracy wymagają szczególnych działań oraz znacznych nakładów finansowych umożliwiających kompleksowe wsparcie, które przyczyni się do powrotu tych osób na rynek pracy.

Najliczniejszą grupę spośród ogółu bezrobotnych z miasta Zawiercie stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 912 osób. Kolejną liczną grupę stanowią osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym - 739 osób, natomiast z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej - 583 osoby.

Najniższy wskaźnik wśród zarejestrowanych stanowią osoby posiadające wysokie kwalifikacje zawodowe, odpowiadające potrzebom rynku pracy.

1.4.3 Stan i zróżnicowanie dochodowości gospodarstw domowych

Zgodnie z danymi Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku, liczba gospodarstw domowych w mieście Zawiercie wynosiła 20 897, natomiast przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym ogółem to 2,57.

Liczba rodzin w gospodarstwach domowych to 16 053, natomiast rodzin z dziećmi było 11 627.

Podział gospodarstw domowych według głównych źródeł utrzymania przedstawiał się następująco:

- praca poza rolnictwem – 9 576,
- praca w rolnictwie – 25,
- nie zarobkowe źródło – 10 721,
- dochody z własności – 11,
- na utrzymaniu – 476,
- nie ustalono – 107.

Liczba pracujących w mieście Zawiercie na dzień 31 grudnia 2007 r. wynosiła ogółem 13 849 osób, w tym 6 647 kobiet. W sektorze publicznym zatrudnionych było 5 916 osób, natomiast w sektorze prywatnym 7 933 osoby.

Podział pracujących według głównych rodzajów działalności przedstawiał się następująco:

- Przemysł i budownictwo: 6 852
- Usługi rynkowe: 3 489
- Usługi nierynkowe: 3 489

W całym powiecie zawierciańskim przeciętne zatrudnienie wynosi ogółem 17 808 osób. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie zawierciańskim wynosi 2 494,65 zł i jest niższe od średniej dla województwa śląskiego (2 933,32 zł). Najwyższe przeciętne wynagrodzenia występują w przemyśle i budownictwie, najniższe natomiast w rolnictwie. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5 Przeciętne zatrudnienie oraz wynagrodzenie w powiecie zawierciańskim w 2007 r.

	Przeciętne zatrudnienie w osobach	**Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł.**
Ogółem	17 808	2 494,65
Sektor publiczny	7 470	2 404,78
Sektor prywatny	10 338	2 559,59

Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	27	1 012,96
Przemysł i budownictwo	9 549	2 566,18
Usługi rynkowe	3 168	2 216,05
Usługi nierynkowe	5 064	2 541,95

Źródło: „Województwo Śląskie 2008. Podregiony, Powiaty, Gminy." Katowice 2008

1.4.4 Struktura organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe są niezbędne dla tworzenia nowoczesnego państwa demokratycznego. Organizują życie społeczne obywateli i pełnią niezbędną funkcję kontrolną wobec administracji, jak i instytucji działających dla zysku.

W Zawierciu działają organizacje samorządowe prowadzące m.in. działalność charytatywną, np. Fundacja Pomocy dla Szpitala Powiatowego w Zawierciu „Auxilium" czy Fundacja „Podziel się z innymi" im. H. Rudzkiej w Zawierciu. Inne prowadzą działalność kulturalną bądź edukacyjną, np. Towarzystwo Sympatyków Kromołowa, Towarzystwo Miłośników Ziemi Zawierciańskiej, Klub Miłośników Dawnego Oręża Polskiego i Sztuki Walki tym Orężem „Signum Polonicom" w Zawierciu oraz Śląskie Stowarzyszenie Edukacji Artystycznej. Oprócz nich na terenie Zawiercia działają związki reprezentujące interesy różnych grup społecznych, np. Związek Kombatantów RP i byłych więźniów politycznych Koło Miejskie w Zawierciu, Związek Kombatantów RP i byłych więźniów politycznych Koło Zakładowe Huty „Zawiercie", Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Zawierciu, Polski Związek Niewidomych Zarząd Koła Terenowego w Zawierciu, Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Miejski Zawiercie, Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Hufca w Zawierciu. Spośród działających na terenie Zawiercia stowarzyszeń wymienić należy: Stowarzyszenie Opieki Paliatywnej Ziemi Zawierciańskiej, Śląską Ligę Walki z Rakiem koło w Zawierciu, Stowarzyszenie Obrońców Zwierząt „KOALA" oraz Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Polsce koło w Zawierciu.

Organizacjom pozarządowym w Zawierciu doskwiera brak własnej infrastruktury, tj. np. lokalu z linią telefoniczną i dostępem do internetu, brak dokładnej wiedzy dotyczącej zagadnień prawno-finansowych, brak stabilnego finansowania, brak wiedzy nt. możliwości pozyskania grantów.

Na wszystkie te problemy radą jest założenie Inkubatora NGO. W Polsce jest ich już kilkadziesiąt, a na Śląsku kilkanaście. Zazwyczaj działają przy Urzędach Gmin i udzielają kompleksowego wsparcia zarówno dla już istniejących organizacji jak i dla osób chcących dopiero założyć organizację.

1.4.5 Identyfikacja problemów

Podstawowym problemem sfery społecznej w mieście Zawiercie są niekorzystne tendencje demograficzne (ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji) i związany z tym proces „starzenia się ludności".

Mimo, iż od kilku lat liczba bezrobotnych w mieście Zawiercie maleje, wskaźnik bezrobocia jest jednym z najwyższych w województwie śląskim. Zwiększyła się ponadto

liczba zarejestrowanych jako bezrobotne osób niepełnosprawnych. Poważnym problemem są także trudności w przekwalifikowaniu zawodowym osób, które utraciły zatrudnienie w sektorze przemysłowym.

W mieście działa zbyt mała liczba organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji, związków). Wiąże się to z brakiem odpowiedniej infrastruktury, np. lokalu z linią telefoniczną i dostępem do internetu, brakiem dokładnej wiedzy dotyczącej zagadnień prawno-finansowych, brakiem stabilnego finansowania, brakiem wiedzy nt. możliwości pozyskania grantów.

1.5 Podstawowe dane statystyczne

Tabela 6 Podstawowe dane statystyczne dla miasta Zawiercie (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.)

Powierzchnia miasta	8 524 ha
Powierzchnia gruntów komunalnych	732 ha
Liczba mieszkań ogółem*	20 777
Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej	209,2 km
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	79,6 km
Długość czynnej sieci rozdzielczej gazowej*	184 173 km
Korzystający z instalacji wodociągowej (% ogółu ludności)*	98,8%
Korzystający z instalacji kanalizacyjnej (% ogółu ludności)*	73,9%
Korzystający z instalacji gazowej (% ogółu ludności)*	68,9%
Liczba podmiotów gospodarczych	4 690
Liczba podmiotów gospodarczych sektora publicznego	176
Liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego	4 514
Liczba mieszkańców wg faktycznego miejsca zamieszkania	52 295
Gęstość zaludnienia w mieście	613 os./km^2
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-3,0
Saldo migracji	-41
Liczba bezrobotnych	2 791
Liczba pracujących w mieście Zawiercie*	13 849

Źródło: Dane GUS, BDR

* Stan na dzień 31 grudnia 2007 r.

1.6 Analiza SWOT

<table>
<tr><th colspan="2">Zagospodarowanie przestrzenne</th></tr>
<tr><td>Mocne strony
Przepływająca przez centrum miasta rzeka Warta (może stanowić ważną oś zieloną, na której mogą bazować przestrzenie miejskie).
Występowanie w centrum miasta dużej ilości terenów zielonych, przejmujących rolę przestrzeni miejskich.
Ciekawe budynki przemysłowe występujące w centrum miasta o dużym potencjale dla pozyskania nowych miejskich funkcji.
Willowy charakter budynków administracyjnych wzdłuż ulicy Leśnej.
Duże kompleksy leśne o charakterze ochronnym.
Wydajna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków.
Dobre zaopatrzenie w wodę oraz wystarczająca sieć energetyczna i cieplna.</td><td>Słabe strony
Nieokreślona struktura urbanistyczna miasta.
Degradacja przestrzeni historycznej.
Przemieszanie zabudowy przemysłowej z poprzemysłową; brak przestrzeni dystansujących.
Brak określonego jednego obszaru centralnego.
Rozbicie miasta na dwie strefy układem komunikacyjnym.
Problemy komunikacyjne w centrum miasta.
Niewystarczająca liczba parkingów, w tym brak parkingów strzeżonych.
Niedostateczne zagospodarowanie parków.</td></tr>
<tr><td>Szanse
Atrakcyjne położenie miasta pomiędzy dużymi centrami regionalnymi: aglomeracją katowicką, częstochowską i krakowską.
Bliskość dużych ośrodków miejskich.
Rozwinięty system komunikacyjny: węzeł kolejowy, dogodne położenie w stosunku do drogi szybkiego ruchu, bliskość lotniska.
Unikalne walory przyrodnicze i kulturalne miasta.
Dobry wizerunek miasta w najbliższym otoczeniu.
Postrzeganie miasta Zawiercia przez władze wojewódzkie jako centralnego ośrodka subregionu zawierciańskiego.</td><td>Zagrożenia
Brak obwodnicy dla ruchu tranzytowego.
Zagrożenia dla tendencji poprawy higieny powietrza atmosferycznego i czystości wód powierzchniowych, jakie mogą powstać w związku z opóźnieniem w realizacji programów ochrony środowiska.</td></tr>
</table>

Gospodarka	
Mocne strony	**Słabe strony**
• Korzystne zmiany w strukturze zatrudnienia (spadek w przemyśle na rzecz sfery usługowej). • Atrakcyjność turystyczna Zawiercia, umożliwiająca rozwój turystyki i rekreacji. • Potencjał naturalny rolnictwa i leśnictwa (80% ogółu gruntów), umożliwiający rozwój rolnictwa, agroturystyki i rekreacji. • Wysoki stopień wyposażenia miasta w placówki handlowe, gastronomiczne i rzemieślnicze. • Duży potencjał wykonawczy przedsiębiorstw budowlanych i remontowych oraz transportowych. • Istnienie potencjalnych terenów pod różne formy zagospodarowania. • Duży rynek zbytu na lokalne potrzeby w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego.	• Brak „przemysłów wysokich technologii" i związany z tym problem zatrudniania absolwentów szkół wyższych, policealnych i średnich zawodowych. • Znaczący spadek zatrudnienia w najważniejszych dla miasta gałęziach przemysłu. • Pogarszanie się kondycji finansowej wielu podmiotów gospodarczych. • Zbyt mała aktywność części podmiotów gospodarczych w zakresie dużych inwestycji o strategicznym znaczeniu dla rozwoju miasta. • Skromny zakres ofert inwestycyjnych. • Niezadowalający poziom przedsiębiorczości lokalnej, mierzonej liczbą przedsiębiorstw w przeliczeniu na mieszkańców miasta. • Niewykorzystane możliwości rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego (brak zorganizowanego rynku zbytu, powiększający się areał ziemi odłogowej).
Szanse	**Zagrożenia**
• Programy i środki rządowe dla rozwoju MŚP. • Potencjalna możliwość dostępu do funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. • Dobra obsługa inwestorów potwierdzona certyfikatem Gmina Fair Play. • Współpraca z zagranicznymi miastami partnerskimi. • Dobry stan bezpieczeństwa publicznego.	• Ogólnie trudna sytuacja gospodarcza kraju i regionu. • Skutki społeczno-ekonomiczne restrukturyzacji gałęzi przemysłu, głównie przemysłu metalowego i lekkiego. • Brak jasno sprecyzowanej i długofalowej strategii Rządu wobec przemysłów tradycyjnych: górnictwa, hutnictwa, przemysłu lekkiego i rolnictwa. • Niestabilna polityka fiskalno-podatkowa. • Słabe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych. • Konkurencyjna oferta turystyczna sąsiednich gmin na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej.

<table>
<tr><th colspan="2">Sfera społeczna</th></tr>
<tr><th>Mocne strony</th><th>Słabe strony</th></tr>
<tr><td>• Duże zasoby ludności w wieku produkcyjnym.
• Stabilizacja w ogólnym poziomie pracujących.
• Stosunkowo dobre warunki mieszkaniowe, na tle średnich wskaźników w województwie i w kraju.
• Stosunkowo dobry poziom integracji społeczności lokalnej.
• Duże zainteresowanie sportem i krzewieniem kultury fizycznej.
• Wysokie poczucie tożsamości społeczności lokalnej.
• Dobra współpraca władz miasta Zawiercia z organizacjami społecznymi i kulturalnymi.</td><td>• Niekorzystne tendencje demograficzne (ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji) i związany z tym proces „starzenia się ludności”.
• Utrzymujący się wysoki wskaźnik bezrobocia.
• Spadek siły nabywczej społeczności lokalnej.
• Niezadowalający poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa.
• Niska gotowość społeczności lokalnej do podejmowania działalności w zakresie rozwoju turystyki.</td></tr>
<tr><th>Szanse</th><th>Zagrożenia</th></tr>
<tr><td>• Programy i środki rządowe dla aktywizacji zawodowej bezrobotnych.
• Popieranie działań zmierzających do promowania i realizacji budownictwa mieszkaniowego.
• Istnienie Krajowego Funduszu Mieszkaniowego (idea tworzenia Towarzystwa Budownictwa Społecznego).
• Sąsiedztwo dużych ośrodków akademickich stwarzające możliwość utworzenia w Zawierciu filii Szkół Wyższych.</td><td>• Brak jednoznacznej polityki Państwa w zakresie dofinansowania kultury, oświaty, zdrowia, opieki społecznej i sportu.
• Zbyt mała liczba organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji, związków).</td></tr>
</table>

2 NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO – SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO MIASTA I REGIONU

Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie zgodny jest z zapisami:

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013,
- Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020,
- Strategii Zrównoważonego Rozwoju Zagłębia Dąbrowskiego,
- Lokalnej Strategii Rozwoju Gminy Zawiercie na lata 2005-2015,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Zawiercie,
- Miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Zawiercie,
- Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Zawiercie na lata 2005-2013,
- Program Ochrony Środowiska dla Miasta Zawiercie na lata 2004-2011.

Dokument jest w pełni zgodny z zapisami **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego**. Niniejszy program wpisuje się w priorytet VI – „Zrównoważony Rozwój Miast", działanie 6.2. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych, poddziałanie 6.2.1. Rewitalizacja – „duże miasta".

Priorytet VI wspiera zadania nakierowane na wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu oraz rewitalizację terenów zdegradowanych. Celem działania 6.2.1 jest wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych.

Zgodnie z zapisami RPO rewitalizacja zdegradowanych terenów poprzemysłowych, powojskowych i miejskich prowadzona będzie w miastach powyżej 50 tysięcy mieszkańców. W ramach powyższego priorytetu główny nacisk położono na przywracanie ładu przestrzeni publicznej i podniesienie wartości substancji miejskiej, a także odtwarzanie funkcji: gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych, przygotowanie terenów inwestycyjnych (z dostępem do sieci drogowej). Uzupełnieniem działań wpisujących się w realizację wyżej wymienionego priorytetu będą inwestycje w tkankę mieszkaniową polegające na usuwaniu azbestu wraz z jego utylizacją.

Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie w szczególności zgodny jest z zapisami **Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020**.

W Strategii, w oparciu o przeprowadzoną analizę SWOT zidentyfikowano kluczowe zagadnienia, które wskazują na główne problemy rozwojowe województwa śląskiego. Stały się one podstawą określenia priorytetów oraz sformułowania celów rozwoju regionu. Zagadnienia zostały zaprezentowane z uwzględnieniem podziału na pola strategiczne. W ramach 3 pól strategicznych zidentyfikowano po 2 priorytety dziedzinowe:

- w polu Zasoby ludzkie, równość szans i zagadnienia społeczne wyznaczono:
    - priorytet: edukacja, kultura, mobilność i aktywizacja zasobów ludzkich,
    - priorytet: integracja społeczna, bezpieczeństwo i zdrowie,

- w polu Gospodarka, innowacyjność i inne ramowe uwarunkowania wyznaczono:
    - priorytet: restrukturyzacja i rozwój gospodarki,
    - priorytet: innowacje, technologie, działalność B+R,
- w polu Infrastruktura, aspekty przestrzenne, środowisko wyznaczono:
    - priorytet: ochrona i kształtowanie środowiska oraz przestrzeni,
    - priorytet: transport, komunikacja i informacja,

ponadto wyznaczono 2 priorytety horyzontalne powiązane z wszystkimi polami:

- priorytet: współpraca międzyregionalna i międzynarodowa, w tym transgraniczna,
- priorytet: współpraca wewnątrzregionalna.

Niniejszy program rewitalizacji wpisuje się przede wszystkim w priorytet: ochrona i kształtowanie środowiska oraz przestrzeni. Priorytet ten zakłada, iż w celu podniesienia atrakcyjności regionu konieczna jest rewitalizacja terenów poprzemysłowych (w tym pogórniczych) i powojskowych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych. Ważne jest również odnowienie i modernizacja infrastruktury urbanistycznej zdegradowanych centrów i dzielnic miast oraz struktury osadniczej obszarów wiejskich. W celu zapobieżenia defragmentaryzacji ogólnodostępnych terenów otwartych niezbędna staje się ochrona i wzmocnienie walorów środowiska przyrodniczego oraz kształtowanie powiązań terenów otwartych w ramach regionalnej sieci ekologicznej i systemu obszarów chronionych.

W obrębie wyznaczonych priorytetów dziedzinowych określono 4 cele strategiczne:

1. Wzrost wykształcenia mieszkańców oraz ich zdolności adaptacyjnych do zmian społecznych i gospodarczych w poczuciu bezpieczeństwa społecznego i publicznego.
2. Rozbudowa oraz unowocześnienie systemów infrastruktury technicznej.
3. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki.
4. Poprawa jakości środowiska naturalnego i kulturowego oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni.

Cel nr 4 realizowany będzie m.in. poprzez rewitalizację centrów miast i układów miejskich, tworzenie wielofunkcyjnych ośrodków wiejskich, rewitalizację terenów poprzemysłowych, przebudowę zdegradowanych lub przeludnionych dzielnic. Dla realizacji celu strategicznego nr 4 określono następujące kierunki działań:

- Kierunek działań 1: Wspieranie rozwoju obszarów metropolitalnych
- Kierunek działań 2: Zagospodarowanie centrów miast oraz zdegradowanych dzielnic
- Kierunek działań 3: Rewitalizacja terenów zdegradowanych

Zgodnie z kierunkiem działań 3, znaczenie problematyki przekształcania terenów poprzemysłowych wynika z masowości ich występowania, a także z ich lokalizacji w potencjalnie wartościowych miejscach - centrach miast, w pobliżu arterii komunikacyjnych, w sąsiedztwie obszarów o walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Głównym celem tych działań będzie przystosowanie zdegradowanych terenów do pełnienia nowych funkcji, m.in.: gospodarczych, społecznych, rekreacyjnych, edukacyjnych, a w konsekwencji ich rewaloryzacja i poprawa warunków życia mieszkańców. Działania w tym zakresie w istotny sposób przyczynią się również do podniesienia atrakcyjności regionu.

Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie jest zgodny ze **Strategią Zrównoważonego Rozwoju Zagłębia Dąbrowskiego** z 2004 r., powstałej z inicjatywy Prezydentów, Burmistrzów, Wójtów i Starostów miast, gmin i powiatów należących do historycznie ukształtowanego Zagłębia Dąbrowskiego. Nadrzędnym celem opracowania Strategii Zrównoważonego Rozwoju Zagłębia Dąbrowskiego jest potrzeba stworzenia możliwie najlepszych warunków do współpracy pomiędzy miastami i gminami Zagłębia Dąbrowskiego oraz jej zintensyfikowanie.

Program wpisuje się w cel nr 5 Strategii, w sferze Ład Środowiskowy: wykorzystanie obszarów zdegradowanych. W ramach tego celu określono następujące priorytetowe działania:

- Działanie 5.1 rekultywacja terenów zdegradowanych,
- Działanie 5.2 zagospodarowanie terenu.

  W ramach działania 5.2 jako typowe projekty zapisano:

  - Tworzenie parków, miejsc wypoczynku,
  - Opracowanie lokalnych programów Rewitalizacji Obszarów Miejskich i Poprzemysłowych,
  - Rewitalizacja terenów w miastach i otoczeniu przemysłowym.

Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie jest również zgodny z **Lokalną Strategią Rozwoju Gminy Zawiercie na lata 2005-2015**, przede wszystkim zaś z następującymi celami:

<u>Sfera ładu gospodarczego</u>:

- Cel strategiczny I - Przygotowanie oferty terenów pod inwestycje,
- Cel strategiczny II - Modernizowanie sieci mediów technicznych,
- Cel strategiczny III - Wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości,
- Cel strategiczny IV - Kreowanie miasta jako ośrodka (bazy) turystyczno – rekreacyjnej regionu; Rozwój sektora usług turystycznych,
- Cel strategiczny V - Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz utrzymanie w dobrym stanie,
- Cel strategiczny VII - Tworzenie infrastruktury okołobiznesowej.

<u>Sfera ładu środowiskowego</u>:

- Cel strategiczny I - Poprawa środowiska naturalnego,
- Cel strategiczny III - Zagospodarowanie terenów poprzemysłowych,
- Cel strategiczny IV - Modernizacja układów drogowych oraz optymalizacja organizacji ruchu,
- Cel strategiczny VII - Miasto zielone i przyjazne.

<u>Sfera ładu społecznego</u>:

- Cel strategiczny V - Ochrona zasobów kulturowych miasta.

Program jest zgodny ze **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Zawiercie** zaktualizowanym w 2007 r. Wzięte są w nim pod uwagę wszystkie aspekty związane z właściwym planowaniem rozwoju miasta, w szczególności zaś:

- Uwarunkowania i problemy kształtowania krajobrazu kulturowego miasta Zawiercie,
- Uwarunkowania przyrodnicze,
- Uwarunkowania demograficzne i społeczne,
- Uwarunkowania gospodarcze,
- Uwarunkowania przestrzenne,
- Uwarunkowania w zakresie kształtowania układu komunikacyjnego,
- Uwarunkowania wynikające z wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

Program uwzględnia warunki określone w Studium dla rozwoju poszczególnych terenów miasta oraz realizuje wszystkie cele Studium Uwarunkowań:

- Podniesienie atrakcyjności miasta do poziomu subregionalnego ośrodka obsługi oraz poprawa standardu cywilizacyjnego społeczności lokalnej,
- Przekształcenie oraz rozwój struktur gospodarczych i ekonomicznych tworzących nowy wizerunek miasta,
- Ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- Efektywność i niezawodność systemów komunikacyjnych oraz systemów infrastruktury technicznej i wyrównywanie standardów obsługi,
- Zapewnienie ładu przestrzennego.

Do września 2008 r. uchwalono 23 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Zawiercia, w tym 11 zmian planu. *Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie* jest zgodny z zapisami **Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Zawiercia dla obszaru obejmującego dzielnicę Śródmieście i Osiedle Centrum**, uchwalonego uchwałą nr XV/177/07 Rady Miejskiej w Zawierciu z dnia 24 października 2007 r. Powierzchnia planu wynosiła 141,00 ha. Podczas sesji 29 października 2008 r. Rada Miejska uchwaliła zmianę planu, której celem jest wyznaczenie terenu usług oświaty (powiększenie istniejącego terenu usług oświaty dla budowy nowego przedszkola), a której powierzchnia wynosi: 0,93 ha. Łączna powierzchnia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Zawiercia, które już uchwalono, wynosi: 4.673,23 ha, co stanowi ~ 54,82% ogólnej powierzchni gminy.

Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie pozostaje także w zgodzie z zapisami **Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Zawiercie na lata 2005-2013**.

W szczególności dotyczy to zapisów dotyczących:

- Gospodarki (Przygotowanie oferty terenów pod inwestycje, przygotowanie ofert dla przyszłych inwestorów na bazie istniejących i likwidowanych przedsiębiorstw, wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości, kreowanie miasta jako bazy turystyczno-rekreacyjnej regionu, rozwój sektora usług turystycznych, tworzenie infrastruktury okołobiznesowej),

- Środowiska naturalnego (Zagospodarowanie terenów poprzemysłowych, miasto zielone i przyjazne, poprawa środowiska naturalnego),
- Infrastruktury technicznej (Modernizacja układów drogowych oraz optymalizacja organizacji ruchu),
- Społeczeństwa, infrastruktury społecznej oraz relacji władza - społeczeństwo (Tworzenie warunków do skutecznej integracji społeczności lokalnej, ochrona zasobów kulturowych miasta, zagospodarowanie przestrzenne miasta).

Program jest ponadto zgodny z **Programem Ochrony Środowiska dla Miasta Zawiercie na lata 2004-2011.** W dokumencie tym ustalono, iż na stan środowiska w podobnym stopniu wpływają następujące dziedziny:

- System transportowy
- Rolnictwo i rybactwo
- Przemysł
- Turystyka i rekreacja
- Osadnictwo

Z punktu widzenia *Programu Rewitalizacji* najważniejszą dziedziną jest Osadnictwo. Rozwój osadnictwa, oprócz skutków wynikających z życia codziennego mieszkańców, związanych z produkcją ścieków, odpadów komunalnych czy też stosowaniem indywidualnych, nieekologicznych systemów grzewczych niesie również zagrożenie dla wartości krajobrazowych. Przejawia się ono wkraczaniem rozwoju osadnictwa na tereny, gdzie chroniona powinna być nie tylko sfera przyrodnicza, ale także wartość historyczna i tradycja, jak np. w sąsiedztwie zabytkowych budowli. Wyraźnie widoczny w takich sytuacjach kontrast pomiędzy współczesnym budownictwem a zachowanymi walorami kulturowo-historycznymi może deprecjonować środowisko od strony wizualnej. W związku z powyższym, obrano w tej dziedzinie następujący cel: Podniesienie jakości życia mieszkańców z zachowaniem ładu przestrzennego i funkcjonalnego i jednoczesną ochroną istniejących walorów kulturowo-krajobrazowych. *Program Rewitalizacji* jest w pełni zgodny z tym celem.

3 ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI

3.1 Cele rewitalizacji obszarów miejskich

Cele rewitalizacji pozostają niezmienne w odniesieniu do aktualizowanego *Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich*.

Głównym celem *Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie* jest stworzenie podstaw dla działań operacyjnych, zmierzających do zapewnienia optymalnych warunków funkcjonowania gminy, wpływających na polepszenie atrakcyjności inwestycyjnej, tworzenie miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości (w tym tworzenie i rozbudowa bazy ekonomicznej). Kolejnym celem *Programu* jest zasygnalizowanie konieczności podjęcia na rewitalizowanym terenie działań mających na celu poprawę standardu życia mieszkańców gminy i stworzenie jej atrakcyjnego wizerunku, poprzez rozbudowę infrastruktury miejskiej.

3.2 Zasięg terytorialny rewitalizowanego obszaru i uzasadnienie

3.2.1 Zakres i metody pracy

W ramach pracy nad dokumentem uwzględniono wytyczne z planu miejscowego oraz wytyczne ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Zawiercie.

Wyznaczenie podmiotu opracowania polegało na podziale na szczegółowe obszary badania, przy uwzględnieniu jednorodności struktury urbanistycznej. Przeprowadzono również analizy poszczególnych terenów.

Określone zostały: zagrożenia, potencjał i zadania dla poszczególnych terenów.

Została również opracowana koncepcja dla całego terenu Śródmieścia Zawiercia.

3.2.2 Funkcje miasta

Baza ekonomiczna miasta posiada wiele słabości dotykających głównie przemysł, który w ostatnim okresie systematycznie wytraca swój potencjał techniczny i kadrowy. Rzutuje to negatywnie na sytuację na rynku pracy i poziom dochodu lokalnego (poniżej średniej wojewódzkiej). Mimo negatywnych tendencji w przemyśle, miasto pozostanie obszarem o dominacji funkcji przemysłowej. Wzrost działalności w ramach sektora usług spowoduje polepszenie się sytuacji w sferze rynku pracy i dochodów lokalnych. Rolnictwo pozostanie sektorem tradycyjnym, nie należy oczekiwać, że stanie się ono dźwignią rozwojową tego obszaru.

Nowe potencjalne czynniki dynamizujące gospodarkę miasta to rozwój turystyki i rekreacji oraz rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. Proces ten już się rozpoczął. Rozwój małej przedsiębiorczości nadal będzie dokonywał się głównie w sektorze III (usługi), a w mniejszym stopniu w sektorze II (przemysł przetwórczy, budownictwo, transport). Jednak sektor III nie ma większych możliwości stania się filarem bazy ekonomicznej miasta - jedynie funkcja turystyczno-rekreacyjna może stać się funkcją zewnętrzną. Rozwój turystyki

i rekreacji na tym obszarze wymagać będzie dużych wysiłków promocyjnych i środków na rozbudowę infrastruktury technicznej i turystycznej.

Rysujące się tendencje zmian w gospodarce miasta w kierunku rozwoju nowych funkcji działalności gospodarczej, wytwórczej, usługowej o charakterze ponadlokalnym, wymagają przeznaczenia na te cele odpowiednich terenów w obszarze miasta. Są to dziedziny stanowiące główną podstawę ekonomicznego rozwoju miasta.

3.2.3 Obszary podlegające rewitalizacji

Rewitalizacja rozumiana jako proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych w zdegradowanych częściach miast jest jednym z najważniejszych wyzwań, przed jakimi stoimy. Przywrócenie miastom i małym miasteczkom funkcji ekonomicznych to podstawowe założenie akcentowane przez Narodowy Plan Rozwoju.

Sprawnie przeprowadzony proces rewitalizacji przyczynia się do poprawy życia mieszkańców i odbudowy więzi społecznych, przywrócenia ładu przestrzennego i ożywienia gospodarczego.

Dla poprawnego funkcjonowania miasta konieczna jest dobra komunikacja i zachowanie odpowiednich proporcji w kształtowaniu tej komunikacji.

Każde miasto ma swój charakter, który ukształtowany jest nie tylko poprzez przestrzeń zabudowaną, ale także przez tradycje kulturowe, lokalne zwyczaje, sposób życia. O mieście, czy też dzielnicy, możemy mówić wtedy, jeżeli wszystkie te wyżej wymienione składniki współistnieją w zorganizowanym porządku.

Zawiercie jest miastem o spójnej, lecz nieregularnej strukturze. Dowodem na to jest sama geneza miasta. Kształtuje się tu układ przestrzenny, którego dość przypadkowa „kompozycja" podkreślona jest i przeplatana licznymi kompleksami zespołów zielonych, obiektami sakralnymi stanowiącymi dominanty bryłowe lub wysokościowe. W Zawierciu nie wygenerowało się czytelne Centrum miasta z przestrzeniami publicznymi, które wychodziłoby naprzeciw zapotrzebowaniom współczesnego mieszkańca miasta i było jednocześnie charakterystyczną przestrzenią o randze reprezentacyjnej. Dominuje przestrzeń o charakterze negatywowym. Jedynie układ starego miasta i zabudowa mieszkaniowa powstała w latach 70-tych posiada charakter przestrzeni pozytywowej. Na wyrazisty charakter zabudowy i wartościowy układ zabudowy zwracają uwagę dwie przestrzenie: Stare Miasto wraz z ulicą Marszałkowską i zdegradowanym częściowo Placem Dąbrowskiego oraz TAZ – osiedle patronackie. W obszarze miasta można znaleźć ciekawe obiekty architektoniczne które na zasadzie relacji występują w przestrzeniach negatywowych. Obiekty te podporządkowują sobie teren, nadając im wyrazisty charakter. Są to obiekty: dworzec PKP, willa położona przy ulicy 3-go Maja, pałacyk.

Współczesny układ miasta możemy odczytać jako zróżnicowany i nieskrystalizowany. Brakuje mu myśli przewodniej, kreującej zamierzenia planistyczne i projektowe. W celu określenia obszaru planu rewitalizacji przeanalizowano przestrzeń pod względem słabych i mocnych stron.

Słabe strony

- Miasto o nieokreślonej strukturze urbanistycznej.
- Miasto, w którym obcuje się bezpośrednio z zabudową przemysłową, poprzemysłową; brak przestrzeni dystansujących. Miasto bez określonego jednego obszaru centralnego.

Rozbicie miasta na dwie strefy układem komunikacyjnym. Historyczny układ miasta blokowany poprzez niedogodną komunikację.

- Problemy komunikacyjne w centrum miasta.

Mocne strony

- Przepływająca rzeka Warta, obecnie zapomniana i zaniedbana (może stanowić ważną oś zieloną, na której mogą bazować przestrzenie miejskie).
- Występowanie w centrum miasta dużej ilości terenów zielonych, przejmujących rolę przestrzeni miejskich. Ciekawe budynki przemysłowe występujące w centrum miasta o dużym potencjale dla pozyskania nowych miejskich funkcji. Obiekty te mogą stać się ozdobą miasta.
- Willowy charakter budynków administracyjnych wzdłuż ulicy Leśnej.

Na uwagę zwracają obszary położone w śródmieściu zaabsorbowane funkcją przemysłową. Brak terenów dystansujących przestrzeń publiczną od terenów przemysłowych powoduje, że mieszkaniec Zawiercia żyjąc w mieście, na co dzień obcuje z przestrzenią przemysłową.

Część centralna miasta (o charakterze śródmiejskim) stanowi odrębny przestrzennie historyczny układ miasta. Znaczny udział zabudowy w tym obszarze miasta, pochodzący z II połowy XIX wieku i z początku XX, został drastycznie podzielony trakcją komunikacyjną tranzytową. Niedogodna komunikacja kołowa, powodująca znaczne utrudnienie w komunikacji miasta, doprowadza do stopniowej degradacji przestrzeni Starego Miasta.

Postępujący rozwój miasta w kierunku północno-zachodnim oraz południowym charakteryzuje się zabudową swobodniejszą, o charakterze małomiasteczkowym i podmiejskim, tworząc układy przestrzenne w typie układów osiedlowych-blokowych.

Powstałe układy przestrzenne, często oderwane od siebie w swojej funkcji jak i charakterze, scalane są licznymi, dużymi zespołami zieleni miejskiej. Patrząc globalnie można orzec, że ta przypadkowość scalania różnorodnych dzielnic miasta terenami zielonymi wskazuje na pewna logikę. Można rzec, iż obszary te, zielone, poprzeplatane osiedlami, dzielnicami, komponują się w pewną logikę kompozycyjną.

Na uwagę zasługuje mocno wyróżniający się zespół najstarszej części śródmieścia Zawiercia z zabytkową zabudową. Jest to zespół osiedli o charakterze miejskim, powstały i wykształcony pod wpływem przemysłu (tzw. Osiedle patronackie obecnie nazywane TAZ). Osiedle to ujęte jest w wykazie obiektów i obszarów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków.

Osiedle powstało w 1880 – 1910 roku na ulicach Bohaterów Westerplatte i Niedziałkowskiego. Osiedle rozplanowane jest w postaci układu szachownicowego z przecinającymi je prostopadłymi uliczkami pieszymi.

Dominująca funkcja to funkcja mieszkaniowa. W osiedlu występują również obiekty w funkcjach takich, jak: szkoła, dawny dom ludowy, dawna Resursa, dawna łaźnia, dawny kościół ewangelicki. W obiekty o dawnej funkcji wprowadziły się obecnie funkcje usługowo-handlowe.

Mimo, iż przestrzeń TAZ-u ukształtowana jest na zasadzie przestrzeni negatywowej, możemy zauważyć segregację przestrzeni na przestrzeń publiczną i półpubliczną. Powodem tego stanu jest zasada kultywowania ogródków przydomowych, które wkomponowane są w dorodną zieleń wypełniającą omawiane osiedle. Zieleń osiedla stanowi dużą wartość w drzewostanie śródmieścia Zawiercia.

Należy zwrócić uwagę na niepokojący fakt, iż ulica J. Piłsudskiego w obrębie osiedla TAZ zatraciła swoje pierzeje: północną i południową. Jedynie budynek MOPS-u przypomina dawny układ ulicy. Od strony południowej zatracenie pierzei spowodowało niekorzystny wgląd w osiedle TAZ.

Propozycja dla ulicy to bulwar zielony łączący stare miasto z Żabkami wykreowany poprzez małą architekturę, sugerujący poprzednią starą pierzeję prezentowaną przez budynek MOPS-u.

Śródmieście Zawiercia posiada bardzo dużą wartość jaką jest rzeka Warta przepływająca przez samo centrum miasta. Mieszkańcy miasta jakby zapomnieli o jej istnieniu. Rzeka przepływa przez tereny zielone, parki miejskie i mogłaby być wartością tych obszarów, nadać nową jakość przestrzeni miejskiej Zawiercia.

Następnym poważnym problemem zauważonym w centrum miasta jest występująca blokada komunikacyjna. Miasto podzielone jest trakcją kolejową na dwie części: zachodnią i wschodnią. Śródmieście posiada tylko jedno powiązanie komunikacyjne kołowo-piesze będące przedłużeniem ulicy J. Piłsudskiego. Wiadukt przepuszczający ruch tranzytowy bardziej dzieli niż łączy, ponieważ swoim położeniem na wzniesieniu degraduje centralny plac Starego Miasta. Obecnie śródmieście posiada tylko dwa przejścia i to podziemne, będące barierą architektoniczną dla osób poruszających się na wózkach.

Rozwój miasta spowodował, iż większość obiektów użyteczności publicznej zlokalizowana została w części wschodniej. Brak dogodnych połączeń komunikacyjnych rozdzielonych obszarów miejskich, przyczynia się bezpośrednio do degradacji części zachodniej wraz ze Starym Miastem.

Miasto w najbliższym czasie musi rozwiązać ten problem. Narzuca się koncepcja przebicia komunikacyjnego kołowo-pieszego w okolicach dworca PKP. Przebicie to byłoby uzupełnieniem osi widokowej biegnącej wzdłuż ulicy W. Sikorskiego i ulicy Brata Alberta.

Udrożnienie to dodatkowo ożywi potencjał kwartału położonego pomiędzy ulicami: Brata Alberta, Obrońców Poczty Gdańskiej i Towarową, ponadto zasili rozwój inwestycyjny w obrębie Starego Miasta.

Miasto potrzebuje przestrzeni publicznych. Korzystnym rozwiązaniem byłoby wykreować przestrzeń publiczną o charakterze „Bramy Jury" przed obecnym dworcem PKP, która byłaby wizytówką miasta.

Nasuwa się wniosek: ***Miasto Zawiercie oczekuje w ramach rewitalizacji docenienia wartości, jakie posiada. Rola projektantów opiera się na doborze odpowiedniej metody projektowej i doszukaniu się wartości miejsca. Dzisiejsze wymagania oraz potrzeby współczesnego człowieka - mieszkańca miasta, wymuszają i oczekują od przestrzeni miejskiej dialogu pomiędzy przestrzenią a użytkownikiem, dialogu architektury z mieszkańcem w przestrzeni urbanistycznej.***

3.2.4 Charakterystyka obszarów docelowych

Obszar, który został objęty *Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszarów Miejskich na Terenie Miasta Zawiercie* znajduje się w centralnej części miasta i został wyznaczony ulicami: Brata Alberta, Obrońców Poczty Gdańskiej, Apteczną, J. Piłsudskiego, Senatorską, Kasprowicza, I. Paderewskiego, W. Reymonta, I. Daszyńskiego, W. Sikorskiego oraz dworcem PKP *(wizualizacja - plansza 0).*

Obszar rewitalizowany podzielono na 10 obszarów docelowych, oznaczonych literami od A do J *(wizualizacja - plansza 1).*

Obszar A *(wizualizacja - plansza 4)*

Mocne strony: dogodna komunikacja, budynek dworca PKP.

Słabe strony: ograniczenie komunikacyjne, brak wnętrza urbanistycznego.

Potencjał: historyczny obiekt dworca PKP, dogodna lokalizacja.

Zagrożenia: trakcja kolejowa dzieląca miasto na dwie części.

Zadanie: likwidacja podziału miasta, wytworzenie wnętrza urbanistycznego przed dworcem PKP i nadanie mu charakteru przestrzeni publicznej dla „Bramy Jury".

Obszar B *(wizualizacja - plansza 5)*

Mocne strony: potencjał przestrzenny w centrum miasta.

Słabe strony: blokada komunikacyjna przez trakcję kolejową.

Potencjał: nowa przestrzeń dla inwestycji średniokubaturowych w centrum miasta, dogodna komunikacja, bliskość dworca.

Zagrożenia: niewykorzystany potencjał przestrzeni w dogodnej lokalizacji.

Zadanie: przebicie komunikacyjne, lokalizowanie funkcji średniokubaturowych.

Obszar C *(wizualizacja - plansza 6)*

Mocne strony: historyczny układ urbanistyczny.

Słabe strony: degradacja przestrzeni historycznej.

Potencjał: rzeka Warta z otoczeniem, wnętrza urbanistyczne podwórek jako zaplecze ulicy Marszałkowskiej, plac centralny, pasaż handlowy.

Zagrożenia: zła kondycja techniczna budynków przy ulicy Marszałkowskiej, rozbicie układu historycznego wiaduktem, zdegradowane podwórka.

Zadanie: wykreowanie przestrzeni wokół rzeki, podkreślenie rangi ulicy handlowej, doinwestowanie podwórek i przekształcenie ich w wnętrza urbanistyczne będące zapleczem dla pasażu handlowego ulicy Marszałkowskiej, zrealizowanie blokady akustycznej oddzielającej trakcję kolejową od strefy mieszkaniowej.

Obszar D *(wizualizacja - plansza 7)*

Mocne strony: historyczny układ urbanistyczny, wpisany do rejestru zabytków, wartościowy drzewostan, dogodna lokalizacja, wyraźna tożsamość miejsca uwidoczniona w ogródkach przed budynkami, budynek MOPS przypomina starą pierzeję.

Słabe strony: konflikt funkcji mieszkaniowo-socjalnej z lokalizacją, niekorzystne otwarcie kwartału wywołane likwidacją pierzei przy ulicy J. Piłsudskiego.

Potencjał: historyczny układ urbanistyczny, historyczna forma budynku szkoły gimnazjum nr 2, wartościowy drzewostan, dogodna lokalizacja, budynek MOPS-u stanowi wspomnienie o starej pierzei, potencjał pod nową zabudowę o narzuconym charakterze historycznym.

Zagrożenia: zatracona pierzeja od ulicy J. Piłsudskiego powoduje niekorzystny wgląd w układ urbanistyczny, zły stan techniczny budynków na osiedlu, patologia grupy wykluczenia społecznego wśród mieszkańców osiedla TAZ.

Zadanie: odtworzenie historycznej pierzei poprzez zabudowanie przestrzeni przed sklepem Biedronka, wprowadzenie nowej funkcji w obiekty istniejące np. Campus wyższej uczelni, ożywienie ulic poprzez doinwestowanie w małą architekturę.

Obszar E *(wizualizacja - plansza 8)*

Mocne strony: wartościowy układ historyczny, wartości społeczno-kulturalne, dogodna lokalizacja.

Słabe strony: problem komunikacyjny, brak miejsc parkingowych.

Potencjał: wnętrza urbanistyczne, targ dzielnicowy, przestrzeń placu z fontanną tzw. Żabą traktowana jako symbol tożsamości miasta, możliwość zlokalizowania w sąsiedztwie miejsc do parkowania.

Zagrożenia: blokada komunikacyjna.

Zadanie: wykreowanie wnętrza urbanistycznego o charakterze przestrzeni publicznej z tożsamą fontanną po zlikwidowaniu blokady komunikacyjnej.

Obszar F *(wizualizacja - plansza 9)*

Mocne strony: dogodna lokalizacja, potencjał przestrzenny, wartościowe budynki poprzemysłowe.

Słabe strony: zdegradowane budynki poprzemysłowe.

Potencjał: dogodna lokalizacja, potencjał parkingowy dla sąsiednich obszarów, kwartałów, wartościowe budynki poprzemysłowe, teren ten może scalić pod względem komunikacji pieszej sąsiednie kwartały.

Zagrożenia: zdegradowane tereny wraz z budynkami, niebezpieczeństwo wprowadzenia funkcji wielkokubaturowej, która spowoduje rozsadzenie sąsiednich obszarów, kwartałów.

Zadanie: wprowadzenie funkcji średniokubaturowej, np.: biblioteka, galeria, muzeum przemysłu Zawiercia, kawiarnie.

Obszar G *(wizualizacja - plansza 10)*

Mocne strony: parkowy charakter przestrzeni w centrum miasta, przepływająca rzeka, wartościowy park, dogodna lokalizacja urzędów i instytucji.

Słabe strony: niewykorzystany potencjał rzeki Warty, przestrzeń sportowa. Przestrzeń publiczna.

Potencjał: rzeka Warta główną osią centrum miasta, wartościowy drzewostan, dogodna lokalizacja urzędów miasta.

Zagrożenia: zapomniana rzeka, niebezpieczna strefa spacerowa, zaniedbana zieleń wraz z drzewostanem, niewystarczająca ilość parkingów.

Zadanie: wykorzystanie potencjału rzeki przy kreacji przestrzeni publicznej, rzeka Warta jako oś miasta.

Obszar H *(wizualizacja - plansza 11)*

Mocne strony: dogodna lokalizacja, potencjał przestrzenny, sąsiedztwo instytucji publicznych.

Słabe strony: zdegradowane przestrzenie poprzemysłowe.

Potencjał: wolna przestrzeń w centrum miasta, bardzo dogodna komunikacja, sąsiedztwo instytucji publicznych.

Zagrożenia: niebezpieczeństwo wprowadzenia funkcji wielkokubaturowej spowoduje dewastację sąsiednich kwartałów.

Zadanie: proponowana funkcja administracyjno - mieszkaniowa, bliski kontakt z istniejącą strefą administracyjną, izolacja istniejącej funkcji mieszkaniowej przed wpływami nowych funkcji.

Obszar I *(wizualizacja - plansza 12)*

Mocne strony: bardzo dogodna lokalizacja dla funkcji mieszkaniowej, występowanie wartościowej przestrzeni pozytywowej.

Słabe strony: konflikt przestrzenny pomiędzy przestrzenią pozytywową a negatywową, dominacja przestrzeni negatywowej.

Potencjał: bardzo dobra lokalizacja dla funkcji mieszkaniowej, występowanie wartościowej przestrzeni pozytywowej. Dogodne połączenia komunikacyjne z otoczeniem sąsiednich kwartałów.

Zagrożenia: dominująca przestrzeń negatywowa.

Zadanie: ochrona układu urbanistycznego o charakterze przestrzeni pozytywowej z obiektem chronionym konserwatorsko.

Wyjaśnienie pojęć:

PRZESTRZEŃ NEGATYWOWA.

Przestrzeń negatywowa ograniczona wolnostojącymi budynkami. Teoria przestrzeni podparta teorią filozofii rozciągłości kartezjańskiej: przestrzeń oceniana jest cząstkowo, fragmentarycznie, pod katem wybranych fragmentów przestrzeni.

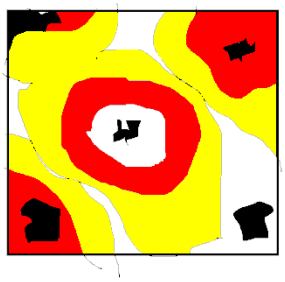

PRZESTRZEŃ POZYTYWOWA

Drążenie wnętrz urbanistycznych poprzez obudowywanie ich kubaturą. Przestrzeń obudowana jest kubaturą i całkowicie jej podporządkowana. Tą zasadą posługiwano się od początków zaistnienia kompozycji aż do czasów XIX w. Filozofia centralności: ja jestem centrum wszechświata.

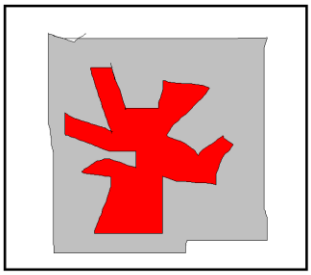

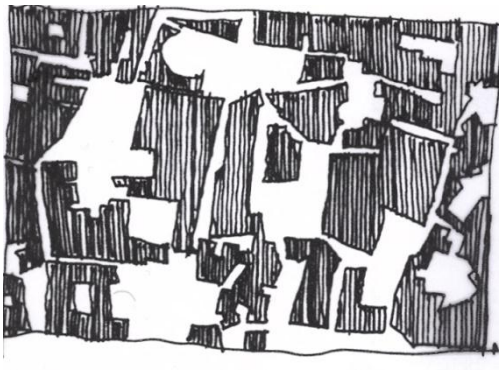

Obszar J *(wizualizacja - plansza 13)*

Mocne strony: dogodna komunikacja, rezerwa przestrzenna, wartościowy drzewostan, ciekawy charakter przestrzeni publicznej, tradycja miejsca, zabytkowy pałacyk.

Słabe strony: niedoinwestowana przestrzeń sportowo-publiczna.

Potencjał: wartościowa przestrzeń miejska, wartościowy drzewostan, tereny o potencjale sportowym, dogodna lokalizacja.

Zagrożenia: mała ilość urządzeń sportowych, niewystarczająca ilość parkingów, zaniedbana zieleń.

Zadanie: lokalizacja muzeum Ziemi Zawierciańskiej w pałacyku, doinwestowanie obiektów sportowych, uporządkowanie terenu, zaproponowane parkingi w sąsiednim kwartale, uporządkowanie zieleni.

3.2.5 Uzasadnienie wybranych obszarów

Powodem wyboru zagadnień, które zostały poddane ocenie i próbie zrewitalizowania było wyszukanie obszarów o dużym potencjale i posiadających problemy przestrzenne.

Potencjały, jakie posiadają wybrane tereny, posłużyły do stworzenia wytycznych z uwzględnieniem potrzeb lokalnych. Mocne nawiązanie do tożsamości miejsca z uszanowaniem potrzeb współczesnego użytkownika przestrzeni miejskiej gwarantuje poprawne rozwiązanie problemu przestrzeni.

Wychodząc z założenia, że miasto to „żywy organizm", koniecznym jest do jego sprawnego funkcjonowania aby każdy z elementów tego miasta działał poprawnie. Należy zaznaczyć, że elementami miasta są nie tylko jego zabudowane przestrzenie, ale także wszystko to, co się w tej przestrzeni znajduje (chodniki, place, tereny zielone, przystanki, kioski, słupy ogłoszeniowe, latarnie).

Ponieważ rewitalizacja to proces przemian przestrzennych i ekonomicznych w zdegradowanych częściach miast, dlatego wybrane obszary zostały tak dobrane, aby rozwiązać całokształt problemów. Procesy te przyczynią się do poprawy życia mieszkańców, przywrócenia ładu przestrzennego, ożywienia gospodarczego oraz odbudowy więzi społecznych. Będzie to proces narastający w czasie.

Mocne nawiązanie do tożsamości miejsca gwarantuje poprawne rozwiązania problemów przestrzennych.

Przy opracowywaniu uwzględniono wytyczne z planu miejscowego oraz wytyczne ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Zawiercie.

Podział na obszary uwzględnia jednorodność struktur urbanistycznych. Zostały przeprowadzone analizy poszczególnych obszarów. Określone zostały zagrożenia, potencjał oraz wskazane możliwości zmian dla poszczególnych obszarów. W efekcie została zaproponowana koncepcja dla całego obszaru opracowania.

3.3 Podział na projekty i zadania inwestycyjne

3.3.1 Ukierunkowanie działań

Na podstawie wybranych obszarów zostały stworzone koncepcje zadań, które powinny się w nich znajdować.

W poszczególnych obszarach działania powinny być ukierunkowane zgodnie z planszą 14:

A. ”Brama na Jurę” z placem publicznym - likwidacja podziału miasta na dwa obszary przez trakcję kolejową.

B. lokalizacja usług średniokubaturowych.

C. starówka miasta z drobnym handlem i usługami.

D. campus uczelniany z zapleczem i uzupełnieniem funkcją mieszkaniową, próba odtworzenia pierzei od ulicy J. Piłsudskiego.

E. centrum usługowo-handlowe jako uzupełnienie funkcji mieszkaniowej.

F. centrum kulturalne w obiekcie poprzemysłowym upamiętniające genezę miasta.

G. „oś miasta” otwarta na wartości rzeki Warta, wykorzystana jako przestrzeń publiczna miasta z obiektami administracyjnymi.

H. zaplecze dla funkcji administracyjnych miasta.

I. funkcja mieszkaniowa z drobnymi usługami zlokalizowanymi w strukturze przestrzeni pozytywowej.

J. centrum kulturalno-sportowe traktowane w aspekcie przestrzeni publicznej miasta.

3.3.2 Szczegółowe działania Programu Rewitalizacji na lata 2007-2013

Działania przyjęte w *Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie* ujmują projekty dotyczące okresu programowania 2007-2013.

Plany działań w latach 2007–2013

(Przedstawione poniżej działania zostaną szczegółowo opisane w kartach projektów).

- Wielofunkcyjne wykorzystanie zdegradowanych obszarów w celu zagospodarowania przestrzeni miejskiej wokół dworca PKP w Zawierciu (obszar A).
- Rewitalizacja przestrzeni miejskiej umożliwiająca rozwój sfery społeczno-kulturalnej w historycznym centrum miasta (obszar C).
- Rewitalizacja terenów wokół zabytkowego osiedla TAZ wraz z zagospodarowaniem wolnej przestrzeni w celu stworzenia strefy funkcji mieszkalno-usługowych (obszar D).
- Poprawa układów komunikacyjnych wraz ze wsparciem funkcji centrotwórczych miasta (obszar E) .

- Zagospodarowanie wolnych przestrzeni miejskich w celu poprawy funkcjonowania działalności handlowo-usługowej (obszar F).
- Rewitalizacja budynku zlokalizowanego przy ul. Sienkiewicza 66 dla prowadzenia celów statutowych Fundacji Pomocy Niewidomym z siedzibą w Chorzowie (obszar F).
- Rozbudowa lokalnej infrastruktury kultury na obszarze rewitalizowanym poprzez budowę nowej siedziby Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zawierciu (obszar G).
- Rewitalizacja i modernizacja przestrzeni rekreacyjnej oraz publicznej, zlokalizowanej w budynku oraz wokół budynku Miejskiego Ośrodka Kultury (obszar G).
- Rozbudowa lokalnej infrastruktury sportowej na obszarze rewitalizowanym poprzez unowocześnienie basenu miejskiego w Zawierciu (obszar J).

Powyższe działania przewidziane do realizacji w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie w latach 2007 – 2013* podzielić można na dwie strefy zadaniowe:

1. Stworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej.
2. Poprawa stanu istniejącej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

W zakresie stworzenia atrakcyjnej przestrzeni publicznej planowane zadania to:

- Wielofunkcyjne wykorzystanie zdegradowanych obszarów w celu zagospodarowania przestrzeni miejskiej wokół dworca PKP w Zawierciu.
- Rewitalizacja przestrzeni miejskiej umożliwiająca rozwój sfery społeczno-kulturalnej w historycznym centrum miasta.
- Rewitalizacja terenów wokół zabytkowego osiedla TAZ wraz z zagospodarowaniem wolnej przestrzeni w celu stworzenia strefy funkcji mieszkalno-usługowych.
- Poprawa układów komunikacyjnych wraz ze wsparciem funkcji centrotwórczych miasta.
- Zagospodarowanie wolnych przestrzeni miejskich w celu poprawy funkcjonowania działalności handlowo-usługowej.
- Rewitalizacja budynku zlokalizowanego przy ul. Sienkiewicza 66 dla prowadzenia celów statutowych Fundacji Pomocy Niewidomym z siedzibą w Chorzowie.
- Rozbudowa lokalnej infrastruktury kultury na obszarze rewitalizowanym poprzez budowę nowej siedziby Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zawierciu.

W zakresie poprawy stanu istniejącej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej planowane do realizacji zadania to:

- Rewitalizacja i modernizacja przestrzeni rekreacyjnej oraz publicznej zlokalizowanej w budynku oraz wokół budynku Miejskiego Ośrodka Kultury.
- Rozbudowa lokalnej infrastruktury sportowej na obszarze rewitalizowanym poprzez unowocześnienie basenu miejskiego w Zawierciu.

3.4 Kryteria wyboru pilotażu i kolejność realizacji

Zgodnie z Załącznikiem nr 1 do uchwały Rady Miejskiej w Zawierciu nr XXXIV/468/09 z dnia 29 kwietnia 2009 r. w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym na lata 2009 – 2011, w pozycji VIII Rewitalizacja miasta znalazły się trzy zadania inwestycyjne. Kolejność ich realizacji będzie następująca:

1. Rozbudowa lokalnej infrastruktury kultury na obszarze rewitalizowanym poprzez budowę nowej siedziby Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zawierciu (okres realizacji 2009-2011).
2. Rozbudowa lokalnej infrastruktury sportowej na obszarze rewitalizowanym poprzez unowocześnienie basenu miejskiego w Zawierciu (okres realizacji 2010-2012).
3. Wielofunkcyjne wykorzystanie zdegradowanych obszarów w celu zagospodarowania przestrzeni miejskiej wokół dworca PKP w Zawierciu (okres realizacji 2010-2012).

Ponadto Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym z Chorzowa posiada zadanie inwestycyjne polegające na rewitalizacji budynku zlokalizowanego przy ul. Sienkiewicza 66 w Zawierciu. Będzie ono realizowane w 2010 roku.

Hierarchia projektów wynika z przyjęcia, jako podstawy teoretycznej, zapisów zawartych w Strategii rozwoju miasta Zawiercie. Odnosi się to do wizji Zawiercia jako „miasta harmonijnego rozwoju, przyjaznego dla ludzi i środowiska" oraz miasta „zapewniającego warunki do zrównoważonego rozwoju gospodarczego (ekorozwoju)". Kryteria wynikają z listy kluczowych obszarów strategicznego rozwoju Miasta Zawiercie:

I. Gospodarka
II. Środowisko naturalne
III. Edukacja
IV. Infrastruktura techniczna
V. Społeczeństwo – infrastruktura społeczna – relacje władza-społeczeństwo.

Kolejność realizacji wszystkich planowych projektów przedstawia rysunek (numery projektów zgodnie z Kartami projektów – rdz. IV).

Rysunek 2 Okres realizacji planowanych projektów

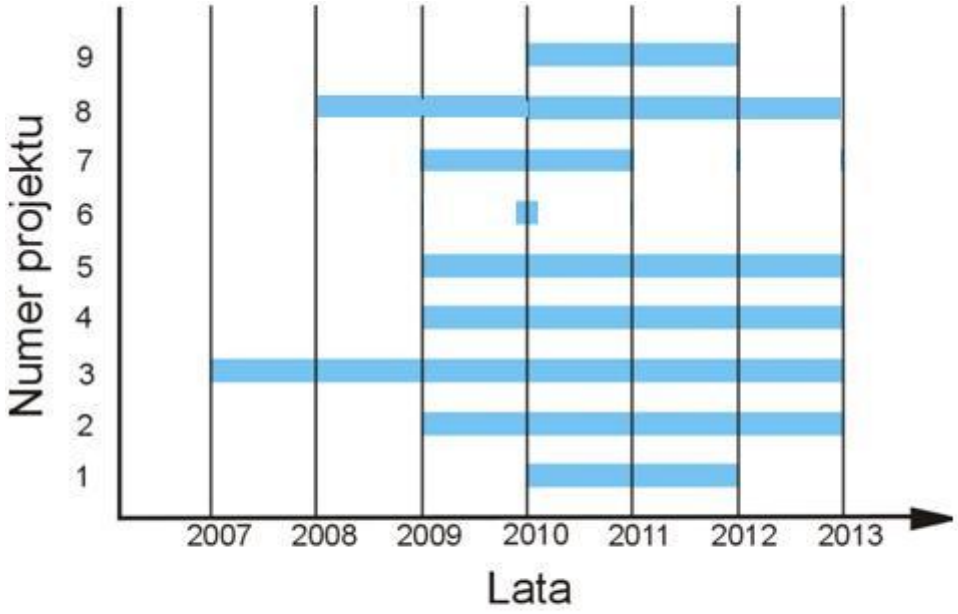

Źródło: opracowanie własne

4 PLANOWANE DZIAŁANIA W LATACH 2007–2013 NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM

Karta projektu 1

Nazwa planowanego zadania	Wielofunkcyjne wykorzystanie zdegradowanych obszarów w celu zagospodarowania przestrzeni miejskiej wokół dworca PKP w Zawierciu
Czas realizacji	Lata 2010-2012
Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	UM Zawiercie
Oczekiwane rezultaty	Zagospodarowanie wolnych przestrzeni w centrum miasta Wytworzenie nowej przestrzeni publicznej i nadanie jej charakteru „Brama na Jurę” Likwidacja podziału miasta Podkreślenie historycznego charakteru przestrzeni
Nakłady do poniesienia	10 000 000 zł
Cele szczegółowe rewitalizacji	Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej
Obszar realizacji	Obszar A

Karta projektu 2

Nazwa planowanego zadania	Rewitalizacja przestrzeni miejskiej umożliwiająca rozwój sfery społeczno-kulturalnej w historycznym centrum miasta
Czas realizacji	Lata 2009-2013
Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	UM Zawiercie
Oczekiwane rezultaty	Rewitalizacja terenów historycznego centrum miasta Podkreślenie rangi ulic handlowych oraz stworzenie zaplecza dla pasażu handlowego Wykreowanie nowej przestrzeni wokół rzeki Poprawa jakości sfery mieszkalnej przez realizację blokady akustycznej Rewaluacja przestrzeni historycznej
Nakłady do poniesienia	Koszty zostaną określone po ukończeniu dokumentacji projektowej
Cele szczegółowe rewitalizacji	Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej
Obszar realizacji	Obszar C

Karta projektu 3

Nazwa planowanego zadania	Rewitalizacja terenów wokół zabytkowego osiedla TAZ wraz z zagospodarowaniem wolnej przestrzeni w celu stworzenia strefy funkcji mieszkalno-usługowych
Czas realizacji	Lata 2007-2013
Oczekiwane rezultaty	Poprawa jakości sfery mieszkalnej, usługowej i publicznej Odtworzenie historycznego charakteru przestrzeni Nadanie nowych funkcji istniejącym obiektom Podniesienie jakości oraz wzrost znaczenia ciągów komunikacyjnych (ulic) Przeciwdziałanie patologiom społecznym
Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	UM Zawiercie
Nakłady do poniesienia	Koszty zostaną określone po sporządzeniu dokumentacji projektowej
Cele szczegółowe rewitalizacji	Rozwój infrastruktury technicznej Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej Walka z patologiami społecznymi
Obszar realizacji	Obszar D

Karta projektu 4

Nazwa planowanego zadania	Poprawa układów komunikacyjnych wraz ze wsparciem funkcji centrotwórczych miasta
Czas realizacji	Lata 2009-2013
Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	UM Zawiercie
Oczekiwane rezultaty	Poprawa komunikacji w centrum miasta Wykreowanie nowej przestrzeni publicznej i nadanie jej znaczenia jako symbolu tożsamości miasta Podkreślenie historycznego charakteru przestrzeni Podniesienie wartości społeczno-kulturalnych Zlikwidowanie blokady komunikacyjnej
Nakłady do poniesienia	Koszty zostaną określone po ukończeniu dokumentacji projektowej
Cele szczegółowe rewitalizacji	Rozwój infrastruktury technicznej Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej
Obszar realizacji	Obszar E

Karta projektu 5

Nazwa planowanego zadania	Zagospodarowanie wolnych przestrzeni miejskich w celu poprawy funkcjonowania działalności handlowo-usługowej
Czas realizacji	Lata 2009-2013
Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	UM Zawiercie
Oczekiwane rezultaty	Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej Nadanie przestrzeni nowych funkcji społecznych i kulturalnych Nadanie przestrzeni nowych funkcji gospodarczych Podniesienie rangi powstałej przestrzeni
Nakłady do poniesienia	Koszty zostaną określone po sporządzeniu dokumentacji projektowej
Cele szczegółowe rewitalizacji	Wspieranie przedsiębiorczości Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej
Obszar realizacji	Obszar F

Karta projektu 6

Nazwa planowanego zadania	Rewitalizacja budynku zlokalizowanego przy ul. Sienkiewicza 66 dla prowadzenia celów statutowych Fundacji Pomocy Niewidomym z siedzibą w Chorzowie
Czas realizacji	2010 r.
Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym z Chorzowa
Oczekiwane rezultaty	Nadanie przestrzeni nowych funkcji społecznych Nadanie charakteru przestrzeni publicznej Podniesienie rangi powstałej przestrzeni
Nakłady do poniesienia	Koszty zostaną określone po ukończeniu dokumentacji projektowej
Cele szczegółowe rewitalizacji	Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej
Obszar realizacji	Obszar F

Karta projektu 7

Nazwa planowanego zadania	Rozbudowa lokalnej infrastruktury kultury na obszarze rewitalizowanym poprzez budowę nowej siedziby Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zawierciu
Czas realizacji	Lata 2009-2011
Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	UM Zawiercie
Oczekiwane rezultaty	Nadanie przestrzeni nowych funkcji społecznych i kulturalnych Nadanie charakteru przestrzeni publicznej Podniesienie rangi powstałej przestrzeni
Nakłady do poniesienia	12 000 000 zł
Cele szczegółowe rewitalizacji	Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej
Obszar realizacji	Obszar G

Karta projektu 8

Nazwa planowanego zadania	Rewitalizacja i modernizacja przestrzeni rekreacyjnej oraz publicznej zlokalizowanej w budynku oraz wokół budynku Miejskiego Ośrodka Kultury
Czas realizacji	Lata 2008-2013
Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	UM Zawiercie
Oczekiwane rezultaty	Poprawa warunków wypoczynku i rekreacji Wykorzystanie potencjału przestrzeni w centrum miasta, w tym przepływającej rzeki, jako osi miasta Wzrost znaczenia przestrzeni rekreacyjno – wypoczynkowych Promowanie aktywnego spędzania wolnego czasu oraz bezpiecznej aktywności dla najmłodszych
Nakłady do poniesienia	3 550 000 zł
Cele szczegółowe rewitalizacji	Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej Aktywizacja środowisk dziecięcych i młodzieżowych
Obszar realizacji	Obszar G

Karta projektu 9

Nazwa planowanego zadania	Rozbudowa lokalnej infrastruktury sportowej na obszarze rewitalizowanym poprzez unowocześnienie basenu miejskiego w Zawierciu
Czas realizacji	Lata 2010-2012
Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	UM Zawiercie
Oczekiwane rezultaty	Poprawa jakości infrastruktury sportowo-rekreacyjnej Promowanie aktywnego spędzania czasu wolnego oraz form bezpiecznej aktywności dla najmłodszych Wzrost znaczenia przestrzeni sportowo-rekreacyjnej Nadanie nowych funkcji rekreacyjnych powstałej przestrzeni
Nakłady do poniesienia	6 000 000
Cele szczegółowe rewitalizacji	Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej Aktywizacja środowisk dziecięcych i młodzieżowych
Obszar realizacji	Obszar J

5 WYTYCZNE W ZAKRESIE MIESZKALNICTWA

W ramach *Programu Rewitalizacji* nie przewiduje się inwestycji w substancję mieszkaniową.

Tereny przygotowywane pod cele mieszkaniowo-usługowe położone są w większości poza obszarami objętymi niniejszym *Programem*. Natomiast inwestycje mieszkaniowe planowane na obszarze D Gmina realizować będzie wyłącznie z własnych środków.

6 PLANY FINANSOWE REALIZACJI REWITALIZACJI

Poniżej przedstawiono potencjalne źródła finansowania zadań realizowanych w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Gminy Zawiercie*. W chwili obecnej najbardziej realne wydaje się zrealizowanie planowanych zadań łącząc środki finansowe pochodzące z budżetu gminy ze środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej. Jednakże w przyszłości zasadne wydaje się podjęcie starań o środki pochodzące z funduszy ekologicznych, a także o przeprowadzenie niektórych inwestycji w formule partnerstwa publiczno-prywatnego. Jeżeli będzie taka możliwość, należy wykorzystać również środki pochodzące z budżetu państwa w ramach kompetencji poszczególnych ministerstw. Szczegółowy montaż finansowy możliwy będzie do opracowania po opublikowaniu szczegółowych rozporządzeń dotyczących poszczególnych źródeł finansowania oraz określeniu szczegółowego zakresu poszczególnych zadań.

Potencjalne źródła finansowania:

- Budżet JST,
- Budżet państwa,
- Środki prywatne,
- Środki UE,
- Inne środki publiczne np. krajowe i zagraniczne fundusze ekologiczne.

Dane zostały zebrane w poniższej tabeli.

Nazwa zadania	Koszt zadania w tys. zł	Podmioty uczestniczące w finansowaniu	Źródła finansowania				
			Budżet JST	Budżet państwa	Środki prywatne	Środki UE	Inne środki publiczne
A. Wielofunkcyjne wykorzystanie zdegradowanych obszarów w celu zagospodarowania przestrzeni miejskiej wokół dworca PKP w Zawierciu	10 000 000 zł	Budżet Gminy, UE	1 500 000 zł	-	-	8 500 000 zł	-
C. Rewitalizacja przestrzeni miejskiej umożliwiająca rozwój sfery społeczno – kulturalnej w historycznym centrum miasta	Ostateczny koszt po zakończeniu fazy projektowania	Budżet Gminy					
D. Zagospodarowanie przestrzeni miejskich w celach społecznych poprzez budowę obiektów budownictwa komunalnego w Zawierciu	9 200 000 zł	Budżet Gminy	9 200 000 zł	-	-	-	-
E. Poprawa układów komunikacyjnych wraz ze wsparciem funkcji centrotwórczych miasta	Ostateczny koszt po zakończeniu fazy projektowania	Budżet Gminy					
F. Zagospodarowanie wolnych przestrzeni miejskich w celu poprawy funkcjonowania działalności handlowo-usługowej	Ostateczny koszt po zakończeniu fazy projektowania	Budżet Gminy					
F. Rewitalizacja budynku zlokalizowanego przy ul. Sienkiewicza 66 dla prowadzenia celów statutowych Fundacji Pomocy Niewidomym z siedzibą w Chorzowie	Ostateczny koszt po zakończeniu fazy projektowania	Fundacja Pomocy Niewidomym					

G. Rozbudowa lokalnej infrastruktury kultury na obszarze rewitalizowanym poprzez budowę nowej siedziby Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zawierciu	12 000 000 zł	Budżet Gminy, UE	1 800 000 zł	-	-	10 200 00 zł	-
G. Rewitalizacja i modernizacja przestrzeni rekreacyjnej oraz publicznej zlokalizowanej w budynku oraz wokół budynku Miejskiego Ośrodka Kultury	3 550 000 zł	Budżet Gminy, UE	532 500 zł	-	-	3 017 500 zł	-
J. Rozbudowa lokalnej infrastruktury sportowej na obszarze rewitalizowanym poprzez unowocześnienie basenu miejskiego w Zawierciu	6 000 000 zł	Budżet Gminy, UE	900 000 zł	-	-	5 100 000 zł	-

7 SYSTEM WDRAŻANIA – WYBÓR PRAWNEJ FORMY ZARZĄDZAJĄCEGO PROGRAMEM

Kluczowe znaczenie dla powodzenia *Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Gminy Zawiercie* ma umiejętne zarządzanie integrujące wszystkie zasoby i środki. W zakresie zarządzania mieszczą się następujące zadania:

- ➔ skuteczne angażowanie zasobów komunalnych dla realizacji programu,
- ➔ zabezpieczenie realizacji programu w uzgodnieniu z koncepcjami rozwoju całej gminy,
- ➔ integrowanie poszczególnych projektów, poziomów i metod działania,
- ➔ aktywizacja i dynamizacja społeczności lokalnej na terenie obszaru programu rewitalizacji.

Podmiotem wiodącym, zarządzającym i wdrażającym lokalny program rewitalizacji obszarów miejskich jest Gmina Zawiercie. Szczególną rolę odgrywa tu funkcja pełnomocnika, którego początkowym zadaniem jest pomoc w utworzeniu odpowiedniego „Zespołu Zadaniowego". Zespół obejmuje reprezentantów z trzech obszarów:

- ➔ administracyjnego (przedstawiciele administracji lokalnej),
- ➔ realizacyjnego (strony – uczestnicy programu),
- ➔ mediacyjno-moderacyjno-koordynacyjnego (pełnomocnicy dla przygotowania i realizacji programu, koordynatorzy projektów, mediatorzy itp.).

Za program rewitalizacji odpowiedzialny jest **pełnomocnik do spraw rewitalizacji**, który nadzoruje zarządzanie programem rewitalizacji oraz dynamizuje działania wszystkich partnerów uczestniczących w procesie rewitalizacji. Pełnomocnik do spraw rewitalizacji będzie powoływany przez Prezydenta Miasta Zawiercie.

Program jest kluczowym elementem całego procesu rewitalizacji i stanowi on odpowiedź na stwierdzone zjawiska kryzysowe. Określa wszystkie szczegóły wyprowadzenia obszaru ze stanu kryzysowego i zapewnia rozwój, którego celem jest poprawa jakości życia lokalnej wspólnoty. Cele te zakładają wspólne działanie gminy i społeczności miejscowej we wdrażaniu programu. Społeczność nie jest przy tym tylko biernym odbiorcą tego produktu. Przede wszystkim jednak zarządzanie procesem rewitalizacji winno realizować nowy typ zarządzania, skierowanego na inicjowanie, organizowanie, koordynację, aktywizowanie, wspieranie, moderację i mediację, a nie odgórne zarządzanie. W ten sposób zarządzanie realizować może zasadę partycypacji. Dla skutecznej realizacji tego celu pełnomocnik do spraw rewitalizacji winien stworzyć nieformalną strukturę zarządzania i koordynacji programu, obejmującą wszystkich istotnych uczestników procesu rewitalizacji, która będzie w praktyce realizować procesy partycypacyjnego przygotowania, wdrażania i zarządzania rewitalizacją. Struktura ta winna być niesformalizowana i otwarta dla administracji, ekspertów, przedstawicieli społeczności lokalnej, a także reprezentantów gospodarki prywatnej, polityków i lobbystów.

Dla sprawnego wdrażania programu rewitalizacji przewiduje się jednocześnie powołanie przez Prezydenta Zespołu Zadaniowego lub Komitetu Sterującego ds. Rewitalizacji. Ten kolektywny podmiot będzie spełniał następujące funkcje:

- **opiniowanie** podstawowych dokumentów powstających w związku z realizacją *Programu Rewitalizacji*,
- **koordynowanie** działań rewitalizacyjnych w celu sprawnego przeprowadzenia programu, dokonywania niezbędnych korekt,
- **pozyskiwanie** partnerów, inwestorów i tworzenie przyjaznego klimatu dla prowadzonych działań,
- **informowanie** o efektach i skutkach podejmowanych przedsięwzięć,
- **merytoryczne** wsparcie realizacji zadań,
- **mobilizację** aktywności społecznej wokół celów i zadań *Programu Rewitalizacji.*

Na etapie realizacji programu i jego partycypacyjnego zarządzania nie wyklucza się stworzenia „Forum obszaru rewitalizacji". Jako gremium nieformalne, Forum nie będzie identyczne z Zespołem Zadaniowym lub Komitetem Sterującym ds. Rewitalizacji, zależnym od gminy, która go tworzy i odwołuje. Komitet będzie organem formalnym, Forum natomiast nieformalnym, stanowiącym wyraz aspiracji lokalnej społeczności do samorządnego zarządzania procesem rewitalizacji. Forum służyć może tworzeniu i wyrażaniu opinii, konfrontacji poglądów, mediacji konfliktów i ogólnej koordynacji działań na obszarze programu. Jest swego rodzaju alternatywnym parlamentem dzielnicowym bez kompetencji decyzyjnej. Zespół Zadaniowy do spraw rewitalizacji winien traktować Forum jako ważną instytucję społeczną, której opinia winna być brana pod uwagę, kierować opinie, poglądy i nastroje społeczne do organów administracyjno-politycznych.

Pełnomocnik wraz z Zespołem Zadaniowym stanowić będą Centrum Operacyjne dla zarządzania realizacją programu, czuwając nad osiąganiem założonych celów i zwiększaniem efektywności:

- ekonomicznej (minimalizacja nakładów przy założonym programie działań, wzrost wartości nieruchomości oraz wpływów do budżetu z tytułu podatków).
- społecznej (wzrost liczby miejsc pracy, wzrost zadowolenia mieszkańców),
- przestrzennej (przywrócenie funkcji gospodarczych obszarom powojskowym, poprawa jakości przestrzeni publicznych).

8 SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

8.1 Ocena i monitoring

Podstawowym założeniem *Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich* jest zasada integracji zasobów, potencjałów oraz środków wykorzystywanych i kierowanych na rozwiązywanie problemów obszarów kryzysowych, czyli na realizowanie celów rewitalizacji. Centralne znaczenie mają działania ukierunkowane na aktywizację lokalnych społeczności oraz budowanie struktur i form wspierających zasady partycypacji i kooperacji w ramach zabiegów rewitalizacyjnych. Dla powodzenia *Programu Rewitalizacji* istotne znaczenie ma właściwy, sprawny monitoring i systematyczna ewaluacja uzyskiwanych rezultatów. Ważną rolę odgrywa jednoczenie istniejących zasobów, potencjałów i środków. Odnosi się to zarówno do środków finansowych (np. różnych środków z programów wspierających), jak i do integracji potencjałów ludzkich i instytucjonalnych.

Ewaluacja polega na oszacowaniu oddziaływania pomocy strukturalnej w odniesieniu do celów danego działania, programu oraz analiza jej wpływu na specyficzne problemy np.: społeczności lokalnej miasta Zawiercie. Wyniki oceny będą wykorzystane w celu jak najlepszego dopasowania realizowanych przedsięwzięć do rzeczywistych potrzeb gospodarczych i społecznych gminy oraz najbardziej efektywnego wydatkowania pozyskiwanych środków.

O powodzeniu *Programu Rewitalizacji* zadecyduje umiejętność integracji gospodarki prywatnej i wykorzystanie jej potencjałów dla kooperacji z inicjatywami społeczności lokalnych. Aktywizacja społeczeństwa stanowi podstawę jego skutecznej partycypacji zarówno w uzgodnieniach koncepcji działania, jak i przy realizacji programu i projektów rewitalizacyjnych. W oparciu o wyżej wymienione indykatory następuje ich ocena w ramach procedur przyznawania środków wspierających z funduszy narodowych i europejskich. Dla realizacji tych zasad szczególne znaczenie ma przygotowanie zintegrowanych koncepcji działania**,** stanowiących podstawowy instrument strategiczny dla wdrażania programów rewitalizacyjnych.

W związku z realizacją *Programu Rewitalizacji* zakłada się sporządzenie oceny oddziaływania pomocy strukturalnej pozyskanej w ramach *Programu* po zakończeniu realizacji planowanych przedsięwzięć na podstawie:

- wskaźników monitorowania zmian (osiąganych efektów),
- sporządzanych raportów okresowych,
- przeprowadzenia ankiet, wywiadów, obserwacji.

8.2 Zasady monitoringu

Zasada ciągłości procesu planowania działań wymusza ustanowienie mechanizmu, który pozwoli na bieżącą ocenę postępu prac wdrożeniowych oraz okresową weryfikację realizowanego planu. Założenia dotyczące monitorowania i weryfikacji planu muszą być ustalone w toku jego opracowywania i stać się jego integralnym składnikiem.

8.3 Cele monitoringu

Monitoring jest to stała i ciągła obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian wybranych wielkości, mająca na celu zapewnienie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności systemu (planu), a także jego kontrolę i zmianę (tam, gdzie jest to konieczne). Monitoring służy badaniu i ocenie sposobu oraz efektywności dochodzenia do wyznaczonych celów, a także poziomu ich osiągania.

Właściwe zaprojektowanie monitoringu stanowi podstawę do jego podjęcia i daje gwarancję uzyskania rzetelnych informacji zwrotnych we właściwym czasie.

Celowe jest prowadzenie monitoringu realizacji *Programu* w dwóch horyzontach:

- długofalowym - obserwowane będą postępy (dynamika) realizacji celów ***Programu Rewitalizacji*** oraz zachodzące zmiany strukturalne;
- bieżącym - monitorowany będzie obraz postępu w realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Poniższy schemat pokazuje istotne elementy procesu monitorowania:

Rysunek 3 Prowadzenie monitoringu

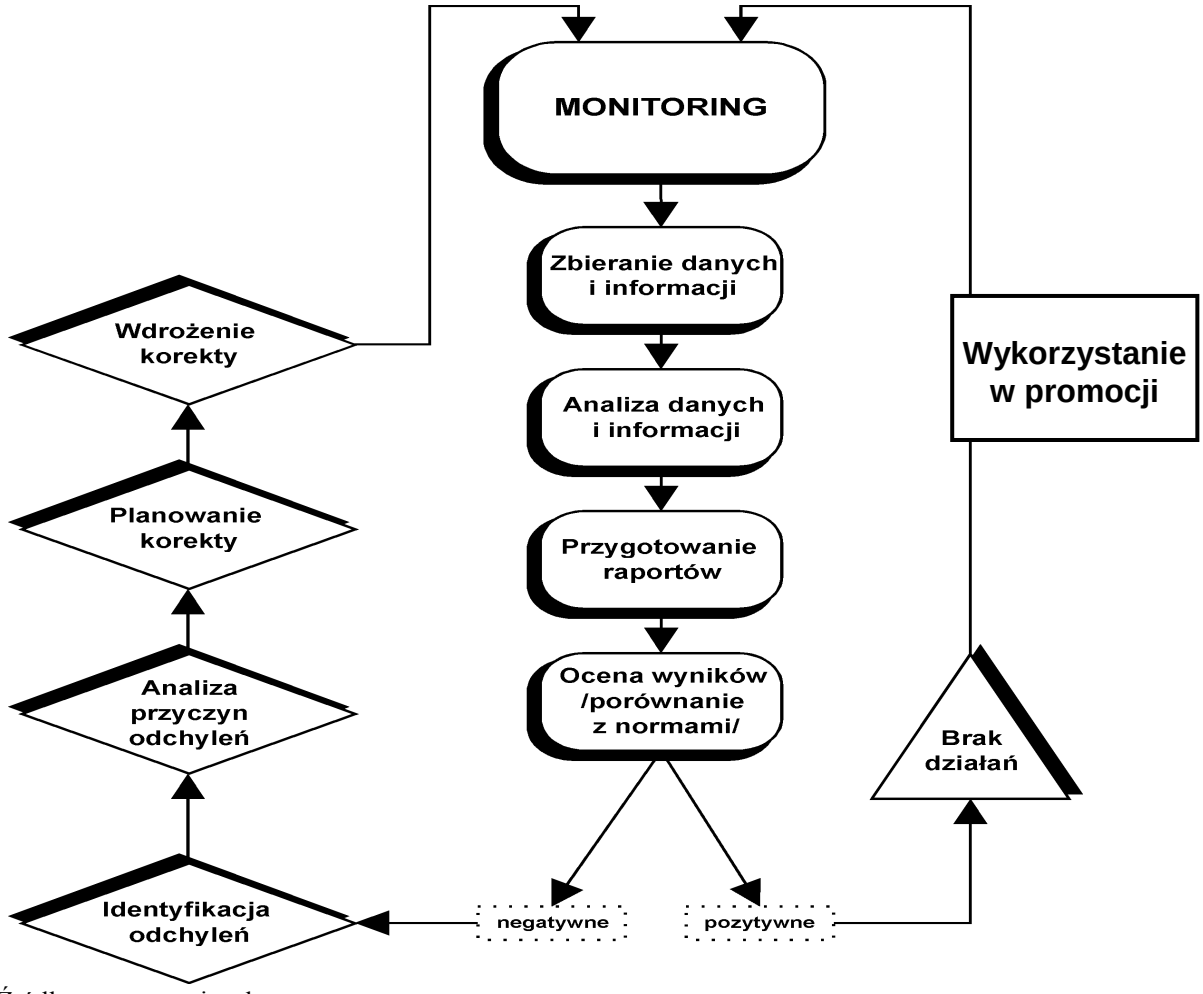

Źródło: opracowanie własne

8.4 Organizacja monitoringu

Prezydent Miasta Zawiercie

Podstawową jednostką odpowiedzialną za realizację *Programu Rewitalizacji* jest Prezydent Zawiercia. W tym kontekście do jego zadań będzie należało:

- ➔ Zarządzanie realizacją *Programu*,
- ➔ Przygotowywanie Programów Operacyjnych i planowanych budżetów oraz przedstawianie ich do zatwierdzenia Radzie Miejskiej,
- ➔ Koordynacja i kontrola prawidłowości realizacji Programów Operacyjnych i wchodzących w ich zakres projektów,
- ➔ Zarządzanie środkami finansowymi przeznaczonymi w budżecie gminy na realizację *Programu Rewitalizacji* oraz środkami pozyskanymi na ten cel ze źródeł zewnętrznych (w tym ze źródeł pomocowych),
- ➔ Prowadzenie działalności promocyjnej i informacyjnej związanej z *Programem Rewitalizacji*.

Stanowisko ds. analiz i monitoringu

W realizację *Programu Rewitalizacji* włączone zostaną wszystkie jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego. Modelowym rozwiązaniem będzie powołanie w jego strukturze stanowiska pracy ds. analiz i monitoringu.

Do głównych zadań takiego stanowiska należeć będzie:

- koordynacja monitoringu,
- zbieranie niektórych danych i informacji,
- organizacja przeprowadzania badań terenowych (np. ankiet),
- gromadzenie i przetwarzanie danych i informacji,
- analiza danych i informacji,
- przygotowywanie raportów,
- ocena wyników oraz przygotowanie wstępnych rekomendacji zmian,
- współpraca z ekspertami.

Oprócz tych zasadniczych zadań jednostka ta odpowiadać będzie również za przygotowanie szczegółowej metodologii procesu monitorowania oraz jego ewentualnych modyfikacji.

Komitet Sterujący

Program Rewitalizacji jest dziełem zbiorowym społeczności lokalnej. Dokument ten, mimo iż jest przede wszystkim dokumentem orientującym działania Rady i Prezydenta Miasta, winien zyskać powszechne poparcie społeczności oraz mobilizować ją do wspólnych wysiłków w jego realizacji. Stąd też Rada Miejska powoła Komitet Sterujący realizacją *Programu Rewitalizacji*. Koncepcję działania *Komitetu Sterującego* w formie jego regulaminu oraz propozycję składu osobowego przedstawi Radzie Prezydent Miasta.

Zadania Komitetu Sterującego będą obejmowały:

- Kontrolę nad zgodnością realizacji poszczególnych programów operacyjnych z priorytetami i założonym planem,
- Opiniowanie podstawowych dokumentów powstających w związku z realizacją *Programu Rewitalizacji,*
- Pomoc merytoryczną dla realizacji zadań,
- Mobilizację aktywności społecznej wokół celów i zadań *Programu Rewitalizacji,*
- Czuwanie nad niezależnością Zespołu.

Spotkania Komitetu Sterującego będą odbywać się co najmniej raz w ciągu pół roku, ale nie częściej niż raz na kwartał, jeżeli realizacja strategii przebiega bez zakłóceń. Spotkania Komitetu Sterującego będą zwoływane z inicjatywy Prezydenta Miasta.

Narzędzia monitoringu

Pierwszym zadaniem komórki Urzędu Miejskiego odpowiedzialnej za prowadzenie monitoringu realizacji *Programu Rewitalizacji* będzie:

- określenie szczegółowego zestawu wskaźników dla poszczególnych celów strategicznych; zestaw ten obrazować powinien dynamikę oraz strukturę zjawisk objętych poszczególnymi celami,
- zbudowanie na tej podstawie wskaźnika(ów) syntetycznego(ych) obrazującego(ych) poziom osiągania celów strategicznych.

Materiały te zostaną zaprezentowane Radzie Miejskiej do akceptacji, jako wytyczne dla sporządzanych przez Prezydenta Miasta corocznych raportów z realizacji *Programu Rewitalizacji.*

Kolejnym zadaniem będzie prowadzenie stałej obserwacji kształtowania się zaprojektowanych wskaźników w określonych przedziałach czasowych, wynikających z ich specyfiki.

Podstawę systemu monitoringu i ewaluacji realizacji niniejszego programu stanowi zbiór wskaźników określanych każdorazowo dla poszczególnych projektów, na który składają się:

- wskaźniki produktów, związane z konkretnymi efektami realizacji danego projektu; opisują wszystkie te produkty i usługi, które otrzymywane są w trakcie realizacji projektu; mierzone są w jednostkach fizycznych lub finansowych (np. długość wybudowanej drogi; liczba MŚP, które uzyskały pomoc doradczą, średnia wielkość wsparcia finansowego),
- wskaźniki rezultatów, związane z identyfikacją i oceną natychmiastowych efektów wynikających z realizacji kierunków i uruchamianych w ich ramach projektów; efekty te rozpatrywane są z punktu widzenia ich bezpośrednich beneficjentów; takie wskaźniki mogą przybierać formę wskaźników fizycznych (skrócenie czasu podróży, zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza) lub finansowych (zmniejszenie kosztów transportu),
- wskaźniki oddziaływania, związane z identyfikacją i oceną konsekwencji wdrażanego programu wykraczających poza natychmiastowe efekty odczuwane przez

beneficjentów bezpośrednich; konsekwencje te rozpatruje się w szerszej skali czasowej (efekty długookresowe) i rozległym kontekście społecznym (beneficjenci pośredni); przykładami wskaźników mogą być np. wielkość natężenia ruchu w rok po oddaniu drogi do użytku, ilość nowych miejsc pracy stworzonych 12 miesięcy po zakończeniu projektu.

Dane analizowane na bieżąco pozwolą na rozpoznanie trudności i ewentualnych opóźnień w realizacji konkretnych przedsięwzięć oraz na ocenę zaangażowania poszczególnych ogniw odpowiedzialnych za ich wykonanie. Pomocne w tym zakresie będzie następujące proste narzędzie:

Tabela 7 Arkusz oceny okresowej wykonania przedsięwzięć LPROM

PROGRAM REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH NA TERENIE GMINY ZAWIERCIE		
Przedsięwzięcie		
Symbol przedsięwzięcia:	Nazwa zadania realizacyjnego:	Data oceny:
Podmiot odpowiedzialny za realizację:		
Osoba do kontaktu:		
Podmioty współpracujące:		
Zakres rzeczowy: Zadanie I: Zadanie II: ..... :	Mierniki realizacji zadań:	
Cel:		

Planowany okres realizacji:	Rozpoczęcie:	Zakończenie:
Zadanie I: Zadanie II: ..... Zadanie „N”:		
Planowany całkowity koszt realizacji:		
Źródła finansowania zadań:		
Środki własne budżetu Gminy:		
Stan zaawansowania realizacji (ocena ogólna np. wyrażona w %):		
Szacunek efektów zgodnie z przyjętymi miernikami:	1..... 2..... 3..... 4.....	

Źródło: opracowanie własne

Dane zebrane przy pomocy tego typu narzędzi, choć będą niewątpliwie miały przede wszystkim charakter informacyjny, pozwolą jednak na ilościowe śledzenie zaawansowania prac w zakresie poszczególnych zadań, co umożliwi podjęcie interwencji (udzielenie pomocy) w przypadku braku postępów bądź wystąpienia trudności w trakcie realizacji zadań.

Przedstawione powyżej założenia monitoringu realizacji *Programu Rewitalizacji* kładą nacisk na oceny ilościowe. Dla pełnego monitoringu konieczne jest uzupełnienie ich o prowadzenie obserwacji zmian jakościowych.

Dla takich obserwacji najlepszą metodą będzie zastosowanie badań ankietowych różnych grup społecznych. Celowym jest więc opracowanie formularza ankiety, która pozwoli na: sprawdzanie postrzegania przez środowiska opiniotwórcze i reprezentatywne grupy mieszkańców zarówno wdrażanego *Programu Rewitalizacji*, jak i zmian zachodzących w Gminie oraz ciągłe badanie ich postaw i preferencji. Badania takie planuje się przeprowadzać raz do roku. Wyniki tych badań będą kolejnym elementem rocznych sprawozdań Prezydenta Miasta Zawiercie.

Całościowy zakres działań monitorujących przedstawia zamieszczona tabela:

Tabela 8 Prowadzenie monitoringu – zestaw działań

Lp.	Krok	Zadania do wykonania	Rezultaty (wyniki)	Odpowiedzialni za realizację
1	**Zbieranie danych i informacji**	zbieranie danych liczbowych w poszczególnych jednostkach organizacyjnych – rozumiane jako ciągły proces terminowe przekazywanie zebranego materiału do referatu analiz i monitoringu	rzetelny materiał empiryczny stanowiący podstawę dla analiz i ocen	etatowi pracownicy Urzędu Miasta i Gminy i jednostek podległych
2	**Analiza danych i informacji**	uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych empirycznych oraz ich archiwizacja – zgodnie z przyjętymi zasadami i kryteriami	materiał służący przygotowaniu raportów powstanie ciągłego, wartościowego zasobu informacji	stanowisko pracy ds. analiz i monitoringu (SP ds. AiM)
3	**Przygotowywanie raportów**	zestawienie otrzymanych informacji (wskaźników) w czytelne raporty (przygotowane dla poszczególnych odbiorców), zawierające ich interpretację	raporty przekazywane poszczególnym grupom odbiorców materiały (zestawienia) do wykorzystania w procesie informowania społeczności lokalnej	stanowisko pracy ds. analiz i monitoringu

4	**Ocena wyników (porównanie z normami)**	analiza porównawcza osiągniętych rezultatów z założeniami prezentacja rezultatów na forum Komitetu Sterującego i Rady przekazanie informacji pozostałym odbiorcom, w tym również mieszkańcom	określenie stopnia wykonania przyjętych założeń oraz tempa ich osiągania zapoznanie organów wykonawczych i stanowiących oraz konsultacyjnych z bieżącą sytuacją w zakresie monitorowanych obszarów upowszechnienie informacji o sytuacji w zakresie monitorowanych obszarów	Prezydent przy udziale SP ds. AiM Prezydent Rzecznik prasowy oraz Wydział Promocji, Członkowie Komitetu Sterującego
W przypadku uzyskania oceny: ▪ Pozytywnej – proces jest kontynuowany od kroku 1 ▪ Negatywnej – należy przejść do kroku 5				
5	**Identyfikacja odchyleń**	ocena rozbieżności pomiędzy założeniami a osiągniętymi rezultatami	przygotowanie materiału wyjściowego dla dalszych działań	Prezydent
6	**Analiza przyczyn odchyleń**	poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji	identyfikacja obszarów i zjawisk wymagających podjęcia działań interwencyjnych	Prezydent, Komitet Sterujący
7	**Planowanie korekty**	określenie sposobu i instrumentów interwencji prezentacja rezultatów na forum Rady podjęcie decyzji	określenie i akceptacja działań naprawczych	Prezydent we współpracy z odpowiednimi wydziałami urzędu Komitet Sterujący Prezydent Rada/ Prezydent
8	**Wdrożenie korekty**	przeprowadzenie zaplanowanych działań naprawczych	eliminacja bądź marginalizacja odchyleń	Prezydent
Kontynuacja monitoringu od kroku 1				

Źródło: opracowanie własne

8.5 Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

W ramach współpracy z sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi zakłada się przyjęcie przez Radę Miejską *Gminnego Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi*. W ramach tej współpracy planowane są spotkania informacyjno – konsultacyjne, także związane z nowo planowanymi zadaniami Samorządu Gminnego. Formuła tych spotkań będzie miała charakter otwarty, zatem spektrum problematyki będzie obejmować także zagadnienia konsultacji społecznej zadań związanych z rewitalizacją obszarów miejskich i innych zamierzeń ujmowanych w lokalnych planach rozwoju.

Zakłada się także powołanie stałego punktu konsultacyjnego z reprezentacją sektora prywatnych przedsiębiorców. W jego ramach planuje się rozmowy na tematy zagospodarowania przestrzennego i gospodarczego terenu miasta, w tym także zadania rewitalizacji terenów miejskich.

Gmina ma także obowiązek zacieśniania kontaktów pomiędzy jednostkami samorządu lokalnego i instytucjami życia publicznego. Inicjatorem tego typu spotkań jest często Prezydent, gdyż nie sposób podejmować działań na skalę gminy bez akceptacji społeczności lokalnej. Oprócz licznych spotkań, mieszkańcy i przedsiębiorcy z terenu Gminy mogą uczestniczyć w otwartych dyskusjach na sesjach Rady Miejskiej.

Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi stanowić będzie integralny element realizacji *Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich na terenie Miasta Zawiercie,* zwiększający jego efektywność i zasięg oddziaływania.

8.6 Promocja programu rewitalizacji

Działania promocyjne i komunikacja społeczna w ramach *Programu rewitalizacji* zakłada:

- skuteczne poinformowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach, jakie pojawią się wraz z wdrożeniem programu,
- pobudzenie zbiorowości do działań samorządowych i podejmowania inicjatyw w celu zaspokojenia potrzeb środowiska lokalnego,
- podniesienie świadomości opinii publicznej o rezultatach zaangażowania samorządu lokalnego w działania służące rozwojowi naszego regionu.

Realizacja tych celów będzie osiągana na dwóch płaszczyznach:

- pośredniej (medialnej), przy udziale lokalnych mediów, strony internetowej czy wydawanych broszur i materiałów informacyjnych,
- bezpośredniej (interaktywnej), poprzez zebrania z mieszkańcami, przedsiębiorcami i reprezentantami zainteresowanych grup interesu, zaangażowanych w program rewitalizacji.
- Założenia Public Relations *Programu rewitalizacji*:

- dostarczenie informacji o obszarze oraz możliwościach podejmowania działań w zakresie rewitalizacji,
- przezwyciężenie procesów dezintegracji i mobilizacja jak największej ilości grup, instytucji, organizacji i skupienie ich wokół wspólnych celów i zadań rewitalizacji,
- rozwijanie poczucia przynależności i wzmacnianie procesów identyfikacyjnych sprzyjających motywacji prospołecznej i działaniom kooperacyjnym,
- uzyskanie maksymalnej ilości informacji zwrotnej od społeczności lokalnej,
- uświadomienie społeczności lokalnej jej wiodącej roli w procesie rewitalizacji, w celu aktywizacji jej potencjałów innowacyjności i przedsiębiorczości,

Jednocześnie zgodnie z wymaganiami związanymi z promocją unijnego źródła dofinansowania wszystkie materiały informacyjne i promocyjne, a także dokumenty stosowane podczas realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE w ramach *Programu Rewitalizacji*, będą zawierały logo Unii Europejskiej, logo odpowiedniego Programu Operacyjnego oraz tekst opisujący fundusz zaangażowany w projekt. W szczególności zakłada się stosowanie następujących narzędzi informacji, promocji i komunikacji społecznej:

- tablice pamiątkowe,
- broszury i ulotki,
- ogłoszenia,
- materiały konferencyjne,
- materiały multimedialne,
- billboardy,
- materiały prasowe,
- plakaty,
- strona internetowa.

9 SPIS TABEL I RYSUNKÓW

Spis tabel

Tabela 1 Liczba mieszkańców miasta Zawiercie w latach 2004-2008 (stan na 31 grudnia) ... 27
Tabela 2 Przyrost naturalny w mieście Zawiercie w latach 2004-2008 ... 27
Tabela 3 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w mieście Zawiercie w latach 2004-2008 ... 27
Tabela 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w latach 2004-2008 ... 28
Tabela 5 Przeciętne zatrudnienie oraz wynagrodzenie w powiecie zawierciańskim w 2007 r. ... 30
Tabela 6 Podstawowe dane statystyczne dla miasta Zawiercie (stan na dzień 31 grudnia 2008 r.) ... 33
Tabela 7 Arkusz oceny okresowej wykonania przedsięwzięć LPROM ... 75
Tabela 8 Prowadzenie monitoringu – zestaw działań ... 76

Spis rysunków

Rysunek 1 Liczba osób bezrobotnych w mieście Zawiercie w latach 2004-2008 ... 29
Rysunek 2 Czas realizacji planowanych projektów ... 54
Rysunek 3 Prowadzenie monitoringu ... 71

10 WIZUALIZACJA PROGRAMU REWITALIZACJI (załączniki)

ZAWIERCIE

PLANSZA 0

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA

TEREN OPRACOWANIA

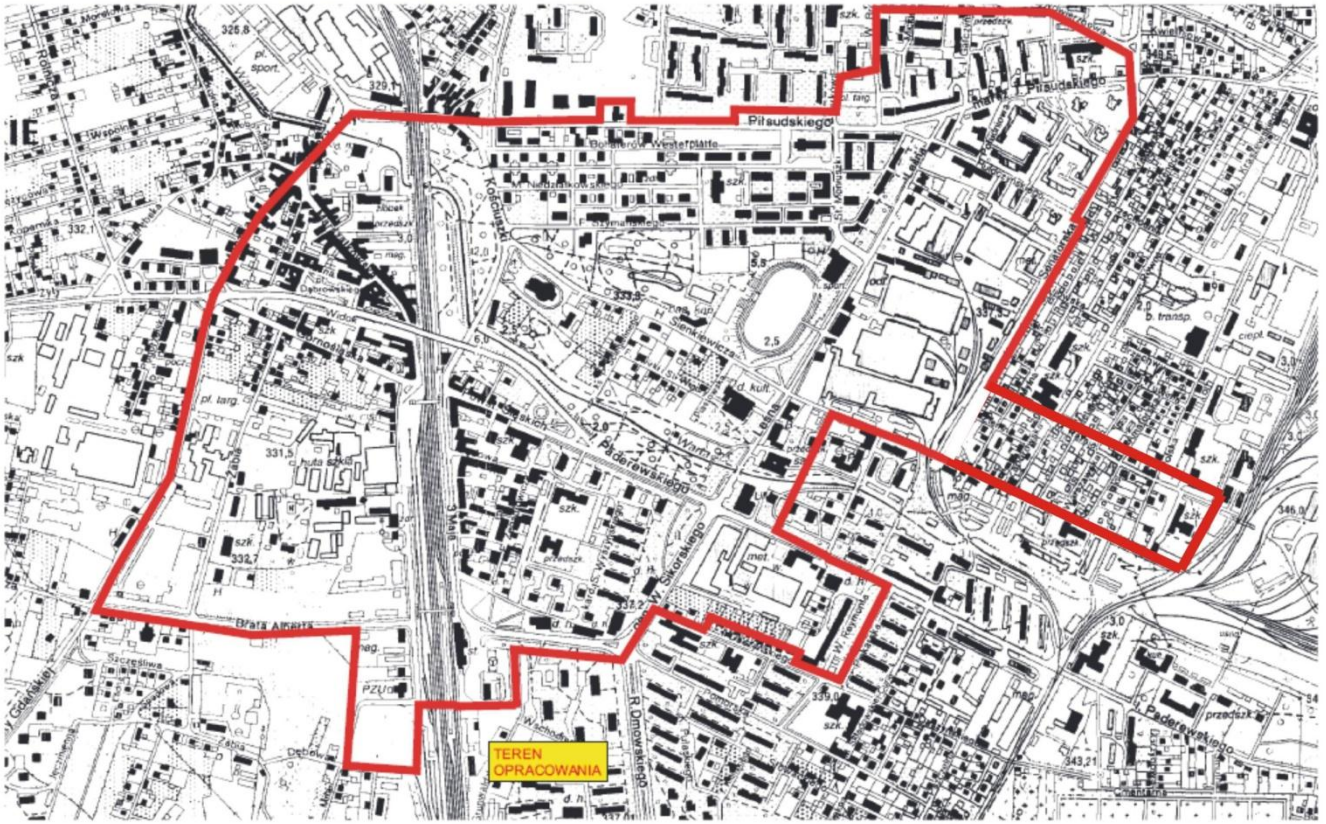

opracowała: dr inż.arch. Elżbieta Bieszyńska - Kodiga

ZAWIERCIE

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA

PODZIAŁ NA OBSZARY

PLANSZA 1

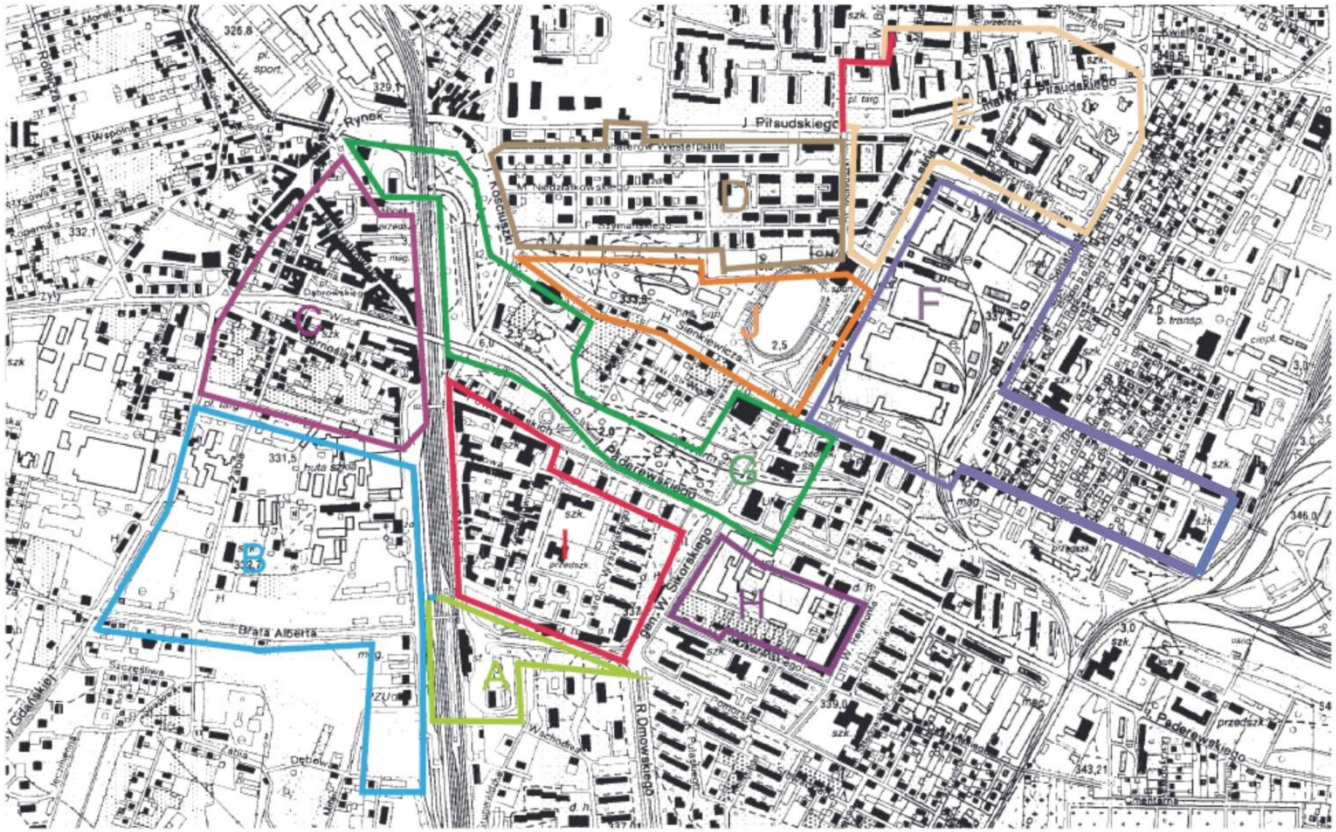

opracowała: dr inż.arch. Elżbieta Błeszyńska - Kordiga

ZAWIERCIE

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA

DOMINANTY PRZESTRZENNO - FUNKCJONALNE

PLANSZA 2

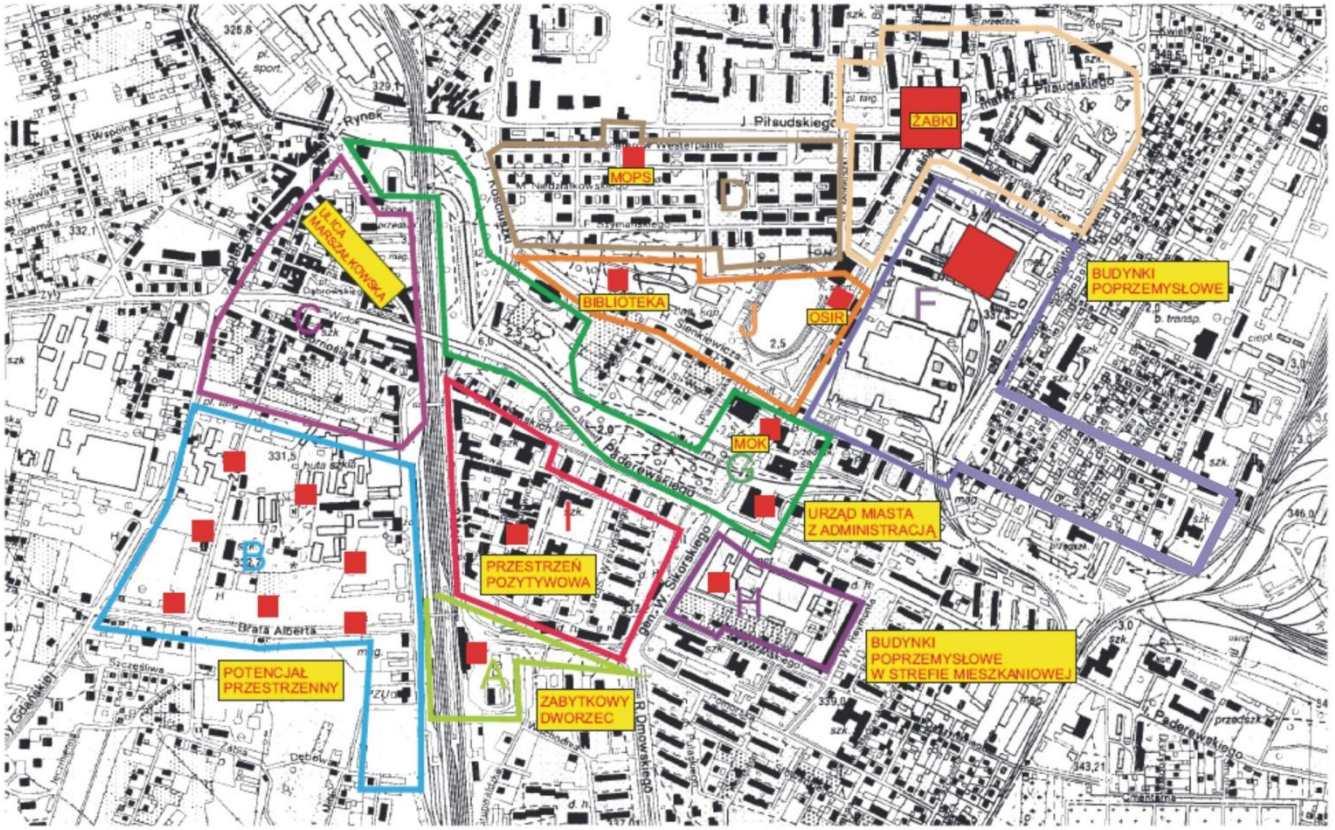

opracowała: dr inż.arch. Elżbieta Bieszyńska - Kodiga

ZAWIERCIE

PLANSZA 3

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA

MOCNE I SŁABE STRONY

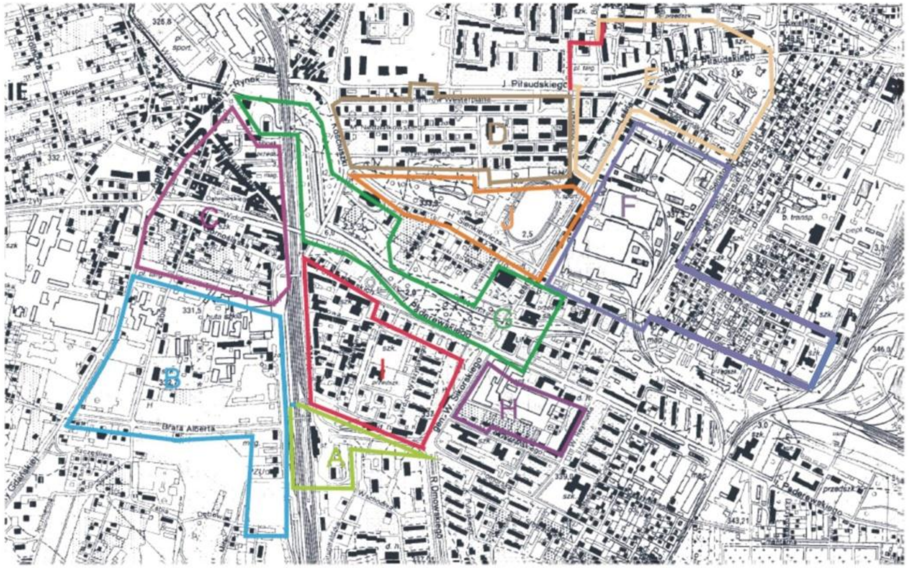

opracowała: dr inż. arch. Elżbieta Błeszyńska - Kocięga

MOCNE STRONY:

OBSZARY

A dogodna lokalizacja, zabytkowy budynek dworca

B potencjał przestrzenny w centrum miasta

C historyczny układ urbanistyczny

D historyczny układ urbanistyczny, wartościowy drzewostan, dogodna lokalizacja

E wartościowy układ historyczny, wartości społeczno-kulturowe, dogodna lokalizacja

F dogodna lokalizacja, potencjał przestrzenny, wartościowe budynki poprzemysłowe

G parkowy charakter w centrum miasta, przepływająca rzeka, wartościowy park, dogodna lokalizacja urzędów miejskich

H dogodna lokalizacja, potencjał przestrzenny,sąsiedztwo urzędów miejskich

I bardzo dobra lokalizacja dla funkcji mieszkaniowej, występowanie wartościowej przestrzeni pozytywowej

J dogodna komunikacja, rezerwa przestrzenna, wartościowy drzewostan, ciekawy charakter przestrzeni publicznej, tradycja miejsca, zabytkowy pałacyk

SŁABE STRONY:

OBSZARY

A ograniczenie komunikacyjne, brak wnętrza urbanistycznego

B blokada komunikacyjna

C degradacja przestrzeni historycznej

D konflikt funkcji, niekorzystne otarcie kwartału poprzez likwidacje pierzeji

E problem komunikacyjny, brak miejsc parkingowych

F zdegradowane tereny poprzemysłowe

G niewykorzystany potencjał rzeki Warty, brak parkingów

H zdegradowane tereny poprzemysłowe

I konflikt przestrzenny pomiędzy przestrzenią pozytywową a negatywową , dominacja przestrzeni negatywowej

J niedoiwestowana przestrzeń sporowo-publiczna

ZAWIERCIE

PLANSZA 4

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

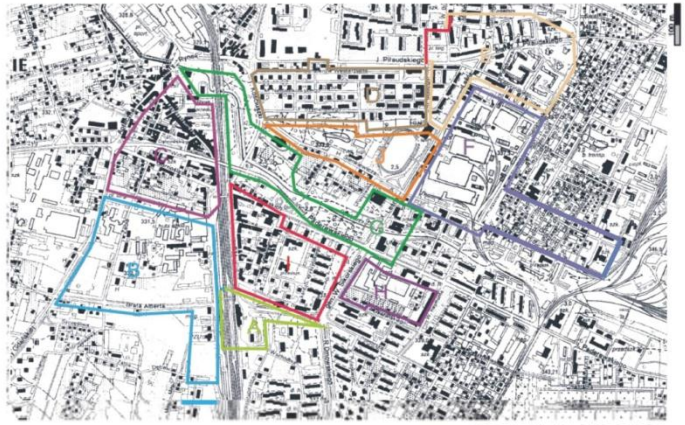

PODZIAŁ NA OBSZARY

PROPOZYCJA PLACU MIEJSKIEGO PRZED DWORCEM

PROPOZYCJA PRZEBICIA KOMUNIKACYJNEGO

PROPOZYCJA KONTYNUACJI OSI WIDOKOWEJ

STAN ISTNIEJĄCY

STAN ISNTIEJĄCY

STAN ISTNIEJĄCY

opracowała: dr inż.arch. Elżbieta Błaszyńska - Kocłega

OBSZAR A

POTENCJAŁ

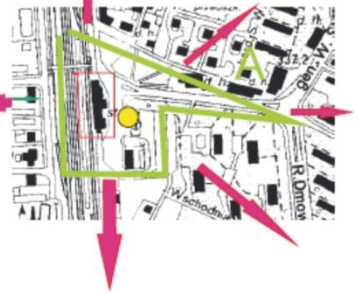

ZADANIE

ZAGROŻENIA

ZAWIERCIE

PLANSZA 5

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

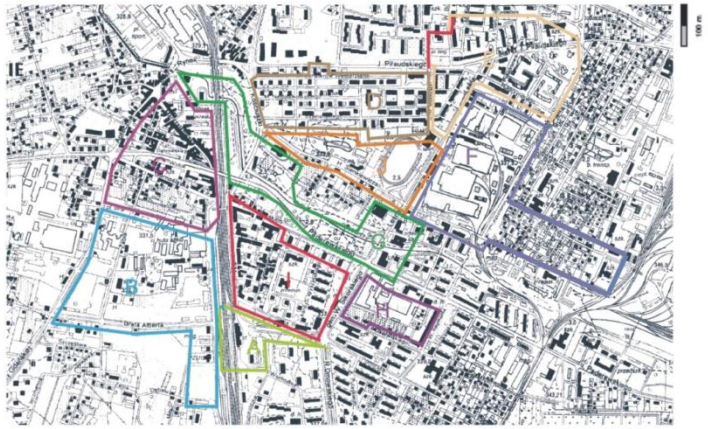

PODZIAŁ NA OBSZARY

ZASILENIE KOMUNIKACYJNE

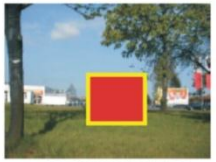

PROPOZYCJA NOWYCH KUBATUR

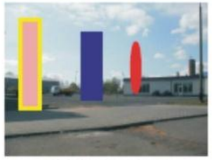

PRZESTRZEŃ DLA CIEKAWYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH

STAN ISTNIEJĄCY

STAN ISTNIEJĄCY

STAN ISTNIEJĄCY

opracowała: dr inż.arch. Elżbieta Błeszyńska - Kodiga

OBSZAR B

POTENCJAŁ

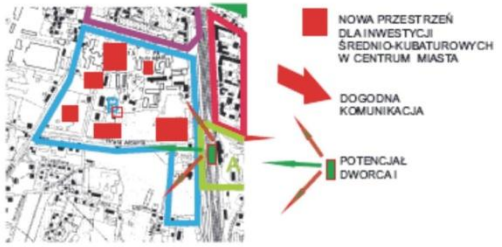

ZADANIE

ZAGROŻENIA

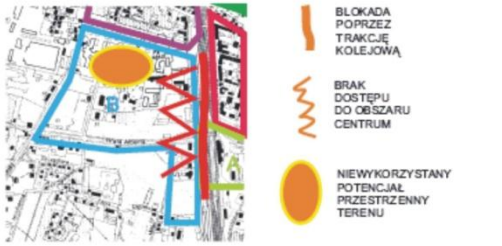

ZAWIERCIE

PLANSZA 6

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

OBSZAR C

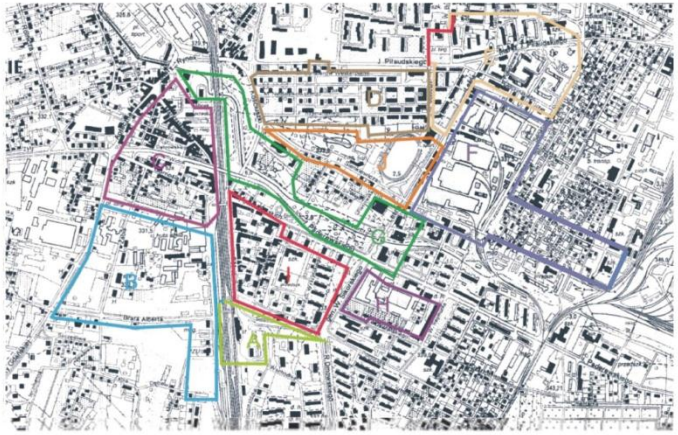

nadanie nowej funkcji

ożywienie podwórek

próba złagodzenia konfliktu

plac Dąbrowskiego
stan istniejący

zaniedbane podwórka
stan istniejący

elementy rozbijające układ Starego Miasta
stan istniejący

opracowała -dr inż.arch. Elżbieta Błaszczyńska - Kociąga

POTENCJAŁ

rzeka Warta
z otoczeniem

wnętrza urbanistyczne podwórek
wykorzystane jako przestrzeń publiczna
wokół ulicy handlowej

plac centralny

pasaż handlowy

ZADANIE

rzeka Warta

podkreślenie rangi
ulicy handlowej

przestrzeń publiczna
wokół rzeki

wnętrza publiczne

wnętrza o charakterze
przestrzeni półpublicznej

blokada akustyczna wzdłuż
trakcji kolejowej

ZAGROŻENIA

zły stan techniczny budynków

rozbicie układu poprzez wiadukt

zdegradowane podwórka

degradacja podwórek spowodowana
uciążliwością trakcji kolejowej

ZAWIERCIE

PLANSZA 7

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

OBSZAR D

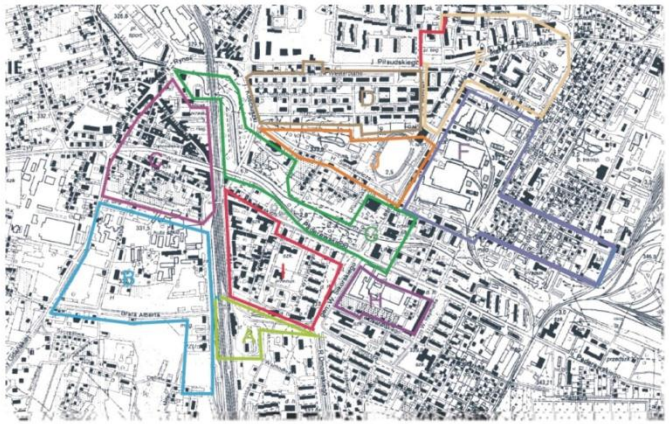

PODZIAŁ NA OBSZARY

przestrzeń pod nową zabudowę
odtworzenie pierzei

odtworzenie pierzei

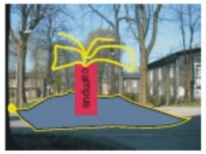

kreacja przestrzeni publicznych

stan istniejący
otwarty kwartał

ostatni element przypominający pierzeję
stan istniejący

potencjał przestrzeni
stan istniejący

opracowała: dr inż.arch. Elżbieta Błeszyńska - Kodiga

POTENCJAŁ

budynek MOPS
pozostałość po starej pierzei
historyczny układ urbanistyczny, wpisany do rejestru zabytków
wartościowy drzewostan
potencjał przestrzeni pod zabudowę
obiekt posiadający potencjał kubaturowy jak i architektoniczny, chroniony konserwatorsko

ZADANIE

podkreślenie rangi drzewostanu
możliwość zlokalizowania Wyższej Uczelni
podkreślenie układu urbanistycznego
przestrzeń pod nową zabudowę
nowe obiekty mieszkaniowo-usługowe jako uzupełnienie Campusa
wprowadzenie nowej funkcji Campus Wyższej uczelni
odtworzenie pierzei

ZAGROŻENIA

zdewastowane budynki mieszkaniowe
zagrożony budynek MOPS-u
zatracenie pierzei

ZAWIERCIE

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

OBSZAR E

PLANSZA 8

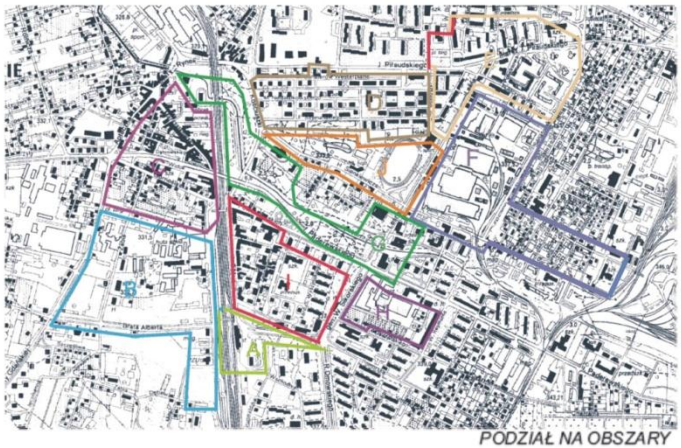

PODZIAŁ NA OBSZARY

PODKREŚLENIE RANGI PODWÓREK JAKO PRZESTRZENI PÓŁPUBLICZNEJ

NADANIE RANGI PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

ROZWIĄZANIE SKRZYŻOWANIA I PODKREŚLENIE RANGI PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

STAN ISTNIEJĄCY - PODWÓRKA

STAN ISTNIEJĄCY - PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

STAN ISTNIEJĄCY - PRZESTRZEŃ PUBLICZNA "ŻABKI" BLOKOWANA PROBLEMEM KOMUNIKACYJNYM

opracowała: dr inż. arch. Elżbieta Beszyńska - Kodiga

POTENCJAŁ

- WNĘTRZA URBANISTYCZNE
- TARG DZIELNICOWY
- PRZESTRZEŃ PUBLICZNA Z OKREŚLONĄ TOŻSAMOŚCIĄ MIEJSCA
- DOGODNA LOKALIZACJA PARKINGÓW

ZADANIE

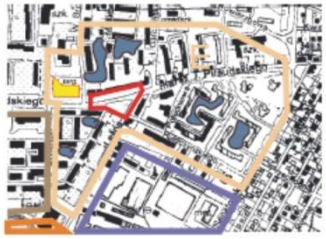

- WNĘTRZA URBANISTYCZNE
- TARG DZIELNICOWY
- PRZESTRZEŃ PUBLICZNA Z WYKREOWANYM WNĘTRZEM URBANISTYCZNYM POZBAWIONYM BLOKADY KOMUNIKACYJNEJ

ZAGROŻENIA

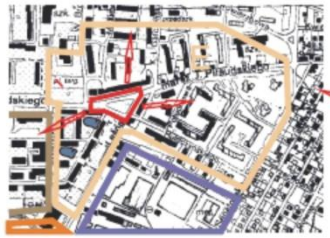

- PRZESTRZEŃ PUBLICZNA BLOKOWANA PROBLEMEM KOMUNIKACYJNYM

ZAWIERCIE

PLANSZA 9

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

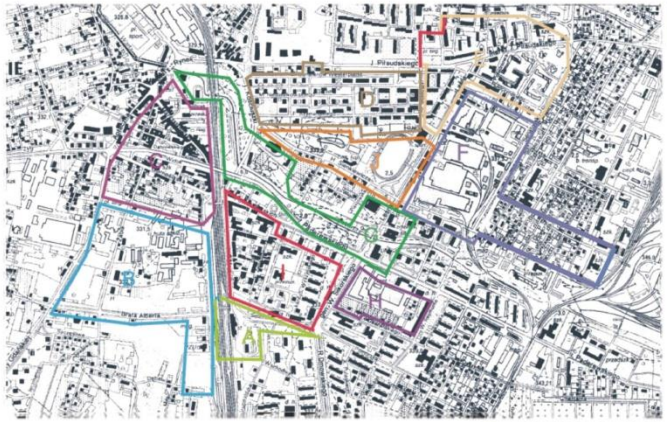

PODZIAŁ NA OBSZARY

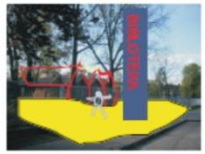

PRZYWRÓCENIE POPRZEDNIEGO CHARAKTERU ZABUDOWY

WYKREOWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ MIASTA

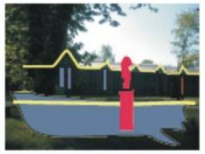

NADANIE CHARAKTERU PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

ZDJĘCIE ARCHIWALNE

STAN ISTNIEJĄCY

ZDJĘCIE ARCHIWALNE

opracowała: dr inż.arch. Elżbieta Błeszyńska - Kodiga

OBSZAR F

POTENCJAŁ

DOGODNA LOKALIZACJA POTENCJAŁ PARKINGOWY DLA SĄSIEDNICH KWARTAŁÓW

WARTOŚCIOWE BUDYNKI POPRZEMYSŁOWE

TEREN TEN MOŻE SCALAĆ SĄSIEDNIE DZIELNICE, MOŻE PRZEPUSZCZAĆ RUCH PIESZY

ZADANIE

WPROWADZENIE FUNKCJI DROBNOKUBATUROWEJ NP. BIBLIOTEKA, GALERIA MUZEUM PRZEMYSŁU ZAWIERCIA, KAWIARNIE

MOŻLIWOŚĆ ODDZIAŁYWANIA TERENU NA WIĘKSZY ZASIĘG MIASTA

ZAGROŻENIA

ZDEGRADOWANE TERENY WRAZ Z BUDYNKAMI STANOWIĄ NIEBEZPIECZEŃSTWO OSADZENIA SIĘ USŁUG WIELKOKUBATUROWYCH

ZAWIERCIE

PLANSZA 10

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

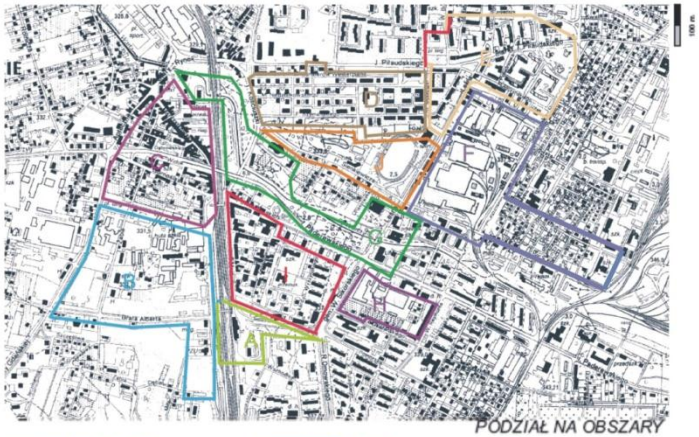

PODZIAŁ NA OBSZARY

ATRAKCYJNE PASAŻE PIESZE

PARK PRZESTRZENIĄ PUBLICZNĄ MIASTA

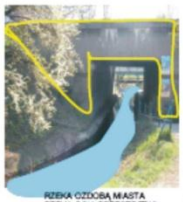

RZEKA OZDOBĄ MIASTA
RZEKA OSIĄ PRZESTRZENI PUBLICZNEJ MIASTA

STAN ISTNIEJĄCY

STAN ISTNIEJĄCY

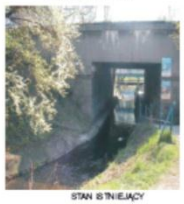

STAN ISTNIEJĄCY

opracowała: dr inż. arch. Elżbieta Bieszczyńska - Kodiga

OBSZAR G

POTENCJAŁ

- RZEKA WARTA OŚ MIASTA
- WARTOŚCIOWY DRZEWOSTAN
- LOKALIZACJA INSTYTUCJI PUBLICZNYCH

ZADANIE

- WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU RZEKI PRZY KREACJI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH, RZEKA WARTA JAKO OŚ MIASTA
- UPORZĄDKOWANIE ZIELENI WYSOKIEJ I NISKIEJ
- POPRAWA PRZESTRZENI, OTOCZENIA WOKÓŁ MOKu

ZAGROŻENIA

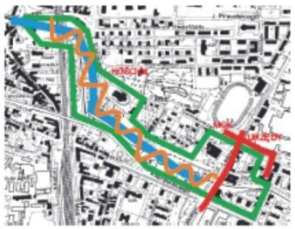

- ZAPOMNIANA RZEKA NIEBEZPIECZNA STREFA SPACEROWA
- ZANIEDBANA ZIELEŃ WRAZ Z DRZEWOSTANEM
- NIEWYSTARCZAJĄCA ILOŚĆ PARKINGÓW

ZAWIERCIE

PLANSZA 11

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

OBSZAR H

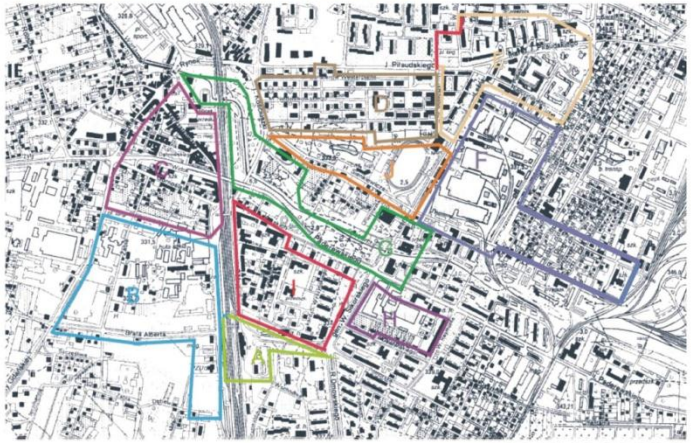

PODZIAŁ NA OBSZARY

MOŻLIWOŚĆ ADAPTACJI KUBATUR

STAN ISTNIEJĄCY
POTENCJAŁ

STAN ISTNIEJĄCY
SĄSIEDZTWO FUNKCJI MIESZKANIOWEJ

STAN ISTNIEJĄCY
KONTAKT Z GŁÓWNĄ ULICĄ MIASTA

opracowała: dr inż. arch. Elżbieta Błaszyńska - Kodiga

POTENCJAŁ

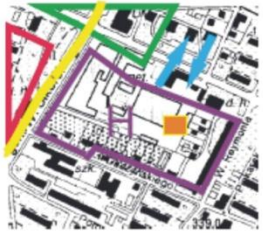

- POTENCJAŁ PRZESTRZENI W CENTRUM MIASTA
- BARDZO DOGODNA KOMUNIKACJA
- SĄSIEDZTWO INSTYTUCJI PUBLICZNEJ

ZADANIE

- PROPONOWANA FUNKCJA ADMINISTRACYJNO-MIESZKANIOWA
- KONTAKT Z ISTNIEJĄCĄ STREFĄ ADMINISTRACYJNĄ
- IZOLACJA ISTNIEJĄCEJ FUNKCJI MIESZKANIOWEJ

ZAGROŻENIA

- NIEBEZPIECZEŃSTWO WPROWADZENIA FUNKCJI WIELKO- KUBATUROWEJ SPOWODUJE DEWASTACJE SĄSIEDNICH KWARTAŁÓW

ZAWIERCIE

PLANSZA 12

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

OBSZAR I

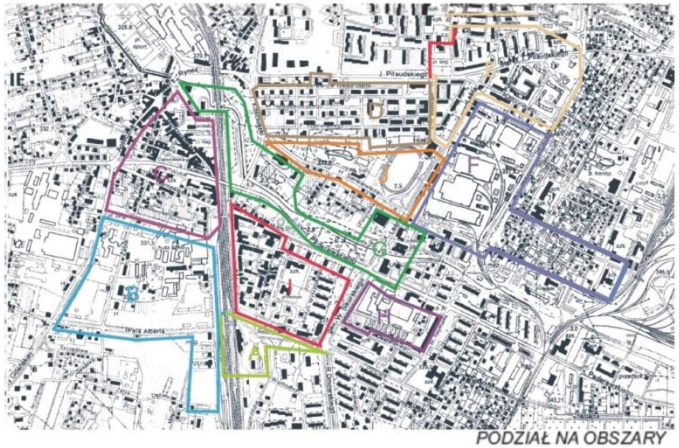

PODZIAŁ NA OBSZARY

PODKREŚLENIE RANGI PRZESTRZENI POZYTYWOWEJ

DOINWESTOWANIE PRZESTRZENI PÓŁPUBLICZNEJ

KONFLIKT POMIĘDZY PRZESTRZENIĄ POZYTYWOWĄ A NEGATYWOWĄ

STAN ISTNIEJĄCY

STAN ISTNIEJĄCY

STAN ISTNIEJĄCY

opracowała: dr inż.arch. Elżbieta Beszyńska - Kociega

POTENCJAŁ

- UKŁAD URBANISTYCZNY O STRUKTURZE PRZESTRZENI POZYTYWOWEJ
- UKŁAD URBANISTYCZNY O STRUKTURZE PRZESTRZENI NEGATYWOWEJ
- DOGODNE POŁĄCZENIA Z OTOCZENIEM

ZADANIE

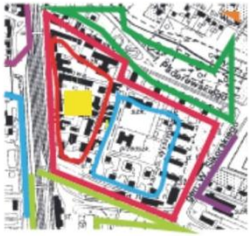

- OCHRONA UKŁADU URBANISTYCZNEGO O CHARAKTERZE PRZESTRZENI POZYTYWOWEJ

ZAGROŻENIA

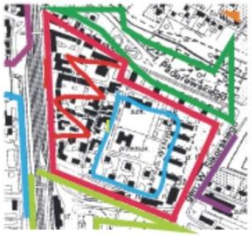

- DOMINANTA PRZESTRZENI NEGATYWOWEJ W UKŁADZIE URBANISTYCZNYM
- DEWASTACJA UKŁADU URBANISTYCZNEGO O CHARAKTERZE PRZESTRZENI POZYTYWOWEJ

ZAWIERCIE

PLANSZA 13

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA - ANALIZY

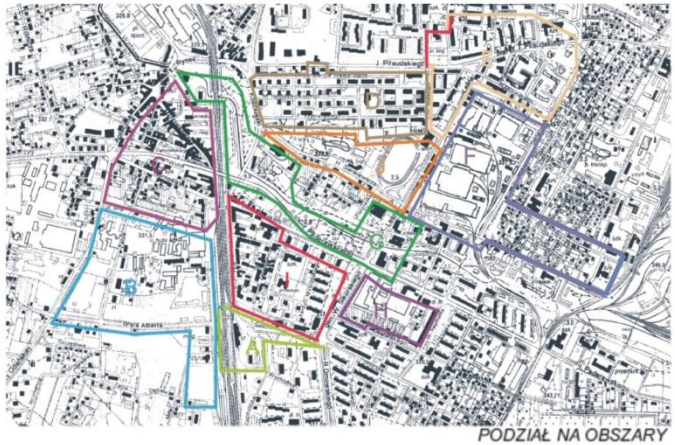

PODZIAŁ NA OBSZARY

PROPOZYCJA NOWEJ INFRASTRUKTURY SPORTOWEJ

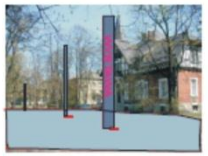

WYKREOWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ PRZED PAŁACYKIEM

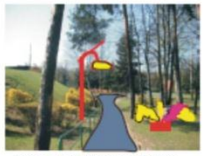

ZASTOSOWANIE MAŁEJ ARCHITEKTURY

STAN ISTNIEJĄCY

STAN ISTNIEJĄCY

STAN ISTNIEJĄCY

opracowała: dr inż.arch. Elżbieta Breszyńska - Kodiga

OBSZAR J

POTENCJAŁ

ZADANIE

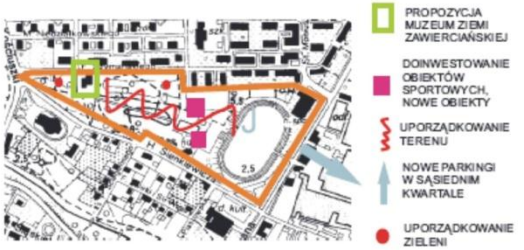

ZAGROŻENIA

ZAWIERCIE

PLANSZA 14

REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA MIASTA

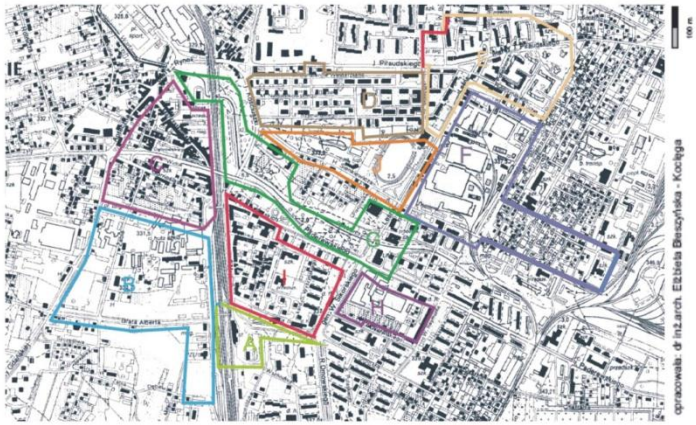

KONCEPCJA

PROPONOWANE FUNKCJE W POSZCZEGÓLNYCH KWARTAŁACH

A brama Jury z placem publicznym likwidacja podziału miasta na dwa obszary przez trakcje kolejową

B lokalizacja usług średnio-kubaturowych

C starówka miasta z usługami, handlem

D campus uczelniany z zapleczem i uzupełnieniem funkcją mieszkaniową, próba odtworzenia pierzei od ulicy J.Piłsudskiego

E centrum usługowo- handlowo jako uzupełnienie funkcji mieszkaniowej

F centrum kulturalne w obiekcie poprzemysłowym upamiętniające historie miasta

G "oś miasta" otwarta na wartości rzeki Warta wykorzystana jako przestrzeń publiczna miasta z obiektami administracyjnymi

H zaplecze dla funkcji administracyjnych miasta

I funkcja mieszkaniowa z drobną usługą zlokalizowaną w strukturze przestrzeni pozytywowej

J centrum kulturalno- sportowe, traktowana w aspekcie przestrzeni publicznej miasta

KONCEPCJA

OBSZAR CENTRUM MIASTA OPARTY NA ZIELONEJ OSI

PRZESTRZEŃ PUBLICZNA MIASTA OPARTA NA ZIELONEJ OSI ŁĄCZĄCEJ STARE MIASTO ZAWIERCIE Z ADMINISTRACJĄ MIASTA OŚ ZIELONA PEŁNI ROLĘ PRZESTRZENI PUBLICZNEJ, KTÓRA SCALA WSZYSTKIE KWARTAŁY

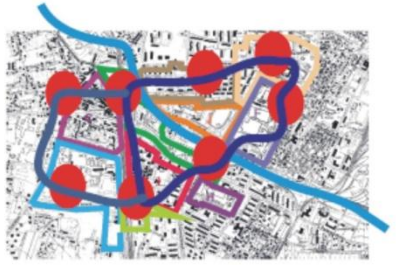

WZAJEMNE RELACJE POMIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI KWARTAŁAMI

RELACJE KOMUNIKACYJNE